

Začasno na tujem

stran 21 do 28

1 rodna gruda

januar 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

rodna gruda 1

IZ VSEBINE

V novo leto
Iz vaših pisem
Na kratko
Franc Šetinc: Novi odnosi med narodi
France Jeras: Stabilizacija gospodarstva
Drago Kralj: Pri dobrem sosedu, svetem Marku
Najvišji vaščani
Viljem Kindler: Nova cesta skoz Brkine
Ina Slokan: Zaverovana v lepoto domače pristnosti
Janez Kajzer: Krokodili in fant iz Suhadol
Filatelija
Vaš kotiček

I. English Section

The Carmen of our Days
Ivan Potrč: The Land and the Flesh
(the fragment)
Partie française
Página en español

II. Začasno na tujem

Naši po svetu
Naši pomenki
Azra Kristančič: Poroke prek oglasov
Kakšni smo?

Kulturni razgledi

Nove knjige Prešernove družbe
Tri generacije — avtorji novoletne prireditve
Albina Podbevšek: Zaljubljen v slovenske kozolce
Francè Novak: Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Otroci berite

Lojze Zupanc: Anka Mikoljeva
Jože Olaj: Turizem v Sračjem dolu

izdaja Slovenska izseljenska matica

leto osemnajsto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik)
Jože Prešeren (odgovorni urednik)
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinc

prevajalci Milena Milojevič (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,50 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: 501-620-2-32002-10-3796
JUGOBANKA LJUBLJANA
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja mesečno — v poletnem času izideta dve
številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1971
je že izšel!

Veseli boste lepih barvnih in črnobelih slik
in zanimivega branja

Pohitite z naročili!

Slike na ovitku:

*Naslovna stran: Janez Novak: Novoletno
drevo*

Druga stran: Zima na Pohorju

tisk tiskarna »Kočevski tisk«, Kočevje

DRAGI PRIJATELJI,

še lahko dobite svojo priljubljeno knjigo

Slovenski izseljenski koledar za leto 1971

Koledar stane 37,50 din ali 3,00 US\$, oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Pišite nemudoma SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI v Ljubljani ali svojim ZASTOPNIKOM.

ROJAKI V ZDA IN KANADI,

koledar 1971 boste najhitreje prejeli, če ga boste naročili pri:

**SLOVENSKI IZSELJENSKI
KOLEDAR 1971**
je že izšel!

Veseli boste lepih barvnih in črno-belih slik in zanimivega branja

Pohitite z naročili!

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, Illinois 60632 USA

ali pri:

TIVOLI Enterprises, Inc.
6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103
USA

Odreži

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA
MATICA**

Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Naročam

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1971

..... izvodov

Naslov:

.....

.....

.....

2 — Rodna gruda

V VSAK SLOVENSKI DOM SODI

Knjižna zbirka Knjižna zbirka

Naša beseda

Založbe Mladinska knjiga

V 90 knjigah zbirke bodo predstavljeni najpomembnejši slovenski pesniki in pisatelji z izborom najboljših del. NAŠA BESEDA bo zajela slovensko književnost od njenega začetka do današnjih dni in je prirejena za trajno rabo v slovenski družini. Knjige so skrbno natisnjene na izbranem papirju in vezane v umetno rdeče usnje.

Cena kompletu 90 knjig je 2.250 din, ki jo naročniki lahko poravnajo v 45 mesečnih obrokih po 50 din.

Na voljo so tudi posamezni letniki. Doslej so izšli že štirje letniki.

1. letnik — 12 knjig — cena 300 din
2. letnik — 14 knjig — cena 350 din
- 3., 4. in 5. letnik po 18 knjig — po 450 din
6. letnik — 10 knjig — cena 250 din

Knjige lahko naročite pri založbi MLADINSKA KNJIGA, Izvozni oddelek, Ljubljana, Titova 3.

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM ilustrirano revijo **TOVARIŠ**

Ime:

»TOVARIŠ«

Ulica:

LJUBLJANA

Mesto:

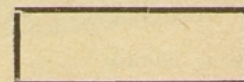
Tomšičeva 3

Država:

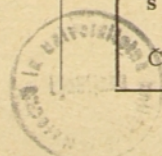
JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu!

PO 1251/1971

hoja

predelava lesa
ljubljana
langusova 8

HOJA

HOJA

HOJA

Izdelujemo: galanterijo, mizarske in tesarske izdelke, pohištvo, kuhinjske elemente »SVEA«, rolete, zavese, montažne hiše, velox plošče, žagan les in leseno embalažo.

Za vse informacije se obrnite na komercialni sektor podjetja, tel. 22-042, 20-122.

Mercator

Vsi so si edini, pri Mercatorju dobite vse!

Širom po Sloveniji je nad 630 Mercatorjevih prodajaln, samopostrežb, blagovnic, bifejev in specializiranih prodajaln. Obiščite nas — vselej vas bomo postregli z veseljem!

Mercator

TRADICIJA IN KVALITETA

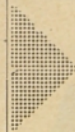
ILIRIJA
LJUBLJANA

BREST
POHIŠTVO

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 79-080 telex 31-167

V novo leto

Leto 1971, v katerega vstopamo, je jubilejno leto Slovenske izseljenske matice — dvajseto od njene ustanovitve. V tretjem letu njenega obstoja je začela izdajati svoje mesečno glasilo — Rodno grudo, revijo za slovenske izseljence po svetu. Nastala je iz potrebe, ker se je delo Matice tako razraslo, da ni bilo mogoče več vsakomur posebej odgovarjati in je del tega prevzela Rodna gruda. V življenje pa so jo priklicale tudi želje naših rojakov po svetu, ki so si želeli slovenske besede in novic iz domačih krajev.

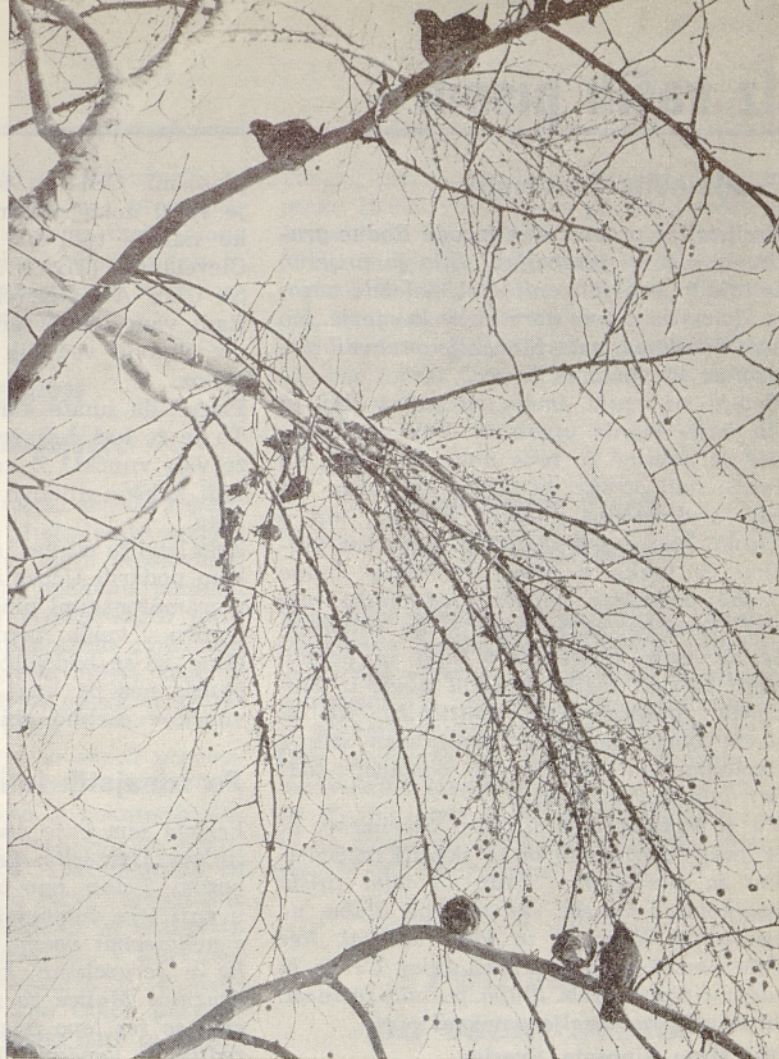
Ko listamo po prvem letniku Rodne grude, se moramo ustaviti tudi ob imenih prvih njenih dopisnikov izseljencev, ki so zaželeli Rodni grudi srečno in uspešno pot med naše rojake po svetu. To so bili stari zlatokop John Novak iz Kirkland Lake, Ontario v Kanadi, Jennie Peshel iz Brooklyna, New York, ki je prispevala prvi dolar za tiskovni sklad revije, Ižanec Jakob Semič iz Eveletha v Minnesoti, Uršula Zattich iz Springfieldda, Illinois, Steve N. Pirnat iz Clevelanda, ki je obljubil, da bo pridobil še druge naročnike in je obljubo tudi držal, Jennie Troha iz Barbertona in še številni drugi.

Sedemnajst let je minilo od takrat.

Z leti je Rodna gruda rasla in se lepšala. Širil se je krog njenih prijateljev — naročnikov in bralcev po slovenskih naselbinah v svetu. Z leti pa se je večalo tudi število vaših želja, kaj vse naj bi revija objavljala in kakšna naj bi bila. V uredništvu smo se z dobro voljo trudili, da bi ustregli vsaj večini in upamo, da nam je vsaj deloma uspelo. Prav vsakemu posebej ustreči pa je seveda skoraj nemogoče.

Današnja Rodna gruda je kaj malo podobna tisti izpred nekaj let. Še enkrat več listov ima vsaka številka in to se pravi, da je v njej še enkrat več branja in slik. Vsebino pa v mnogočem oblikujete vi sami. Veseli nas, da smo naročnikom iz Evrope tako zelo ustregli s prilogo »Začasno na tujem«, ki jo tiskamo nalašč zanje. V njej res najdejo prav vse tisto, kar morajo vedeti v zvezi s svojim delom, dolžnostmi in pravicami pri njihovi začasni zaposlitvi v posameznih deželah. Kaj naj vam obljubimo za prihodnje?

Predvsem to, da se bomo potrudili, da boste z revijo še naprej tako zadovoljni, saj bo v njej vsakdo našel nekaj za sebe. Da bomo kakor doslej po možnosti upoštevali tudi posebne

želje posameznih naročnikov: objavljali bomo fotografije njihovih rojstnih krajev, pisali o posameznih zanimivostih, ki nam jih boste predlagali.

Kaj vas prosimo?

Dosedanje naročnike in dopisnike za zvestobo in da v svoj krog pritegnejo še nove. Tiste pa, ki revijo prebirajo pri svojih znancih in nam o njej tako lepo pišejo, da nam svoje prijateljstvo do revije potrdijo s tem, da se nanjo tudi sami naroče. Stroški za revijo so veliki in jih težko zmagujemo, čeprav se trudimo in iščemo poti in načinov, da bi jih zmanjšali. Najbolj zanesljiv način za to je pač večje število naročnikov. Pomagajte nam pri tem!

Iskrena zahvala

vsem naročnikom, dopisnikom in poverjenikom Rodne grude. Vi ste stebri revije, ostanite to še v prihodnje!

Še enkrat vsem srečno, uspešno novo leto!

Slovenci po svetu!

Vam, vašim potomcem, vašim organizacijam, društvom in klubom želimo v letu 1971 mnogo sreče in delovnih uspehov!

Slovenska izseljenska matica

Predstavite Slovenijo

Prelistal in prebral sem izvode Rodne grude, ki ste mi jih poslali. Bilo je prijetno branje in nehote so mi misli poletele nazaj v Slovenijo, njene gore, reke in morje. Ko sem bil doma, sem Slovenijo prehodil podolgem in počez.

Revija mi ugaja, imam pa nekaj idej, ki jih boste morda uporabili. Veliko Slovencev je namreč že tako dolgo v tujini, da imajo tudi otroke, ki pogosto ne vedo veliko o domovini njihovih staršev, niti o krajih, kjer so starši rojeni. Zato vas prosim, če lahko v nekaj številkah Rodne grude prikažete kratek zgodovinski razvoj Slovenije, poleg tega pa da prikažete še današnjo Slovenijo v sliki in besedi. Radi bi tudi veliko kratkih novic iz Slovenije (gospodarskih, političnih). Na ta način boste omogočili neposreden stik z domovino in marsikomu pomagali tudi pri odločitvi za vrnitev.

Tu v Uppsali živi le osem Slovencev, ki se redno srečujemo in se skupaj razvedrimo in poveselimo. Prav bi nam prišla ustanovitev kaknega slovenskega kluba, ne vemo pa, kako bi ta klub deloval, ker smo precej oddaljeni med seboj. Če pa bi ideja o slovenskem klubu postala realnost, bi seveda rade volje pomagali.

Ivo Hren, Uppsala, Sverige

Učbenik slovenščine za vnuke

Skoraj bi bila pozabila, da je treba zamenjati moj naslov, ker sem zdaj na Floridi. Pošiljam vam novi naslov in prosim, da pride Rodna gruda za menoj, saj bi mi bilo dolgčas po njej. Vselej jo preberem od začetka do konca, potem pa težko čakam na drugo številko.

Vesela bi bila kakšnih novic iz Ptuja in Halož. Sem Haložanka in sem doma nosila koše po visokih strminah. Rada bi tudi naročila učbenik za pouk slovenščine za svoje vnuke, saj jih imam kar triindvajset. Prosim sporočite mi ceno. Pozdravljeni vsi pri Slovenski izseljenski matici in bralci Rodne grude po svetu. Prilagam dolar za tiskovni sklad.

**Gertrude Trinkaus
Plantation, Florida**

Spoštovana rojakinja!

Iz naše uprave so vam že pismeno odgovorili in vam poslali podrobno pojasnilo, koliko velja Učbenik za pouk slovenščine za angleško govoreče z gramofonskimi

ploščami. Cena za ta učbenik s ploščami je 15.60 dolarja. Ameriški rojaki ga lahko naroče tudi pri našem zastopniku v Clevelandu (Tivoli Enterprises Inc. 6419 St. Clair Ave, Cleveland, O. 44193).

Radi vam bomo tudi izpolnili vašo željo ter objavili več slik in novic iz Ptuja in Halož.

Pišete, da imate kar triindvajset vnukov. To je že kar cela četa. Pa kako veliki so že vaši vnučki? Z veseljem bomo objavili tudi kakšno njihovo sliko, če nam jo pošljete.

Zelo lepo je od vas, da boste svojim vnučkom podarili Učbenik za pouk slovenščine z gramofonskimi ploščami, ki jim bo prav gotovo v veliko pomoč pri pouku slovenščine, če se bodo učenja lotili z veseljem. Morda nas pa kdaj s katerim teh svojih vnučkov osebno obiščete v Sloveniji?

Po trinajstih letih na obisku

Prejela sem vaše pismo in se zanj zahvaljujem. Oprostite, ker sem pozna z odgovorom. Poleti smo bili namreč na obisku v naši lepi domovini. Srečali smo se tudi z nekaterimi vašimi uslužbenci na pikniku v Jeruzalemu, ki ga je priredila podružnica Maticе za nas izseljence. Takrat smo se res lepo imeli, enako tudi na prireditvi v Lendavi. Mi smo namreč doma iz prelepega Prekmurja. Po trinajstih letih je prišla naša družina (imava dve hčerki) na obisk. Res se je veliko spremenilo. Tako nam je bilo všeč, da bi radi kmalu spet prišli, če ne bi bili tako daleč. Tudi hčerkam je zelo ugajalo, čeprav so zdaj še majhne in bosta vse še bolj razumeli kasneje, ko odrasteta. Domače pa je zelo veselilo to, da so znale lepo govoriti slovensko.

*Prilagam ček za 20 dolarjev — za naročnino Rodne grude in za Izseljenski koledar. Ostalo naj bo za sklad. Vsak mesec zelo težko čakamo revijo. Najbolj všeč so nam slike, posebej barvna naslovna slika. Želimo vam srečno novo leto 1971. Srčno pozdravlja vse slovenske družine po svetu
družina Flisarjeva
Marrickville, Avstralija*

Spoštovana rojakinja!

Hvala za tako lepo pismo. Po trinajstih letih ste prišli z družinico iz daljne Avstralije na obisk v rodno Prekmurje. Prav radi vam verjamemo, da ste morali za to potovanje dolgo varčevati in si tudi marsikaj pritrpati, a vse je poplačalo zado-

voljstvo, da ste bili med svojimi doma. Lepo je, da vaši hčerkici govorita slovensko in nekoč vam bosta prav gotovo hvaležni za to najlepše darilo, ki ga starši poklonijo svojemu otroku.

Zahvaljujemo se vam za poslano naročnino in tudi za prispevek za tiskovni sklad. Vam in vsem vašim želimo srečno novo leto!

»Ko jo vzamem iz ovitka, jo poljubim ...«

Oprostite, ker se tako dolgo nisem oglasila. V kratkem vam bom poslala denar, saj tudi sama komaj čakam, da poravnam svoj dolg. Poslala vam bom pa tudi za 3 do 4 gramofonske plošče z lepimi melodijami, najlepše, ki jih boste imeli. Denar vam bova poslala oba s sinom.

Ko prejmem Rodno grudo, jo vzamem iz ovitka in vsako kar poljubim, tako mi je všeč. Saj je res ena lepša od druge. Posebej vesela sem kuharskih receptov od domačih jedi. Saj človek ni nikoli tako pameten, da bi vse vedel in znal.

Pošiljam vam svojo sliko. Poleg pa je moj sin. Fotografirala sva se leta 1968.

**Cecilija Vipotnik
iz Venchecka v Franciji**

Spoštovana rojakinja!

Lepo vas pozdravljamo in se zahvaljujemo za priznanje Rodni grudi. Takšna priznanja nam zares dobro denejo. Še z večjim veseljem potem v uredništvu pripravljamo vsako številko revije. Ko bodo v naši upravi prejeli denarno nakazilo, vam bodo takoj poslali potrdilo. Za leto 1970 imate naročnino za Rodno grudo plačano. Kar se plošč tiče, pa bodite brez skrbi.

Nagrade AVNOJ

V Beogradu so 8. decembra podelili lanske nagrade AVNOJ, ki veljajo za eno izmed najpomembnejših jugoslovanskih priznanj javnim kulturnim in političnim delavcem ter gospodarstvenikom. Med letošnjimi nagrajenci sta bila tudi pesnik in prevajalec Mile Klopčič ter akademski slikar France Mihelič. Podrobneje ju bomo predstavili v prihodnji številki.

Sejem na »Liburniji«

Jugoslovanska potniška ladja »Liburnija« je odplula na večmesečno potovanje po nekaterih afriških državah z razstavo jugoslovanskih industrijskih izdelkov. Najprej se je ladja za pet dni ustavila v Alžiru.

Iskra z zvezdo

Evropska federacija za pakiranje je podjetju Iskra iz Kranja podelila nagrado Eurostar za enega izmed dvajset najboljših evropskih embalažnih izdelkov. To je kartonska škatla, v katero je zapakiran kinoprojektor Iskra 8-super. To je pomembno priznanje Iskrinim prizadevanjem na področju industrijskega oblikovanja.

Prevelik odtok delovne sile

Odbor zveznega izvršnega sveta za zunanje migracije je pred nedavnim razpravljal o zaposlovanju naših delavcev v tujini. Po nekaterih podatkih je v tujini zaposlenih skupno 825 tisoč Jugoslovancev, kar je 17,5 odstotka vse naše delovne sile. Odbor se zavzema za hitrejšo vračanje naših delavcev iz tujine. Izdelanih je že več predlogov za rešitev nekaterih vprašanj v zvezi z vračanjem. Povečale se bodo obresti na deviznih hranilnih vlogah v domačih bankah, pripravljajo pa se tudi nekatere carinske olajšave. Po treh letih dela v inozemstvu bi bili naši delavci oproščeni

carine za predmete, ki bi jih uvozili za gospodinjstvo. Ravno tako naj bi zmanjšali carinsko stopnjo za uvoz vsega blaga (zdaj znaša 30 odstotkov). Olajšati pa bi morali tudi uvoz gospodarskega inventarja in sredstev za osebno delo.

Slovesen dan republike

Tudi lanski praznik jugoslovanske republike so vsi prebivalci Jugoslavije nadvse slovesno počastili s številnimi proslavami. Banjalučani, ki jih je nedavno prizadel hud potres, so ob tej priliki odprli novo radijsko hišo in šest montažnih ambulant, ki jih je podaril angleški Rdeči križ. V številnih drugih krajih so odprli nove industrijske objekte in ceste.

V Lovrencu na Pohorju so odprli prenovljeni hotel Jelen, vaščani hribovskega Razborja so dobili elektriko, v nekaterih slovenskih krajih, npr. Murska Sobota, Kranj itd. so odprli razstave. Ljutomerčani so praznovali z otvoritvijo ceste Stročja vas —hrvaška meja, v Bakovcih in Križevcih so odprli nova vaška domova. V Cerknem so odprli nov obrat tovarne ETA. V Medvodah so delavci tovarne Color prevzeli v upravljanje novo tovarno barv in lakov. Številni naši ljudje, ki žive po svetu, so se ob dnevu republike udeležili sprejemov, ki so jih pripravila naša diplomatsko-konzularna predstavništva, ponekod pa so pripravili tudi lastne proslave tega pomembnega praznika.

Milijoni vozil prek meje

V desetih mesecih preteklega leta je prestopilo naše državne meje več kot 15,5 milijona osebnih avtomobilov, 58.000 avtobusov in 306.000 motorjev. Z njimi se je vozilo več kot 46 milijonov potnikov. Med tujimi potniki so na prvem mestu Italijani, nato pa sledijo Avstrijci, Nemci, Bolgari, Francozi, Grki, Švicarji itd.

Široka izbira avtomobilov

Proizvodnja in prodaja avtomobilov v Jugoslaviji nenehno raste. Slovenska montažna proizvodnja avtomobilov (Litostroj,

Tomos, Imv) je do konca avgusta dosegla preko 15.000 vozil. Letos pa bodo začeli v Jugoslaviji montirati tudi volkswagne (Unis, Sarajevo), vozila znamke Simca (Titograd) in Alfa Romeo (Cosmos, Ljubljana). Lani smo kakih trideset tisoč avtomobilov tudi uvozili. Gradnjo avtomobilske tovarne (obrat Crvene zastave) pripravljajo tudi v Zagrebu.

Gorenje tudi na Poljskem

Velenjska tovarna gospodinjske opreme »Gorenje« in poljsko združenje precizne industrije »Prema« sta sklenila sporazum o uvajanju in razvijanju domače industrije opreme za gospodinjstvo na Poljskem. Oba partnerja sta podpisala pogodbo o medsebojni blagovni izmenjavi v vrednosti 26 milijonov dolarjev. Za začetek naj bi na Poljskem izdelovali velenjski pralni stroj z bio programom.

Potovanja po vsem svetu

Jugoslavija ima sklenjene sporazume o odpravi viz skoraj z vsemi evropskimi državami, ki jih jugoslovanski turisti najpogosteje obiskujejo. Zato so turistične agencije našle nove zanimive dežele, kamor ni moč priti tako lahko. V Evropi je za Jugoslovane v zadnjem času morda najzanimivejša Španija, obiskujemo pa že vse kontinente od Amerike, Afrike do Azije. Neka turistična agencija pa že pripravlja tudi avionski izlet v Avstralijo.

Olimpija uspešna

V nedeljo 6. decembra je bil končan prvi, jesenski del jugoslovanskega nogometnega prvenstva. Oba slovenska zvezna ligaša sta bila v dosežanju tekmovalju uspešna, kar velja še posebej za ljubljansko Olimpijo. Uvrščena je na odličnem šestem mestu in se bo spomladi borila za sam vrh prvenstvene lestvice. Maribor je na lestvici šestnajsti.

Novi odnosi med narodi

Predsednik SFR Jugoslavije, Tito, je nedavno na zboru političnih aktivistov v Zagrebu napovedal spremembe v političnem sistemu Jugoslavije: ustanovitev kolektivnega predsednika republike — predsedstva SFRJ. V njem bodo najodgovornejši ljudje iz republik in pokrajin. Izmed sebe bodo izvolili predsednika, prvega med enakimi, vsako leto iz druge republike, ko te funkcije ne bo več mogel opravljati Tito, ki mu jugoslovanski narodi izrekajo s tem tudi dolžno priznanje za vse, kar je storil za Jugoslavijo.

Nekateri vidijo v tem zgolj reševanje tako imenovanega nasledstvenega vprašanja. V resnici pa gre za globlje spremembe, ki so logična posledica razvoja socialističnega samoupravljanja in uveljavljanja pozitivnih vrednosti posameznih narodov oziroma republik. V družbenopolitičnem življenju so v zadnjih letih nastale tako korenite spremembe, da je politični sistem začel bolj in bolj zaostajati za družbenim razvojem. Potrebno je znova pregledati, ali federacija takšna, kakršna je, z vsemi svojimi pristojnostmi še ustreza potrebam skupnega življenja narodov, narodnosti in republik. Potemtakem se sklepa nov dogovor o podobi federacije in naravi odnosov, ki bodo zagotavljali enakopravnejše, s tem pa še bolj ustvarjalno mesto vsakemu izmed narodov in republik. To naj hkrati omogoči nov polet v razvoju samoupravne socialistične Jugoslavije kot celote.

Seveda ni dovolj samo nov vrh federacije. Predsedstvo kot kolektivni predsednik SFRJ ne bi moglo bistveno spremeniti odnosov v federaciji, če ne bi

vzporedno opravili tudi drugih sprememb. Prav sedaj se je začel prenos ekonomskih in drugih pristojnosti na republike in druge družbenopolitične skupnosti. Na ravni federacije ne bo več centraliziranih skladov za investicije in druge namene, razen sklada za financiranje nezadostno razvitih republik. Republike bodo iz svoje suverenosti prepustile federaciji samo tiste zadeve, za katere so zainteresirane, da jih urejajo skupaj, kot so obramba neodvisnosti, zunanja politika, zagotavljanje enotnosti skupnega trga. Toda tudi te zadeve ne bodo »odtujene« republikam, ker bo federacija tako konstruirana, da bo njen razvoj skupna odgovornost vseh republik in pokrajin.

Nekateri sprašujejo, zakaj niso bili takšni odnosi ustvarjeni že prej. Ali pa: zakaj nismo prva leta po vojni uresničevali avnojskega sklepa o Jugoslaviji kot skupnosti enakopravnih narodov in republik, ampak smo šli v obdobje izrednega osredotočenja politične in ekonomske oblasti v enem središču? Pri tem pozabljajo, da so objektivne razmere, v katerih se je znašla Jugoslavija takoj po vojni — zaostalost, strašno opustošenje, nevarnost na mejah itd. — terjale veliko centralizacijo. Tak razvoj ni šel mimo zavesti in volje množic, ki so se odločile za centralizacijo, ker niso želele izpostaviti nevarnosti pridobitev revolucije. Toda še tako stroga centralizacija ni nikoli izključevala demokracije, stalnega napora za spodbujanje in opogumljanje pobude množic. V času, ko se je začela popolna gospodarska blokada Jugoslavije, s katero je Stalin hotel pokoriti jugoslo-

vanske narode, so bili postavljeni temelji samoupravljanju. Le-to se je moralo prebijati skozi številne težave in ovire neenake razvitosti in kulture, skozi težnje, ki so vlekly razvoj nazaj v birokratske odnose. Čeprav so mnogi prerokovali, da bo samoupravljanje prej ko slej propadlo, se je, nasprotno, čedalje bolj krepilo in razširjalo na vse družbene odnose, dokler ni korenito poseglo v odnose med republikami in federacijo ter med republikami samimi.

Niso redki, ki postavljajo dilemo: ali bo Jugoslavija, kakršna nastaja sedaj, federacija ali konfederacija? Bo takšna Jugoslavija tudi še naprej tako enotna? Kakšna bo poslej njena veljava v svetu? Po besedah Edvarda Kardelja, najpomembnejšega jugoslovanskega ideologa samoupravnega socializma, nastaja nov tip odnosov v Jugoslaviji, ki se močno razlikuje od klasičnega tipa, značilnega za federacijo ali konfederacijo. Na temeljih socialističnega samoupravljanja nastaja Jugoslavija, ki bo zgled, kakšni morajo biti odnosi med narodi, ki gradijo socializem. Enotnost ne bo umetna, temveč bo klila iz enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja narodov in narodnosti, iz samoupravnega položaja delovnega človeka, ki naj bo sam gospodar svoje usode. Takšna Jugoslavija bo še bolj ustvarjalna in njena veljava v svetu bo še večja.

Tistim, ki kombinirajo in špekulirajo, češ kaj bo z Jugoslavijo po Titu, je treba reči samo tole: Titova ideja bratstva in enotnosti, samoupravnega socializma, neodvisne Jugoslavije ima svojo moč v samoupravni zavesti in gibanju množic. Velikega procesa vključevanja v družbene zadeve, v tretjo razsežnost človekovega življenja, ki se je začel pred dvajsetimi leti, ni mogoče več zaustaviti.

Za Jugoslavijo je značilno, da je pred leti izredno široko odprla svoje meje. Ta demokratičnost samoupravne družbe se je sprva izražala le do tujcev, ki so prihajali v državo, potem pa so se meje čedalje bolj odpirale tudi za uvoz in izvoz blaga in naposled tudi za vse tiste Jugoslovane, ki so si v tujini obetali večji zaslužek kot doma. S tem, ko se je Jugoslavija odločila za tržno gospodarstvo, pa je postala dovzetna in občutljiva tudi za vse vplive svetovnega trga; sprijazniti se je morala z gospodarskimi nihanji in tudi s tem, da se bo morala — tako kot zahodna gospodarstva — stalno upirati vplivom inflacije in nestabilnim gospodarskim gibanjem.

Tudi najvišja politična vodstva v Jugoslaviji ocenjujejo sedanje gospodarske razmere kot resne. Še zdaleč pa razmere niso takšne, da bi bilo potrebno dramatičiranje in pretiravanje.

Treba je upoštevati, da je jugoslovansko gospodarstvo v minulih petih letih — v času zadnje gospodarske reforme — vendarle doseglo velik napredek. Standard delovnih ljudi se je znatno povečal, gospodarstvo pa je ob odprtih mejah napravilo pogumne korake na tuja tržišča. Upoštevati moramo tudi to, da je v teh letih prišlo do številnih združitve malih podjetij, da so se razmahnile kooperacije s tujimi podjetji in da so tudi tuje firme spoznale, da se v Jugoslaviji splača investirati. Vsi ti dosežki so zares razveseljivi.

Kateri pa so potem tisti negativni rezultati? O čem govore ponekod po svetu z dokajšnjo privoščljivostjo? Spotikajo se ob to, da se je letos bolj povečal jugoslovanski uvoz kot izvoz. In res, v prvih desetih mesecih preteklega leta je bil zunanjetrgovinski primanjkljaj kar za 70 odstotkov večji kot v istem obdobju lani. Med negativne rezultate je treba šteti tudi naglo povečevanje proizvodnih stroškov, zaradi česar so podjetja povečevala cene, zaradi teh pa so naraščali življenjski stroški. Če ob tem omenimo še nekatere, premalo pretehtane in finančno nepokrite investicije, pa še preveliko negospodarsko potrošnja in pretirano tiskanje denarja oziroma preveliko denarno emisijo, kot se temu reče, potem smo v glavnem našli vse negativne pojave. Zaradi njih lahko govorimo o preveliki inflaciji in o premajhni gospodarski stabilnosti.

Vendar pa takšna gibanja niso značilna samo za Jugoslavijo. Naj tu spomnimo za zviševanje cen in na druge inflacijske pojave v ZDA! Naj spomnimo, da so se celo v ZR Nemčiji v zadnjem letu povečale cene gradbenih storitev za 30 odstotkov. To državo omenjamo, ker je znana po stabilnem gospodarstvu in po trdnosti valute.

Ni čudno, da je potem Mitja Ribičič, predsednik zvezne vlade opozoril v jugoslovanski zvezni skupščini na probleme, s katerimi se srečuje najrazvitejši del sveta. Omenil je ugotovitve v poročilu Mednarodne organizacije za obnovo in razvoj. Takole je med drugim rečeno v omenjenem poročilu: »Inflacijski pritisk na območju držav OECD traja že vse desetletje. Vsa dosedanja prizadevanja, da bi pritisk zmanjšali ali zaustavili, doslej niso obrodila sadu... Vsi računi kažejo, da bo inflacijski pritisk trajal še naprej in pričakovati je nadaljnje naraščanje cen tudi v letu 1971...«

To, da inflacija tudi v drugih državah izpodkopava zdrav gospodarski razvoj, je treba vedeti zaradi tega, da bi tudi sedanje gospodarske razmere v Jugoslaviji ocenjevali s pravo mero.

Jugoslovanska zvezna vlada se je odpravljanja vzrokov inflacije ter nestabilnosti lotila s precej ostrimi ukrepi. Posebno pomemben je bil ukrep, s katerim je za nekaj časa prepovedala vsakršno zviševanje cen v državi. S tem ukrepom, ki ima začasno veljavo, in ki naj bi umiril notranji trg, so torej cene v državi »zamrznjene«.

Ker pa je treba zaustaviti ne samo zviševanje cen, ampak tudi nadaljnje preveliko naraščanje uvoza in tudi preveliko naraščanje investicijskih, proračunskih in drugih negospodarskih izdatkov, sta se zvezna skupščina in zvezni izvršni svet odločila še za druge ukrepe.

Znano je, da se je v Jugoslaviji povečala proizvodnja v zadnjih štirih letih za 18,5 odstotka. Sredstva zveznega proračuna pa so v teh letih narasla kar za 30 odstotkov. Še bolj nenormalno pa se je proračunska potrošnja povečala v republikah in pokrajinah, in sicer kar za 70 odstotkov. Ni čudno, da se je bilo torej treba v Jugoslaviji odločiti za močno zmanjšanje vseh negospodarskih želja in apetitov za prihodnje obdobje. Obveljati bo moralo načelo, da bomo smeli trošiti samo toliko

denarja, kolikor ga bo gospodarstvo ustvarilo.

Jasno je, da jugoslovanske gospodarske organizacije ne morejo in ne smejo nositi prevelikih davčnih in drugih finančnih bremen. Če dajejo za proračunske in druge družbene potrebe preveč denarja, potem ga premalo ostaja njim samim. Podjetja si hočejo potem del tistega, kar dajejo preveč za splošne družbene potrebe v državi, dobiti nazaj. Kako? Na ta način, da kratko malo — kadar je le mogoče, zvišajo cene svojih izdelkov. V tem je torej nezdrava posledica, če mora gospodarstvo nositi prevelika davčna bremena.

Prevelika davčna bremena pa so za gospodarstvo usodna tudi zaradi tega, ker potem podjetjem ne ostaja dovolj sredstev za modernizacijo. Kako naj potem industrija sledi hitremu tehničnemu in tehnološkemu razvoju v svetu? In če temu razvoju ne sledi dovolj hitro, potem tudi na svetovnem trgu ne more nastopati dovolj konkurenčno. Izdelki so v tem primeru dražji, kot bi smeli biti!

To je bilo treba reči, da bi doumeli, zakaj je razbremenitev jugoslovanskega gospodarstva tako pomembna in pravzaprav temeljna naloga sedanjega stabilizacijskega programa. Zvezna vlada je v svoj program zapisala, da se mora delež gospodarstva v jugoslovanskem družbenem proizvodu povečati za 6 odstotkov. Naloga je težja, kot se zdi na prvi pogled, saj to pomeni, da bo za zdravstvo, za socialno in pokojninsko zavarovanje, za šolstvo in za vse druge družbene potrebe na voljo manjši delež sredstev kot doslej. Res pa je, da bo sposobnejše gospodarstvo kasneje vsem tem področjem lahko bogato povrnilo to sedanje odrekanje.

Bolj zdravo in stabilno gospodarstvo, ki bo uspelo tudi primerno izravnati zunanjetrgovinsko bilanco, pa je tudi pogoj za to, da bo dinar postal konvertibilen — da se bo uvrstil med valute, ki jih je mogoče menjavati eno za drugo.

Ob razglabljanju, ali je sedanji tečaj dinarja realen in, ali bi morda ne kazalo spremeniti paritete dinarja do drugih valut, pa tudi v zveznem izvršnem svetu mnenja sprva niso bila enotna. Naposled je le prevladalo trezno stališče: Devalvacija dinarja bi bila v sedanjih razmerah škodljiva. Zgolj z devalvacijo bi namreč

Nadaljevanje na 10. strani

ne dosegli skoraj ničesar. Brez stabilizacije bi se že po kratkem času uradni in dejanski tečaj dinarja spet razmaknila in spet bi se lahko odločili za novo devaluacijo. Najprej in predvsem je torej potrebna stabilizacija; šele potem pa bo mogoče trezno in realno oceniti, kakšno razmerje dinarja do drugih valut bi bilo najbolj pravšno. Škoda, da se to uradno stališče ni izoblikovalo že poprej! Na ta način bi se bilo namreč mogoče izogniti vsem najrazličnejšim ugibanjem in spekulacijam v zvezi z dinarjem. Takih spekulacij pa je bilo veliko tako v Jugoslaviji kot v tujini.

Še eno izredno pomembno vprašanje bi bilo v zvezi s stabilizacijo vredno pojasniti. Ali pomeni stabilizacija tudi hudo gospodarsko stagnacijo? Se bo torej zaradi stabilizacijskih ukrepov ob zmanjšanem povpraševanju morale močno zmanjšati tudi naraščanje proizvodnje in s tem možnosti za zaposlovanje. Že zdaj je odgovor znan. Stabilizacija ne bo smela na gospodarske tokove vplivati pretirano zaviralno. V Jugoslaviji bo treba torej še naprej obdržati kar se da visoke stopnje gospodarske rasti. Prav te so namreč pogoj za hiter družbeni razvoj in hkrati tudi sredstvo za odpiranje novih delovnih mest v državi.

Poceni jugoslovanski turizem

Po oceni mednarodne unije turističnih organizacij je bila v lanskem turističnem letu najdražja dežela v Evropi Francija, najceneje pa je turist shajal v Jugoslaviji in Španiji. Cena enodnevnega bivanja s hrano je v Franciji znašala 20 ameriških dolarjev oziroma 110 frankov; v Španiji je tako hotelsko bivanje s hrano stalo 10,5 dolarjev, v Jugoslaviji pa celo samo 10,3 dolarjev.

Tudi po primerjanju podatkov cen v campingih je najcenejša Jugoslavija in po mnenju številnih tujcev ima še veliko možnosti za razvoj mednarodnega turističnega prometa.

Vsaditev umetne aorte

Na ljubljanski kirurški kliniki so pod vodstvom profesorja dr. Mirka Košaka osemindesetletni Jožici Leskovšek iz

Celja vsadili protezo — umetno aorto. Bolnica je že več kot dve leti trpela zaradi razširitve aorte. Proteza je povezovala možganske žile in se pri izhodu iz prsnega koša priključila zdravemu delu aorte. Pri tej operaciji so prvič pri nas uporabili napravo umetno srce — pljuča s petimi črpalkami. Operacija je trajala sedem ur.

Bolnica je operacijo, za katero pravijo, da je bila tehnično zahtevnejša od presaditve srca, prestala. Žal se ji je kasneje stanje poslabšalo. Dva dni po operaciji je bolnica umrla zaradi komplikacij na pljučih.

Holandci na prvem mestu

V prvih devetih mesecih preteklega leta so na Gorenjskem zabeležili devet odstotkov več nočitev kot lani. Med tujci so bili na prvem mestu Holandci s 156.000 nočitvami, njim slede Nemci, nato pa Italijani, Avstrijci in Angleži.

Tridesetletnica folklorne skupine »France Marolt«

Akademsko folklorna skupina, ki nosi ime svojega ustanovitelja Franceta Marolta, znanega slovenskega etnografa in muzikologa, proslavlja letos svojo tridesetletnico. Skupino sestavlja prek 100 študentov ljubljanske univerze, plesalcev in godbenikov, ki jih družijo veselje do ljudskega izročila, pesmi in plesov. Osnovni namen skupine je, da domačemu in tujemu občinstvu prikazuje slovenske ljudske plesse. Seveda pa izvaja na številnih nastopih tudi plesse drugih jugoslovanskih narodov. V nekaterih drugih republikah so v podobnem namen ustanovili profesionalne folklorne ansamble (Lado, Kolo, Tanec), akademsko folklorna skupina France Marolt pa je vseskozi amaterska. Velikokrat se zgodi, da nastopa ob profesionalnih ansamblih in za njimi ne zaostaja. Skupina je že večkrat uspešno nastopala tudi za naše ljudi na tujem, ki so jo povsod z navdušenjem sprejeli. Tudi v letošnjem letu ima v načrtu nekaj gostovanj v tujini, na Portugalskem, Romuniji, Italiji in Grčiji, doma pa bodo imeli prek 60 nastopov.

»RUDIS« uspešen v Alžiru

Poslovno združenje Rudis iz Trbovelj dela v Alžiru že sedmo leto. Zdaj si obeta svoj doslej največji posel — zgradil bo rudnik svinca. Rudis je že izdelal projekte in jih oddal investitorju v Alžiru. Celotna gradnja rudnika bo veljala 11 milijonov dolarjev, razen tega pa bo skupno s firmo Krupp iz Nemčije gradil v Alžiru še štiri opekarne v vrednosti 2 milijona dolarjev.

Za novo šolo v Cerknem

Pripravljalna dela za začetek gradnje nove šole v Cerknem nemoteno potekajo. V izdelavi je dokumentacija za lokacijo, urejajo vprašanje zemljišča, kjer bodo zgradili šolo. O Cerknem in novi šoli smo v Rodni grudi pisali pred nekaj meseci in takrat smo tudi omenili, da so domačini začeli s široko nabiralno akcijo za novo šolo. Prispevki podjetij, ustanov in posameznikov, tudi izza meje, znašajo doslej že okrog 1,5 milijona novih dinarjev. Precej sredstev bodo zbrali tudi z denarno loterijo, ki je bila v ta namen organizirana.

Nov prospekt Cerknice

Turistična zveza Cerknica je pred nedavnim v sodelovanju z industrijo »Brest« in trgovskim in gostinskim podjetjem »Škocjan« iz Rakeka izdala nov turistični prospekt Cerknice in okolice. V prospektu je vrsta barvnih fotografij Cerkniškega jezera in zanimivih izletniških krajev v okolici. Dodan je tudi lično opremljen zemljevid tega okoliša in kratke informacije v besedi, ki so prevedene tudi v tri tuje jezike.

Šola prijateljstva

Novembra lani so v naselju Vrbanja v predmestju Banja Luke slovesno odprli moderno zgrajeno in urejeno novo šolsko poslopje, v kateri bo obiskovalo pouk tisoč učencev. Sredstva za novo šolo so kot pomoč Banja Luki zbrali prosvetni de-

lavci iz Slovenije. Načrte za šolo je izdelal inž. Lapuh, zgradilo pa jo je gradbeno podjetje Pionir iz Novega mesta v rekordnem času — manj kot v petih mesecih.

Ob otvoritvi šole je bila lepa slovesnost. Trak pred vhodom v šolo je prerezal v slovensko narodno nošo oblečen učenec iz Ljubljane. Nova šola ima tudi lepo urejeno knjižnico, ki se bo imenovala po slovenskem pisatelju Francetu Bevku.

Bazeni z ogrevano morsk vodo — nova turistična privlačnost

Nekateri naši hoteli v obmorskih krajih so si uredili pokrite bazene z ogrevano morsk vodo, ki so na voljo gostom v zimskem času. Takšen bazen ima hotel »Žusterna« v Kopru. Ves prostor je ogrevan in klimatiziran, morska voda v bazenu pa ima 27—29 stopinj. Gostom sta na voljo tudi sauni, za razvedrilo pa štiristezno avtomatsko kegljišče, ki je v isti stavbi kot bazen. Tudi v hotelu »Simonov zaliv« v Izoli se boste lahko pozimi kopali v ogrevani morski vodi v pokritem bazenu. Bazeni so globoki 1,30 metra. Hotelski gostje ga uporabljajo brezplačno.

Nov pokrit kopalni bazen z ogrevano morsk vodo imajo tudi v hotelu »Palace« v

Portorožu. Globina bazena je od 1,20 m do 1,80 m. Gostje, ki so v zimskih mesecih deležni hotelskih uslug po znižani ceni, se lahko v plavalnem bazenu brezplačno kopljejo.

Zadnji iz Finžgarjevega rodu

Pred kratkim je v Breznici pri Žirovnici na Gorenjskem umrl 89-letni Janez Finžgar, po domače Kramarjev Janez, bratranec pisatelja Franca Saleškega Finžgarja, čigar stoletnico rojstva bomo letos proslavljali. Pokojni Janez Finžgar je bil zadnji potomec te nekdanje klene in zdrave kmečke rodovine. Zdaj živita le še dve pisateljavi sestri, ki pa ne nosita več Finžgarjevega imena. S Kramarjevim Janezom je izumrl rod iz Breznice, ki bo živel še dolgo v spominu domačinov in v krajih okoli Žirovnice.

Lendavski vrtalci v Siriji

Nekaj strokovnjakov lendavskega podjetja Nafta je že zaposlenih v Siriji pri tamkajšnjem združenju General Petroleum Establishment. Lendavsko podjetje je konec lanskega leta s tem združenjem skle-

nilo nov sporazum o povečanju števila naših vrtalcev, ki naj bi prevzeli dela na novih vrtalnih garniturah v Siriji. Odločitev o odhodu nove skupine v Sirijo je v rokah samoupravnih organov podjetja Nafta. Pravijo, da bodo to obveznost izpolnili, čeprav potrebujejo ljudi tudi v domačem podjetju.

Jugoslovanski Dior

Dior je svetovno znani francoski modni ustvarjalec. Tudi Jugoslavija ima svojega modnega ustvarjalca, ki je na tem področju prejel že mednarodna priznanja. To je šestintridesetletni Aleksander Joksimović, modni svetovalec pri podjetju Centrotekstil v Beogradu. Joksimović je diplomiral na šoli za uporabno umetnost. Kot modni ustvarjalec se je začel uveljavljati pred desetimi leti. Pri svojih modelih uporablja motive iz naše zgodovine. Prvi res lep uspeh je dosegel leta 1967 z modno kolekcijo, pri kateri je uporabil motive iz časa srbske kraljice Simonide. Za to kolekcijo, o kateri smo svoječasno pisali in objavili sliko tudi v Rodni grudi, je prejel mednarodno nagrado. Za svoje modne stvaritve je doslej prejel nagrade in priznanja v Franciji, v Sovjetski zvezi in v ZDA. Joksimović je poleg tega tudi modni svetovalec nekaterih naših znanih tekstilnih tovarn.

Cardinova moda v Sloveniji

V celjski tovarni perila Toper so začeli z začetkom leta izdelovati kolekcije moških srajc in kravat svetovno znane modne hiše iz Pariza Pierre Cardin. O sodelovanju so podpisali dveletno pogodbo, po kateri ima celjsko podjetje pravico za prodajo Cardinovih izdelkov v vsej Jugoslaviji in v vzhodnoevropskih državah.

Nove kolekcije bodo predstavili na sejmu Moda 1971, ki bo ta mesec na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, v februarju pa bodo tudi že v prodaji. Cene srajc in kravat, pravijo, bodo nekoliko višje kot običajno, predvsem zaradi visoke kvalitete tkanin in izdelave.

Cardinove kolekcije bodo predstavljale desetino proizvodnje tovarne Toper v Celju.

Na Pokljuki je bilo preteklo jesen tekmovanje starejših harmonikarjev, ki je pritegnilo številne tekmovalce in gledalce. Foto: Anton Kocjančič

Pri dobrem sosedu, svetem Marku

Popotovanje od Kunstlja do Noči

Ravno pred dobrim letom je bilo. Kakorkoli že, sneg je ležal po vsej Gorenjski, če že ne prav do Ljubljane, pa vsaj od Kranja. Najbolje se ne spominjam, ker je bila že tema, ko je avtobus drvel proti Bledu.

Na izlet smo se peljali. Pa na kakšen izlet! Vozovnico smo kupili do Bleda, pa smo že pri Naklem začeli premišljevati, kam bi pravzaprav šli. Samo da smo ven iz Ljubljane, in če bo jutri lep dan, nagrada ne bo izostala. Pa prespali bomo kje. Če se bo le dalo ne na svislih.

In v Radovljici smo se skobacali ven. Kdo ve zakaj, morda le zatogadelj, ker je avtobus malo dlje postal, morda pa zato, ker se je komu posvetila dobra misel. Stali smo in se gledali, ko jo je *bus* odkuril proti Bledu. Brez težave lahko uganete, da smo jo mahnili h Kunstlju. Čeprav to že dolgo ni več le »majhna radovljiška oštarija«, temveč je že skoraj hotel, pa je tem še vedno kar prijetno, posebno pozimi, ko se še ne začne prava smuka in je v njegovih sobah domače, prijetno in se ni treba posebno lepo obnašati zaradi tujcev.

Kaj bi zapisal o tem večeru?

Dobro smo jedli in dobro smo pili; če vas že zanima, kaj smo jedli, vam povem, da so bile kolone. In če bi ravno radi vedeli, kaj smo pili, priznam po pravici, da je gospodar dejal, da nam toči pristni cviček, pa smo verjeli. Če je bil res pristen pa ne vem; glavno je, da nas glava drugi dan ni prav nič bolela.

In družbe tudi ni manjkalo. Pod divjačino, ki štrli na obe strani še skoraj prave kmečke peči, se je nabralo *holcarjev* in *jagrov*, da je bilo veselje. Pravili so lovske, take kakršne človek še nikoli ni slišal, čeprav jih je že kdo ve kolikokrat. Posebno take ki so hudo verjetne, na primer o tistem jagru, ki se je šel sredi lova malo podelat pod smreko, pa so se mu prepelice (Bog mu je priča, da so bile prepelice) v hlače ujele. Samo gori jih je potegnil (hlače), pa jih je imel (prepelice). Radovljica je danes veliko mesto, smo morali kimati krajevnim modrovanjem. Za stare države je bila sedež sreza, tako so rekli okraju, danes pa je sedež navadne občine. Eni so rekli, da je bil srez več, zato ker so zraven spadale tudi Jesenice

in vsa Sava do Korena, drugi pa so rekli, da je Radovljica sedaj več vredna zato, ker nima Jesenic in se ji ni treba ubadati s takimi rečmi, kot je »problem Železar-na«.

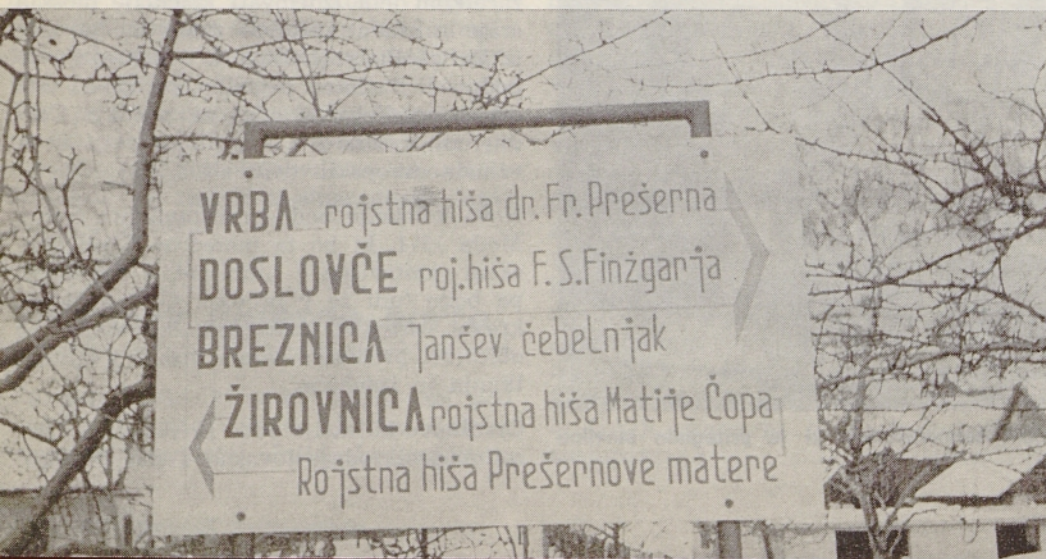
Nato smo šli spat in verjetno smo dobro spali (tudi pri Kunstlju), ker se ni nihče pritožil, da je bilo slabo. Zarana naslednjega dne (okrog desetih) smo odcepitali izpod varne gostinske strehe proti avtobusni postaji. Tam smo se premislili, ker se je eden spomnil, da smo prišli pravzaprav na izlet in moramo zato hoditi peš. Med hišami, ki so cvetele v belem svežem snegu (malce se je topil pod soncem in modrim nebom), smo odkorakali do glavne ceste, po kateri se je podila kolona Ljubljančanov proti Kranjski gori. Za cesto smo jo mahnili po dobro zgaženem kolovozu mimo razpotij proti Novi vasi, kjer smo sredi vasi obstali in se odločili, da bi šli v Vrbo. Eden se je spomnil, da še ni bil v Prešernovi hiši, drugi pa so dejali, da bi tam, v vaški oštariji, utegnili dobro kositi.

Pot do Hlebcev, ki so natreseni ob glavni cesti proti Begunjam, smo zavili v Hraše; ne zato, ker bi kdo pogledal na zemljevid ali pa da bi koga vprašali, temveč kratkoma zato, ker se nam je zdela pot lepše shojena.

V Hrašah je bilo vse mirno; iz vseh hiš je odmevala ista Avsenikova polka, pred večino hiš so stali avtomobili in priznam, da večina ni imela nemških oznak. Otročaji niso prišli na vrata in nas gledali; morada so nas opazili skozi okna in videli, da pač nismo čudo božje, temveč le peš-izletniki.

V Studenčicah, naslednji vasi na popotovanju proti Vrbi, smo pri cerkvi prišli na konec vasi in poti. Spoznali smo, da na-

Pisan kažipot v Vrbi

Prešernov »dobri sosed sveti Marko« pozimi . . .

Foto: Drago Kralj

prej pravzaprav ni poti. Da je nekdo hodil tod, so nam povedali otroci, ki so prišli iz mežnarije ali iz hiše, ki je bila zaradi bližine cerkve morda podobna mežnariji. Bomo pa še mi, smo si dejali in za centimeter zagazili v sneg, ki se ni udiral. A nas je nosil le toliko časa, da smo prišli tako daleč, da se nam ni ljubilo nazaj. Tedaj se je sneg začel udirati. Iskali smo kopne robove in se toliko vživel v vlogo, da smo na izletu, da smo postali vedno boljše volje.

Od naše gazi se je pod hribe širilo širno in belo polje. Tam pod Pečmi so se belile strehe vasic, zadaj pa se je dvigal ves ogromen, zasnežen in mogočen — Stol. Kako krasan je bil; njegova pleša se je svetila kakor zrcalo. Veter pa je nosil z njegovega vrha veliko belo zastavo pršiča in motovilil z njo proti sosednjim vrhovom.

Ko smo prilezli do Vrbe, s cerkvene strani, smo tistega, ki res še ni bil v Prešernovi hiši prepričali, naj to reč odloži za kak drug dan. Razlog, ki je najbolj prijel, je bil ta, da je gostilna, ki je pri pesnikovi hiši najbrž manj založena kakor ona druga. Potrkali smo na zapahnjena cerkvena vrata, da bi videli tudi stenske slikarije, ki so znotraj prišle izpod čopiča samega mojstra Jerneja iz Loke. A je bi-

la maša že preč. Malce smo postali, se spomnili tiste lepe, skoraj že narodne, v resnici pa Prešernove: O Vrba, srečna draga vas domača in tako naprej.

In Vrba je še danes prav tako lepa, kakor je bila nekoč. In potem smo prišli malce premrli in mokri na lepo cesto, nakar se je nenadoma znočilo. Pa ne zares, le oštirki, ki stoji ob cesti je ime Amalija Noč.

Gospa Amalija je dvema, ki sta bila v noge najbolj mokra, prinesla copate, zraven pa pribila, da danes čisto priseben človek, pa četudi gre na izlet raje peš, ne hodi po celem snegu, temveč po poteh. Potem pa smo zato jedli in pili. Pa še gostilna se je napolnila. Prišli so vaščani izpod pečin, vračali so se z neke ohceti in so bili *okranclani*, kakor mlaji, seveda na že prej trhlih deblih. Le otroci so gledali svetlo in belo ter pili koka-kolo in jedli velike kose domačega kruha.

Ko smo plačevali, smo gospo Amalijo poklicali nazaj in vprašali, če je kaj pozabila, ker se nam je zdela *rajtna* pre-majhna. Smejala se je, kakor da bi ji bilo nerodno, če je poceni. Rekla je naj še pridemo, da bo drugič dražje!

Korajžno smo potem stopali po beli cesti med belim snegom tja pod Peči, kjer se v varnem zavetju nizkega in skalnega ro-

ba v vrsti sončijo: za Smokučem Doslovče, za Doslovčami Breznica, za Breznico Selo in nato še Žirovnica, pa se ne ve, kje se slednji vasi zlijeta druga v drugo. Kdo ve, morda še kako leto, pa bo od Smokuča do Žirovnice ena sama velika in dolga vas.

Te vasi pa niso kar tako! V njih se je rodilo veliko slavnih ali vsaj znamenitih Slovencev. V Vrbi sta privekala na ta svet razen Prešerna še kar dva in prava škofa ljubljanska. Janez Pogačar in Anton Vovk. V Zabreznici so bili doma kar trije publicisti: Janko in Milica Dolžan ter Jože Sodja. V Žirovnici se je rodil Matija Čop, v Selu pa pesnik Jožef Žemlja. V Breznici so bili doma trije bratje Janša: Anton je bil čebelar in slikar, Lovro krajinski podobar, Valentin pa risar. No in za nameček, v Doslovičah se je rodil pisatelj romana »Pod svobodnim soncem« Franc Saleški Finžgar.

Navsezadnje pa je morda res nekaj na tem, kar je dejal v Amalijini oštariji eden od svatov, da mestni ljudje le-sem svoje trde bučmane na izlet vodijo, da bi se nadihali zraka, ki veje izpod Stola; morda pa je pamet v zraku?

Konec izleta! Tekli smo na vlak, ki nas je — v prvem mraku — iz Žirovnice bliskoma vlekkel proti Ljubljani.

Najvišji vaščani

Čeprav je Slovenija majhna, pa ima kar celo kopico — neprešteto — koticov za katere komaj da ve — če sploh ve — vsak stoti Slovenec. Toliko lepih vasic je, ki pa so navsezadnje morda tako lepe samo zato, ker malokdo ve zanje. Zato pa odločitev: tudi v Rodni grudi vsak mesec en tak, malo znan slovenski kraj...

Po Selški dolini jo mahamo, od Loke skozi Selce in Črešnjico, kateri so Železniki ukradli ime, pa še naprej skozi Zali log prav tja do Podrošta, kjer je v grapi oštarija odkar pomnijo najstarejši ljudje. Tu se cesta prvič razdeli. Ena gre po dolini ob Sori naprej in se šele precej kilometrov od razpotja dvigne navzgor do Petrovega brda in pade onkraj v Baško grapo. Druga cesta, recimo ji kar pot, bo bolj pošteno, pa se zvije na desno po strminah in slemenih od sorških senožeti. Zgoraj se potem odpre prelep razgled na Sorico, na njeno cerkvico in na spodnji

ter zgornji del vasi. Tu je bilo pred vojno in še precej let po njej konec vseh cest. Naprej čez Soriško peč je vodila le kozja steza, ki je bila sicer tako široka, da jo je zmogel celo voz, če je imel dobro vprego, a konji niso radi vlekli po skalnatih ključih.

Malo nad Sorico se pot drugič razcepi. Naravnost steče glavna, po vojni zgrajena cesta mimo Soriške peči proti Soriški planini nad katero kraljuje Litostrojska planinska koča; naprej gre ta »magistrala« še čez Bohinjsko sedlo in potem skozi hoste naglo nizdol v Bohinjsko Bistrico. Poleti je to pot, po kateri mnogi potujejo v Bohinj, pa čeprav je več makadama kakor asfalta, a ni gneče.

Od te glavne ceste pa se odcepi najprej (na desno) cestica v obe Danji, potem pa — malo višje — še cestica, ki se vije do Petrovega brda. Speljali so jo vaščani sami, a jo je pred leti porušilo vodovje in

plazovje, a je sedaj — končno — spet popravljena.

Če smo zavili na desno, pri stari Rotekovi domačiji, se pot kmalu spet tretjič razcepi. A se ne bo težko odločiti, pa čeprav tam ni nikakega kačipota. Zgornja pot pelje v Zgornje, spodnja pa v Spodnje Danje.

Nekateri pravijo, da sta imeni teh dveh vasic nastali prav na poseben način... Za časa loških škofov so tod naseljevali tirolske in solnograške kmete. Takrat obeh Danj še ni bilo. Soriški gruntar je sinovoma pred smrtjo pokazal svoj svet pod Ratitovcem in jima dejal: »Das ist deine und das ist deine.« Pa se je iz tistega »deine« in dajne izcimilo Danje. Kdo ve če je to vse res, a ljudje tod pravijo: Zakaj pa bi ne bilo?«

Naš cilj je pa zgornja vas. Pot do tja se vije in vije in je silno ozka. Dva avtomobila se sploh ne moreta srečati, kaka velika »ladja« bi sploh ne priropotala do tja gor. Vasica, ki ima komaj sedem hiš in trikrat toliko prebivalcev, je stisnjena v strmo prisoje pod hrib Avfern (1456 m). Sama vas pa naj bi bila prav tisto naselje, ki leži v Sloveniji najvišje (1180 m). Bolj visoko so tu in tam le še posamezne kmetije, predvsem na koroškem koncu nad Črno.

Poleti dostop do Zgornjih Danj ne bo težak, saj je cesta kar dobra, pozimi pa bo treba avto pustiti, če ne drugje pa vsaj na razpotju pri Roteku, do koder cesto navadno plužijo.

Vas je čisto preprosta, nima ne cerkve in ne šole, ne tujskih sob in ne gostilne, pa je vendar lepa in prijetna. Povsod šume potoki in šepetajo mecesni ter buči na pomlad smrekovje. Preko trat in strmali pa se širi prelep razgled proti spodnji vasi in čez globoko Selško dolino onkraj na blegoške hoste. In kako mirno je tu: nobene množice in nobenega brnenja.

Drago Kralj

Hiše so raztresene med hribi...

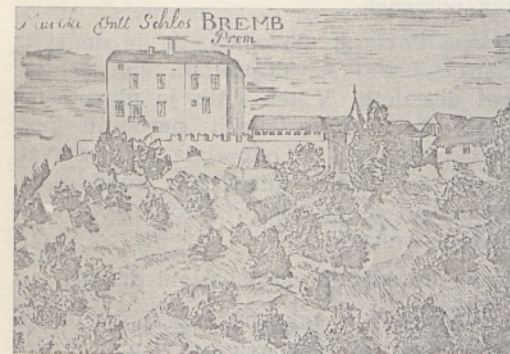
Foto: Ančka Tomšič

Nova cesta skozi Brkine

Premški grad spada med najbolj dragocene zgodovinske spomenike v slovenskem Primorju. Še pred nedavnim je bil precej zanemarjen, v zadnjem času pa ga je začela obnavljati ilirskobistriška občina. Lani so popolnoma obnovili in prekrili streho glavne grajske stavbe, prekrili pa so tudi glavni stolp ob vhodu v grad. Na ta način so preprečili nadaljnje propadanje gradu.

V letošnjem letu nameravajo z deli nadaljevati. Zavod za zaščito zgodovinskih spomenikov v Novi Gorici je že pripravil načrt del. V gradu nameravajo urediti tudi majhen muzej in gostišče, ki bi koristilo predvsem turistom. Obiskovalcev gradu brez dvoma ne bo manjkalo, saj pelje prav pod gradom cesta Ljubljana—Reka, turistični pomen gradu pa se bo še povečal, ko bo končana nova brkinska cesta, ki bo spajala cesti Ljubljana—Reka in Trst—Reka.

Grad Prem v Valvasorjevem času

Pa še beseda o novi brkinski cesti. Cesta bo povezovala med drugim tudi kraje Prem, Prelož, Celj, Tominj in Obrovo. Za vse Brkine bo brez dvoma neprecenljivega pomena. Približala bo te odročne kraje svetu, zavrila bo zapuščenje kmečkih domačij in spremenila življenjske pogoje tamkajšnjega prebivalstva. Ta lepi in tujcem malo znani košček slovenske dežele pa bo približala svetu. Iz teh krajev je odšlo v svet veliko ljudi, ki se radi vračajo na obisk v rojstne kraje in naužit se neokrnjenih naravnih lepot.

Viljem Kindler

Premški grad med obnovo

V Kopru kontejnerski terminal

V koprskem pristanišču so pred kratkim odprli prvi kontejnerski terminal v Jugoslaviji. Ta luka se je tako vključila v sodobno tehnologijo pomorskega in kontinentalnega transporta. Koprski kontejnerski terminal je sicer še skromen, prilagojen našim potrebam, je pa pomemben korak naprej in bodo tako lahko hitreje odpravljali tovor. Kontejnerji so veliki zaboji, v katerih je pakirano blago tako, da pride do naročnika nepoškodovano, ob potrebni mehanizaciji pa je delo z njimi hitro opravljeno. Podoben kontejnerski terminal so pred kratkim odprli tudi na železniški postaji v Ljubljani.

Spominski center Franceta Bevka

Občinski svet za kulturo in prosveto v Novi Gorici je začel z akcijo, da bi odkupili pisateljevo hišo v Rožni dolini in tam uredili spominski in študijski center Franceta Bevka. Namen te akcije je predvsem v tem, da bi se preprečilo drobljenje Bevkove kulturne dediščine, ki bi jo tu lahko dostojno prikazovali javnosti. Za študijski center naj bi skrbela goriška študijska knjižnica, ki že nosi pisateljevo ime.

Pisateljevo hišo nameravajo odkupiti od dedičev in jo pustiti čim bolj nespremenjeno. V hiši bi bila stalna razstava o Bevkovem življenju in delu in študijska soba, kjer bo na voljo številno gradivo. Pisateljeva zapuščina obsega nad 8000 raznih knjižnih izdaj; ohranjeni so tudi številni rokopisi in dokumenti o Bevkovem kulturnem in političnem delovanju. Precejšen del gradiva je že v lasti novogoriške študijske knjižnice, s katero je pisatelj dolga leta sodeloval in ji podaril številne svoje rokopise in druge dokumente.

Bevkovo spominsko sobo nameravajo urediti tudi v Zakojci, pisateljevi rojstni vasi.

Dogovor o regulaciji Sotle

V Celju so se sestali strokovnjaki za vodno gospodarstvo iz Slovenije in Hrvaške in se s predstavniki šmarske občine dogovorili o regulaciji Sotle v prihodnjih petih letih. Sotla namreč večkrat na leto poplavi velike površine obdelovalne zemlje na naši in hrvaški strani. Sklenili so, da bodo v Vonarjih pri Sodni vasi zgradili 15 metrov visoko pregrado. S tem bo nastalo tri kilometre dolgo ter 500 do 600 metrov široko akumulacijsko jezero. Pregrada bo tako zadržala visoke vode in zmanjšala nevarnost poplav. Na hrvaški strani bodo obenem uredili tudi spodnji tok reke Sotle ter zavarovali pred poplavami Kumrovske polje.

Zaverovana domače

Pomenek z našo znano izdelovalko slovenskih narodnih noš Pavlo Čokertovo.

Kaj pravi o sebi, o svojem delu in o tem, kako včasih vse preveč pozabljamo pristnost našega narodnega blaga

Pisana družba v slovenskih narodnih nošah na Trgu revolucije v Ljubljani med lanskoletno kmečko ohcetjo. Med njimi je tudi Pavla Čokert (četrta z leve).

Prava avba je ponos vsake Slovenke ...

Foto: Edi Šelhaus

S Pavlo Čokertovo sva se srečali v uradu Maticice, ko je prišla za sina, ki dela v Nemčiji, plačat naročnino za Rodno grudo. Takoj sem spoznala, da je to naša znana izdelovalka narodnih noš, ki vsako leto »obleče« tudi naš slovenski par za kmečko ohcet. Uganiti to ni bilo nič težko, saj je bila njena slika že nekajkrat v naših časopisih. Naprosili smo jo za kratek pomenek.

Gospa Pavla je povedala, da je doma iz Škofje Loke, a v Ljubljani živi že kar pet desetletij. V teh letih je ukrojila in sešila že nešteto naših narodnih noš. Kar precej jih je odposlala tudi v svet. Predvsem našim ameriškim rojakinjam. Nekaj jih je pa tudi v ljubljanskem Narodnem muzeju.

Kako in kdaj je začela s tem delom?

»Pravzaprav je tako nanesel slučaj in potreba,« je povedala. Njen prvi mož je slabo skrbel za družino, Pavli ni preostalo drugega, kot da se zaposli. V trgovini s starinami »Antika« na tedanji Šempeterški cesti je postala trgovska pomočnica. Tam so prodajali vsakovrstne starinske predmete in tudi kupci so imeli vsakovrstne želje. Med drugim so se zanimali tudi za slovenske narodne noše. A kje jih dobiti? Morda je bil njen svak pasar Janez Dernovšek, ki je znal narediti imenitne pasove sklepance za narodne noše, eden od pobudnikov, da je Pavla začela sama delati narodne noše. V Ljubljani je bila takrat edina izdelovalka neka stara gospa na takratni Dunajski cesti. Obiskala je to gospo in jo prosila za kroje, ta pa seveda ni hotela o tem nič slišati. Konkurenca pač nikjer ni dobrodošla.

v lepoto pristnosti

Vse mora biti pristno — avba, ruta, pas, spodnje krilo...

A Pavla ni odnehala. Šla je v muzej. Ogledovala je razstavljene narodne noše, prerinjala kroje in posamezne detajle. Zatem se je posvetovala še s takratnim ravnateljem dr. Malom, ki ji je rade volje svetoval. Prva noša, ki jo je izdelala, morda še ni bila čisto taka, kakor bi morala biti, potem pa je bilo vse bolje in bolje.

Kmalu je postala znana, celo zelo znana. Zanja je zvedela tudi nekdanja ljubljanska županja, predsednica ženske organizacije »Kolo jugoslovanskih sester« in dvorna dama Franja Tavčarjeva. Poskrbela je, da so mnoge ljubljanske gospe naročile pri njej narodno nošo. Posredovala je tudi najvišje naročilo: Čokertova je izdelala narodno nošo za kraljico Marijo in kneginjo Olgo.

Slovensko narodno nošo je nosila kraljica Marija ob odkritju spomenika v Kranju. Pavla Čokertova ji jo je sešila iz zlatega brokata, po merah, ki jih je prinesla Franja Tavčarjeva. Kraljica je bila zadovoljna.

S kneginjo Olgo pa je bilo dosti težje. Zanja je morala obleko večkrat popravljati. Pavla pravi, da zato, ker je bila dosti bolj sitna od kraljice in ker je imela tako dolg život.

Daleč je zdaj vse to... Koliko narodnih noš je medtem še ukrojila in sešila, saj jih šiva že polnih štirideset let. Seveda pa to delo ni enostavno. Zahteva zbranost in potrpežljivost. Eno nošo šiva mesec dni. Saj narodna noša mora biti res pristna, ne pa samo maškaradna obleka, kot menijo nekateri.

Gospa Pavla se je razvnela, da je kar zardela, ko je pripovedovala, kako jo boli, če vidi poleg naših pristnih narodnih noš takšne »maškare«. Pa jih vidi kar precej, tudi na kmečki ohceti se pomešajo vmes. Kakšna noša je vendar to, če ima ženska prekratko in premalo košato krilo, ki je namesto nabrano, morda celo v gube položeno. Če je obuta v najlonke namesto bele pavolnate nogavice s polžki pa morda celo še v lakaste šolne z lesenimi petami? Rožasto ruto si je morda kupila kar

v modni trgovini, da o avbi in njeni pristnosti sploh ni treba govoriti. Tudi o fantovski noši bi se dalo veliko povedati. Na primer o »lajbičih«. Nekateri nosijo na njih dvovrstne gumbe. To seveda ni pravilno. Morda je v navadi pri avstrijskih »jodlarjih«? Naše to ni.

Če imaš ali želiš imeti narodno nošo (gorenjska noša je postala za nas tradicionalna slovenska narodna noša, velja pa seveda za vse naše noše), se moraš tudi potruditi, da bo res takšna, da bomo z njo s ponosom lahko predstavili svojo slovensko deželo.

Kako pa priti do res pristne narodne noše?

To seveda ni lahko. Pavla Čokertova pozna vse »poti«, saj jih je preizkusila že nešteto krat. Po kmečkih škrinjah išče stare obleke, tudi samo dele in jih odkupuje. Tudi obrabljeni mašni plašči iz brokata so uporabni za modrece. Včasih naleti v kakšni škrinji na dolga desetletja pozabljeno avbo, ki so si jo že pošteno privoščili molji. Vse je za zavreči, a zlato načelje je pristno, čudovito, le očistiti in morda malo popraviti ga je treba. Pavla se z ljubiteljsko vnemo loti dela ki je zamudno in nič prav prijetno. Tako je tudi s starimi rutami in drugimi deli. Obnavlja, dopolnjuje. Kakor slikar z novimi in novimi črtami izrisuje podobo nove kompletne narodne noše.

Ta mora biti bogata in košata. V krilu gornjem in spodnjem mora biti najmanj po 5 do 6 metrov blaga. Ošpetelj iz bele kontenine je ob vratu in zapestjih obrobjen s čipkami. Nogavice iz bele pavole na roko pletene »na polžke«. Pa avba ali zavijačka z bogatim zlato pretkanim začeljem v oblikah naše narodne ornamentike. In še vse drugo, kar spada zraven: pas - sklepanec, trakovi, predpasnik, ruta s »franžami«, vse mora biti čimbolj pristno, čimbolj podobno tisti noši, s katero so se postavljale včasih na podeželju naše žene in dekleta ob prazničnih dneh in na slavnostih.

Človeka vsega prevzame, pravi gospa Pavla, ko na raznih slovesnostih srečaš pare v naših pristnih narodnih nošah. Če malo poznaš to nošo, če se z njo ukvarjaš, si še bolj zavzet in ponosen nad vso to lepoto, ki ima korenine vrasle nekje daleč v naši preteklosti. O, marsikje pri nas še hranijo v škrinjah naše pristne noše. Morda so jim dodali kakšen del, ki se je obrabil, a so pri tem skrbno pazili, da je noša ohranila svojo pristnost. Kako hudo pa človeka užalosti in potlači, če poleg teh noš vidi obleke, ki po vsej sili hočejo biti naše narodne noše, pa so samo pisane obleke in nič več.

Za Pavlo Čokertovo izdelovanje naših narodnih noš že dolgo ni več le njen zaslužek. To je njeno veselje in njen ponos.

Ina Slokan

Krokodili in fant iz Suhadol

Janez Kajzer

Rudi Marin iz Suhadol, stare vasi blizu Mengša, je po poklicu avtomehanik. Rudi Marin pa je tudi lovec na krokodile. To je pravzaprav dolga in napeta zgodba o fantu, ki mu pustolovska žilica ni dala miru. Še kot nedorasel mladenič je leta 1948 iz pustolovskih nagibov ilegalno prestopil državno mejo. Najprej se je znašel v avstrijskem taborišču, nato v italijanskem. Končno se je znašel med 2302 potnikoma na švedski vojni ladji, preurejeni za prevoz emigrantov v Avstralijo. Med njimi je bilo tudi štiristo Slovencev. Ko je ladja izplula, so mnogi jokali, saj je večina med njimi vedela, da ne bodo nikoli več videli domovine.

Avstralija, tridesetkrat večja od Jugoslavije, jih ni sprejela ravno prijazno. Tudi na šestem kontinentu jih je čakalo taborišče, brezdelje in postavanje. Rudi Marin je vedel, da bo brez dela

propadel. Zato je delal vse, kar mu je prišlo pod roke. Najprej je postavljaj barake, nato je bil kuhar, delal je v kamnolomu, nato pa se je prebil do avtomehanika, do poklica, za katerega se je izučil že doma. Postal je celo šofer taksija v Sydneyu, čeprav je bilo to delo nevarno. Neznani potniki so nekajkrat zamahnili po njem, komaj se je obvaroval hujše nesreče. Domov ni pisal. Njegovi domači so v časopisih brali o velikih gozdnih požarih v Avstraliji. Brali so, da je umrlo veliko ljudi, tudi Slovencev. Prepričani so bili, da je med njimi končal tudi Rudi. Niso ga več šteli med žive. Kadar je kdo Rudijevi materi Avstralijo spomnil, ji je samo težko srce naredil. Spraševala se je, počemu je šel njen otrok umret tako daleč. Ni slutila, da je resnica drugačna.

Iz najbolj obljudene avstralske drža-

ve, iz Novega južnega Walesa se je Rudi preselil na Severno ozemlje, ki premore na širokih prostranstvih komaj kakih 30 000 prebivalcev. V pristaniškem mestecu Darwin se je zaposlil v mehanični delavnici. Tu se je spoznal s čudaškim starim angleškim mornarjem, ki je živel v stari leseni baraki. To je bil prvi lovec na krokodile, ki ga je Rudi srečal na avstralskih tleh. Pogosto je hodil z njim na obrežje reke Victoria. Stari mornar je lovil le majhne krokodile, jih sam nagačil in jih prodajal turistom. Rudi pa je stal na obrežju reke in ga opazoval. Ni mu verjel, da so v reki tudi po več metrov dolgi krokodili, ki so lahko človeku hudo nevarni. Skočil je v reko, zaplaval in se na lastne oči prepričal, da govori resnico.

Anglež je bil sprva nezaupljiv. Nič kaj preveč rad ni videl, da stoji Rudi po-

leg njega, ko gači male krokodile. Sčasoma pa se je otajal. Pokazal mu je orodje, mu razložil, kako se uporablja, poučil pa ga je tudi o vseh drugih lastnostih krokodilov. Rudi mu je rad pomagal, čeprav s tem ni nič zaslužil. Nekega dne mu je mornar omenil Novo Gvinejo, velikanski otok nad Avstralijo. Tam mrgoli krokodilov.

Nova Gvineja je poleg Grenlandije največji otok na svetu. Njegova površina obsega nekaj več kot tri Jugoslavije. Na otoku pa živi nekaj nad dva milijona prebivalcev. Večino prebivalstva tvorijo domorodci — Papuanci. Žive hudo primitivno, nekateri še na razvojni stopnji kamene dobe. Vse to je lahko Rudi prebral v zemljevidni knjigi. Puste in malo zgovorne besede pa so kmalu postale resničnost. Rudi je odpotoval na Novo Gvinejo. Najprej je pristal v pristaniškem naselju Port Moresby. Na obalni ladji je spet odigral vlogo mehanika, kot tolikokrat doslej. Kadar se ni sukal v trebuhu ladje, v neznosni vročini in smradu, je postaval po palubi. Nekega večera ga je ogovoril lepo oblečen potnik.

Ponudil mu je roko in se mu predstavil: »Tom Holland, posestnik in lovec!« Rudi se je zanimal, kakšne vrste lovec je. Najbrž nedeljski lovec na ptiče ali zajce?

»Na krokodile,« je rekel Tom Holland. Rudiju je zaigralo srce. Anglež Tom Holland je bil eden izmed največjih lovcev na krokodile v Novi Gvineji.

Ni trajalo dolgo, ko je tudi Rudi postal poveljnik ene njegovih ladij. S petdesettonske ladje in osemnajst domorodci se je znašel na Fly River. Ni vedel, kako bo kos reki in črnim možem.

Lov na krokodile uspeva najbolje ponoči. Dokler je bil dan, so bili Papuanci pogumni. Ko se je zmračilo, so začeli postavati po kotih. Trda noč je bila, ko so se spustili v čoln. Neradi in s strahom so stopali vanj. Zdelo se je, da se nečesa boje. Pa tudi Rudiju ni bilo ravno lepo pri srcu. Motorni čoln je oddrsel po gladini reke. Motor je brnel skoraj enakomerno in neslišno. Takšni šumi krokodila ne vznemirijo. V čolnu so imeli tri puške: vojaško, lovsko in flobertovko. Na sprednjem delu čolna sta bila pritrjena dva reflektorja. Zdaj pa zdaj so ju za hip prižgali in budno opazovali. V svetlobi reflektorjev se namreč krokodilom za-

svetijo oči kot mačkam. Tudi na kilometer daleč. Na desni strani se je zaslišal čuden šum. Možje v čolnu so se zdrznili. Rudi jih je gledal, kako trepetajo. Ni mogel razumeti, zakaj se tako boje, saj niso bili prvič na lovu. Šele dosti pozneje je doumel, da se boje teme in vsega, kar je v zvezi s temo. Vozili so nasproti krokodilom. Rudi je poveljeval: »Luči!«

Svetlobna pramena sta se zagrizla v reko. Deset metrov proč so se zasvetile velike krokodilove oči. Njegovo ogromno telo se je leno zibalo v vodi. Rudi je pomeril, čoln se je gugal. Bilo bi čudno, če bi v tem položaju kaj zadel. Razen tega še prekleta tema! Trudil se je, da bi nameril prav na svetlobo, na krokodilove oči. Sedaj! Počilo je. V Rudija je brizgnil curek vode. Samo obstrelil sem ga, je pomislil. Vse nas bo prevrnili. Tedaj je zagledal krokodilovo telo, dolgo in nič prijetno na pogled. Vleklo se je čisto blizu čolna. Z vrvjo so ga možje povlekli še bliže. Rudi ga je od blizu še enkrat ustrelil. Potem mu je s sekiro presekala hrbtenico. Življenje se je pretrgalo.

Z naporom so ga vlekli v čoln, vrv se je napejala, čoln se je nevarno gugal. Krokodil je ležal v čolnu. Rudi si je obrisal pot s čela.

Končno je ležal krokodil tudi na ladji, možje pa so kazali v zrak in govoričili o hudobnih duhovih. Pogleli so po tleh, da zaspijo. Rudi jim je s težavo dopovedal, da lov še ni končan. En kroko-

dil — to ni še nič. Veliko jih morajo uloviti. Več krokodilov, več denarja. Lov je trajal do zgodnjega jutra. Na ladji je ležalo deset krokodilov. Rudiju se je zdelo to veliko. Ko jih je neke noči nalovil stopetdeset, se je s smehom spomnil prvega lova. In ko včasih po ves teden ni ujel nobenega, se je spraševal, kakšno prekleto srečo je imel, da je prvo noč ujel kar deset krokodilov. Saj ni znal niti stati v gugajočem se čolnu, ni znal poveljevati svojim možem, saj ni znal skoraj ničesar.

Sla po odkrivanju je Rudija privedla tudi v papuanske vasi. Vedno znova se je vračal v divjino. Avstralija je postala njegova druga domovina. Bili pa so trenutki, ko se je počutil tujca. Prihranil si je nekaj denarja. Ni bil bogataš, toda ni bil več bosonog emigrant. Lepega dne so ga premagala pisma, ki so priromala iz rodnih Suhadol pri Komendi. Želel je videti mater.

Ko je prišel domov, mati ni mogla prav verjeti. Ločilo ju je skoraj dvajset let. Povsod je lepo, doma je najlepše. Rudi se je doma oženil z domačinko Hildo. Pustolovska žilica pa ga je hitro pognala nazaj v Avstralijo. Sedaj spet križari po šestem kontinentu. V pismih, ki jih pošilja prijateljem, piše, da se mimogrede ukvarja tudi z iskanjem diamantov. In piše, da ne bo dolgo, ko bo spet prišel domov.

Ladjska, s kakršno je Rudi Marin lovil krokodile

filatelija

Jugoslovanska umetnost IX

Za Dan republike, 29. november, je naša poštna uprava tudi letos izdala posebne priložnostne znamke, ki so že devete po vrsti pod imenom »Jugoslovanska umetnost skozi stoletja«. Na letošnjih znamkah so slikarske umetnine baročne dobe v XVII. in XVIII. stoletju od takrat najpomembnejših predstavnikov te dobe pri nas.

Ta serija s šestimi znamkami v skupni vrednosti 14 din je izšla 28. novembra. Celih serij je 225.000, kolikor je izšlo znamk po 5,75 din. Drugih znamk je več, tako znamke po 50 par celo dva milijona. Na prvi znamki za 50 par je VNEBOHOD, umetniško delo sremskega slikarja Teodorja Dimitrijevića Kračuna (rojen v Sremski Kamenici, umrl v Sremskih Karlovcih leta 1781). Svoje delo je posvetil predvsem ikonostasom v sremskih cerkvah in samostanih.

Na drugi znamki za 75 par je upodobljeno ABRAHAMOVO ŽRTVOVANJE IZAKA. To je ena izmed štirih slik na platnu, ki jih je ustvaril dalmatinski umetnik Federiko Benković (1677—1753) za kneza Schönborna, nadškofa iz Mainza v Nemčiji. Danes je ta podoba v stari galeriji Jugoslovanske akademije v Zagrebu. Na tretji znamki za 1,25 din je SVETA DRUŽINA, umetnina slovenskega slikarja Franca Jelovška, ki je bil rojen 4. oktobra 1700 v Mengšu in umrl 31. maja 1764 v Ljubljani. Ta njegova oltarska slika v olju je bila ustvarjena l. 1734 in namenjena za cerkev sv. Petra v Ljubljani. Danes visi v Ljubljanski Narodni galeriji. Na četrti znamki za 2,50 din so JAKOBOVE LESTVE, delo makedonskega likovnika Hristoforja Žefarovića, ki je umrl leta 1753 v Moskvi. To podobo je naslikal na steno samostana Bodjan.

Na peti znamki za 3,25 din je KRISTUSOV KRST. Slika je iz ikonostasa, ki ga

je leta 1766 naslikal neznani srbski slikar v cerkvi v Aleksandrovem pri Subotici v Vojvodini.

Na zadnji znamki za 5,75 din je KRONANJE MATERE BOŽJE iz velike slike na platnu v cerkvi Matere božje naotočku Šrpjelu pred Perastom v Boki Kotorovih je nad prvo in zadnjo znamko ski. Naslikal ga je črnogorski umetnik Tripo Kokolja iz Perasta, kjer se je rodil leta 1661 in umrl leta 1713 na Korčuli.

Slike za te znamke je izbral beograjski univerzitetni profesor dr. Dejan Medaković, za znamke pa jih je pripravil akademski slikar Andreja Milenković. Znamke je natisnila v heliogravuri in globokem tisku Dunajska državna tiskarna v polah po devet znamk. Na zgornjih belih napisano BAROK, nad srednjo znamko pa ime slikarja, ustvarjalca podobe, ki je na znamki. Na belem spodnjem robu pa sta pod srednjo znamko letnici slikarjevega rojstva in smrti. Pole z zadnjo znamko po 5,75 din so pod zadnjo znamko spodaj tudi oštevilčene.

Velikost znamk je 38,50 × 55 mm, brez belega roba pa 34,50 × 51 mm. Zobčane so grebenasto 13 1/2 in 14.

Te znamke bodo po svoji lepoti prav gotovo med zelo iskanimi znamkami.

vaš kotichek

Voščila v Avstralijo

Dragi sestri Albini Ovčar in njeni družini iz Avstralije (Boronia pri Melbourneu) želim zdravja in sreče v novem letu 1971 ter veliko zadovoljstva pri branju Rodne grude!

Sestra Pavla Lorgier iz Ljubljane

Pozdrav prijateljem

Vsem mojim prijateljem želim vesele praznike in veliko zdravja v novem letu ter jih lepo pozdravljam. Na svidenje!

Milka Kres, Litija

Po slovensko v Parizu

Čeprav sem prvi profesor slovenskega jezika v Parizu, si ne upam pisati po slovensko. Niam namreč veliko prilik, da bi mojo slovensščino izpopolnjeval v razgovorih, zato se obračam na bralce Rodne grude.

J'ai trouvé votre journal à l'Ambassade de Yougoslavie et je pense qu'il est lu par les Slovénes habitant PARIS: je voudrais par votre intermédiaire entrer en relations avec l'une ou plusieurs de vos compatriotes afin de pratiquer votre langue, de préférence une jeune fille, car elle disposerait de plus de temps que quelqu'un de marié qui a sa maison.

Dès que je le pourrai, je vous enverrai le montant d'un abonnement car votre journal m'intéresse beaucoup, d'autant plus que je connais très bien la Slovénie, et que j'espère devenir un connaisseur de votre langue et de votre littérature.

Jean Durand-Monti, 54, rue de la Haie Vigné, 14 CAEN, France

Rojaki, ki živite v Parizu ali v okolici, oglašite se francoskemu prijatelju Slovenije in pomagajte mu pri boljšem spoznavanju slovenskega jezika!

Voščilo

Ameriški rojakinji Josephine Šlosarjevi iz West Allisa v ZDA, ki praznuje 12. februarja letos 80-letnico, iskreno voščimo k jubileju in ji želimo še veliko srečnih in zdravih let v krogu družine. Pa kmalu spet na svidenje v starem kraju!

Prijatelji iz Ljubljane

Obdavčevanje tujih delavcev v ZR Nemčiji

Pri obdavčevanju tujih delavcev v ZR Nemčiji je najpomembnejše vprašanje, ali so tuji delavci »neomejeno« ali »omejeno« obvezni plačevati davek. Vendar pa sta to samo izraza nemške davčne službe, saj morata davek plačevati obe skupini davčnih obveznikov. Razlike med njima so samo pri postopku določanja davka.

I. Obdavčevanje tujih delavcev, ki so obvezni plačevati »omejeni« davek

Kdaj mora tuji delavec plačevati omejeni davek?

Kadar ima delavec dovoljenje za bivanje in za delo omejeno na rok, ki je krajši od šestih mesecev, takrat plača delavec manjši davek. Za tuje delavce, ki so na začasnem delu v ZR Nemčiji na osnovi sporazuma, ki je bil sklenjen med ZR Nemčijo in državo, od koder delavec prihaja, je davek zmanjšan (omejen) tudi v primeru, kadar njegovo bivanje v ZRN traja več kot šest mesecev. V teh primerih je odločilno dejstvo, da je po obojestranskem sporazumu bivanje v ZRN začasno. Tako je tudi z delavci iz Jugoslavije.

Kaj mora delavec storiti, da bi plačal manjši davek?

V primerjavi s tujimi delavci, ki plačajo neomejeni davek, so za obveznika zmanjšane davka značilne tri stvari:

1. Tuji delavci, ki plačujejo zmanjšani davek, od občinskih oblasti ne prejmejo davčne karte. Namesto tega morajo pri pristojnem finančnem uradu dobiti potrdilo, kamor vpišejo vse podatke, ki so pomembni za pravilno obdavčitev. Ti podatki so isti kot za nemške delavce, ki imajo pravico do zmanjšane davka: davčni razred, otroški dodatek, stroški zaradi zaposlitve in drugi izdatki, ki so večji od pavšala 564 DM, kakor tudi davka prosti zneski zaradi starosti.

2. Tuji delavci, ki plačajo omejeni davek, nimajo pravice še do letnega izravnane davka na dohodek. Olajšave pri plačilu davka se lahko doseže le na osnovi omenjenega potrdila davčnega urada.

3. Tuji delavec, ki plača omejeni davek, ne more doseči olajšav pri plačilu davka za nobene izredne stroške. Najvažnejše pri tem je tudi to, da se za olajšave ne

šteje niti to, kar delavec pošilja domov za vzdrževanje družine.

V vsem ostalem veljajo za obveznike omenjenega davka isti predpisi kot za obveznike neomejenega davka.

II. Obdavčevanje tujih delavcev, ki morajo plačevati »neomejeni« davek

Kdaj mora tuji delavec plačevati neomejeni davek?

Tuji delavec mora plačevati neomejeni davek v primerih, ko:

— njegovo dovoljenje za bivanje in delovno dovoljenje veljata več kot šest mesecev,

— ne dela v ZR Nemčiji na podlagi sporazuma med ZRN in državo, od koder prihaja.

Tudi takrat, kadar se tuji delavec, ki ima dovoljenje za bivanje ali delovno dovoljenje za čas, daljši od šestih mesecev, že pred potekom roka vrne domov, mora plačati neomejeni davek.

Dolžnosti tujega delavca, ki mora plačevati neomejeni davek, so:

Najprej mora delavec pri policijskih oblasteh dobiti pečat na izpolnjenem obrazcu, ki ga je že prej podpisal lastnik stanovanja. Nato si mora pri občinskih oblasteh preskrbeti davčno karto.

Za neporočene velja po predpisih I. davčni razred. Le tisti poročeni, ki je do 2. septembra dopolnil 49 let, preide v ugodnejši II. davčni razred.

Poročeni delavci, od katerih je v ZR Nemčiji samo mož ali žena, so v I. davčnem razredu, če nimajo otrok, če pa imajo otroke, so v II. davčnem razredu. Če sta v ZR Nemčiji oba starša, sta v ugodnejšem, III. davčnem razredu. Kadar sta v ZRN oba zakonska tovariša, sta po navadi vpisana v IV. davčnem razredu.

Od pristojne občine v Jugoslaviji je treba vsako leto dobiti potrdilo (včasih zadoštuje potni list, bolje pa je izpisek iz rojstne matične knjige) o številu otrok, ki so mlajši od 18 let.

Kaj je posebno važno za letno izravnavo davka na dohodek?

Vsak tuji delavec, ki mora plačevati neomejeni davek na dohodke, mora predlo-

žiti zahtevo za letno izravnavo davka na dohodek. Letno izravnavanje davka se posebej spleta tistim, ki so se zaposlili šele med letom ali pa so se že pred koncem leta vrnili v domovino. Kadar se delavec vrača pred koncem leta, lahko predloži zahtevo za izravnavo davka pred določenim rokom. Ni mu treba čakati do naslednjega leta:

Kdor se vrača domov le za krajšo dobo, mu ni treba oddajati zahteve za letno izravnavo davka. Posebej mora paziti na naslednje: če se vrne v ZRN že isto leto, za katero je dobil davčno razliko, mora določen znesek vrniti davčnemu uradu. Težave pa bo imel tudi v primeru, ko se bo vrnil v ZRN v naslednjem letu. Ponovno mora zahtevati dovoljenje za bivanje, ponovno pa mora čakati šest mesecev, da bi imel pravico do prispevka iz davčne izravnave.

Kaj tuji delavec lahko doseže z davčno izravnavo?

Pri davčni izravnavi se upoštevajo stroški v zvezi z iskanjem zaposlitve ter drugi posebni in nepredvideni izdatki. Posebej je treba omeniti stroške, ki jih ima delavec zaradi vzdrževanja dvojnega gospodinjstva in občasnih obiskov družine.

Stroški zaradi dvojnega vzdrževanja gospodinjstva se priznajo samo takrat, kadar mož in žena živita ločeno. Kadar so v Jugoslaviji ostali samo otroci in za njih skrbi npr. teta ali stara mama, takrat se to po nemških davčnih predpisih to ne obravnava kot ločeno gospodinjstvo.

Največji znesek, ki se prizna za stroške ločenega gospodinjstva, znaša 11 DM, kadar je letni dohodek nad 9.000 DM, in 9 DM, kadar je letni dohodek manjši. Razen tega se lahko upošteva za davčno olajšavo tudi stanarina, ki jo delavec plača v ZR Nemčiji. Po davčnih določbah se prizna pri ločenih gospodinjstvih obisk družine vsak teden, vendar pa je treba vsako potovanje dokazati. Prevozno sredstvo se lahko izbira svobodno, npr. avtomobil, vlak, letalo.

Katere pošiljke družini se upoštevajo? Predvsem se upoštevajo nakazila za vzdrževanje družine. Tu gre predvsem za zakonskega tovariša in starše. Za vzdrževa-

Nadaljevanje na 22. strani

Pevski zbor »Domači zvon« pod vodstvom Milana Ederja

Vinska trgatev pri Kroni

Že po drugi uri popoldne so začeli prihajati prvi gostje in vedno več jih je bilo, tako da je bila dvorana do večera že do zadnjega kotička napolnjena. Vinska trgatev res ni vsak dan, posebno še ne tako daleč od doma. Poželjivo so se obračale oči fantov in deklet zdaj na brajdo, bogato obloženo z grozrdjem, zdaj na oder, kjer so bili bogati dobitki za srečolova.

Tako je bilo na veliki vinski trgatvi 18. oktobra pri Kroni v Platenhardt, ki sta jo organizirala Ptujčan Vāvpotič in »Planinski kvintet«, ki tam stalno nastopa. Tisto nedeljo res ni bilo možnosti za dolgočasje. Vse popoldne in vso noč se je razlegala vesela slovenska pesem. Za to je poskrbel tudi moški pevski zbor »Domači zvon« iz Stuttgarta. Okrog dvajset fantov in mož, katere vodi rojak Milan Eder, je tako doneče in ubrano zapelo, da je po dvorani kar vel duh po domačnosti in na gostih sem opazil marsikatero rosno oko, ki se ob prelepih pesmih ni moglo ubraniti solzam. Teško je reči, če so bile to solze žalosti, domotožja ali veselja. Na vsak način pa, aplavzom ni in ni hotelo biti konec in fantje so vedno radi še kaj dodali.

Za ples je kot vsako soboto in nedeljo igral »Planinski kvintet«, ki mu je tokrat pomagal še harmonikar Stanko Steno. S svojo »frajtonarico« je znal pričarati pravo domačnost, obenem pa je ustregel mnogim ljubiteljem Slakove glasbe.

Seveda ne smem pozabiti tudi srečolova, ki je tudi pritegnil pozornost obiskovalcev. Več kot 150 dobitkov je čakalo na srečne dobitnike. »Že spet brisača!« je nekoliko nejevoljno pripomnil nekdo, ki je v roki držal že dve, dekleta, ki je zadelo električni brivnik, pa se le hudomušno nasmejalo. Kaj moremo, tak je pač srečolov.

Žal smo morali zvečer kmalu končati, saj nas je drugi dan vse čakalo delo. Vinska trgatev pa je samo enkrat na leto in prepričan sem, da so bili z njo zadovoljni vsi — organizatorji in gostje, to pa je bil tudi naš najboljši namen.

Jože Teran, Obertürkheim, Stuttgart

Vinska trgatev pri »Kroni«

Nadaljevanje z 21. strani

nje vsakega posameznega člana družine davčni uradi upoštevajo znesek 1.200 DM na leto. Kadar se otroci šolajo, oba zakonska tovariša pa sta v ZRN, tedaj v davčnem obračunu upoštevajo za vsakega otroka prav tako po 1.200 DM na leto. Obveznikom neomejenega davka se določa še poseben dodatek zaradi konjunktura. Morajo ga plačati vsi tisti davčni obvezniki, ki med 31. julijem 1970 in 1. julijem 1971 plačujejo mesečni davek v znesku več kot 100 DM. Vračilo dodatka mora biti opravljeno najkasneje do 31. marca 1973. leta. Tuji delavec, ki se pred tem rokom vrne v domovino, lahko zahteva vračilo tega dodatka prek pooblaščenega zastopnika ali konzulata in ga prejme na svoj naslov.

Prve jugoslovanske šole v Nemčiji

S precejšnjo zakasnitvijo so preteklo jesen v ZR Nemčiji začele delovati prve »jugoslovanske šole« ali, bolj rečeno, posebni razredi, dopolnilni pouk za otroke jugoslovanskih delavcev. Pouk je po nemških predpisih obvezen, vendar pa sam način še ni povsem izoblikovan. V nekaterih krajih pa so se priprave za uvedbo dopolnilnega pouka šele začele.

Doslej sta znani dve vrsti »jugoslovanskih šol« oziroma dopolnilnega pouka za jugoslovanske otroke: kjer je otrok več, se osnujejo »prehodni« razredi, ki so namenjeni predvsem jugoslovanskim učencem, ki ne znajo dovolj nemškega jezika, da bi lahko sledili pouk skupno z nemškimi učenci. V teh razredih poučujejo nemški in jugoslovanski učitelji — 20 ur na teden v materinščini in 10 ur na teden v nemškem jeziku. Kjer je otrok manj, se organizira samo tako imenovani »dopolnilni pouk« iz materinskega jezika in nekaterih drugih »nacionalnih« predmetov (zgodovina, zemljepis).

V pokrajini Nord Rhein-Westfalija je bil prvi »prehodni« razred ustanovljen na šoli Diesterweg-Hauptschule na Winnstrasse v Kamp-Lintfortu v okolici Moersa. Pouk bo trajal predvidoma eno leto. V tem času predvidevajo, da se bodo jugoslovanski učenci naučili dovolj nemškega jezika, da bodo šli v prihodnjem šolskem letu lahko v »nemške« razrede.

V tej pokrajini se je začel pouk za jugoslovanske otroke še v Neussu, v Neukirchen-Vluy, v pripravi pa je še v nekaterih drugih krajih — v Alsdorfu pri Aachnu, Dortmundu, Düsseldorfu, Essenu, Oberhausnu in tudi v drugih pokrajinah ZR Nemčije.

V Amriswilu so pregledali delo

V petek, 4. decembra je bil v hotelu Schwert v mestu Amriswil v Švici redni letni občni zbor tamkajšnje podružnice Jugoslovanskega kluba iz Züricha. Udeležila se ga je večina rednih članov kluba, med gosti pa sta bila tudi predstavnik Slovenske izseljenske matice in predsednik Jugoslovanskega kluba v Zürichu Miodrag Stavrić. Züriški jugoslovanski klub ima zdaj že 18 podružnic v vsem nemškem delu Švice, ena izmed najbolj delavnih pa je prav podružnica v Amriswilu. Večino njenih članov predstavljajo naši slovenski rojaki, od katerih pa je prav tako večina zaposlena v tamkajšnji tovarni konfekcije ESCO. Predstavnik osrednje uprave kluba je dal podružnici vse priznanje za njeno uspešno dosedanje delo in jim zaželel veliko uspeha tudi v prihodnje.

Poročilo o delu v preteklem letu je prebral prejšnji in tudi ponovno izvoljeni predsednik Dari Košorok. Zvedeli smo, da so v preteklem letu organizirali vrsto uspešnih prireditev in gostovanj ter nekaj izletov, ki so jih člani obiskovali v precejšnjem številu. Značilno za njihovo dejavnost je to, da teče njihova dejavnost vse leto — od pustovanja in smučarskih izletov do proslav dneva republike in vinske trgatve. Družabne prireditve pomenijo z dobičkom, ki ga prinašajo, tudi osnovo za njihovo dejavnost.

Upravičen ponos podružnice jugoslovanskega kluba v Amriswilu predstavlja njihova folklorna skupina. Zdaj nastopajo s šestimi pari, ker nimajo več kostumov, članov pa imajo nekaj več. Vse narodne noše so si izdelali sami in nanje so še posebno ponosni. Pri delu jih moti tudi to, da nimajo svoje lastne glasbe in si morajo pomagati z magnetofonom. Kaže, da bo problem ansambla rešen, ko bo končno dobil ansambel podružnice v Kreutzlingenu dolgo pričakovane inštrumente, ki jim jih je sicer Slovenska izseljenska matica že poslala, pa so se ustavili na carini. Ta ansambel bo kasneje spremljal folklorno skupino.

Folklorna skupina je imela v preteklem letu sedem nastopov, od katerih je bil posebno zapažen njihov nastop na reviji slovenskih ansamblov v Sindelfingnu pri Stuttgartu, kjer so jih gledalci navdušeno sprejeli. Nazadnje je skupina nastopila v Zürichu na skupni jugoslovanski proslavi dneva republike. Seveda pa moramo še omeniti, da je tudi za delo folklorne skupine najbolj zaslužen prizadevni Dari Ko-

šorok skupaj z ženo Mileno, ki sta obenem plesalca in voditelja skupine.

Ne smemo pozabiti tudi drugih želja, ki jih še imajo Slovenci v Amriswilu v Švici — želeli bi bolj kot doslej urediti svoje finačne odnose z osrednjo upravo kluba, ki doslej ni najbolj delovala, oddaja za Jugoslovane na radiu Zürich bi bila po njihovem mnenju lahko vsaj deloma tudi v slovenskem jeziku, tako kot je v zadnjem času oddaja radia Köln v Nemčiji; razumljivo je, da jim ne zmanjka še drugih želja. Poglavitno pa je, da jim volje do dela kljub vsemu ne zmanjka in da so v svojih načrtih kar najbolj složni.

Jože Prešeren

Slovensko društvo v Stuttgartu

Revija slovenskih ansamblov in kulturnih skupin, ki je bila v septembru v Sindelfingnu pri Stuttgartu, je bila delo skupine prizadevnih slovenskih društvenih delavcev, ki že dalj časa živijo v tem delu ZR Nemčije. Čeprav sta bila kot »uradna« organizatorja na plakatih napisana Slovenska izseljenska matica in RTV Ljubljana, bi prireditev brez dvoma ne uspela tako, če bi tu ne bilo dela tudi omenjene skupine. Slovenska izseljenska matica je dala pobudo, da bi ne ostalo le pri tem. Prireditve v Sindelfingnu je namreč prinesla določen dobiček. Ne velik, pa vendar ga ni za zavreči.

V nedeljo, 6. decembra, so se v Stuttgartu ponovno sestali predstavniki Slovenske izseljenske matice in predstavniki kulturno-umetniških skupin, ki delujejo na področju pokrajine Baden-Württemberg. Razpravljali so o možnosti, da bi se v Stuttgartu ustanovilo slovensko kulturno-umetniško društvo, ki bi nadaljevalo z začetim delom. Sklenili so, da je treba čimprej pripraviti pogoje za ustanovitev društva in so v ta namen ustanovili tudi iniciativni odbor. Po dosedanjih predlogih naj bi društvo združevalo že obstoječe kulturne skupine in ansamble (med njimi pevski zbor in več narodno-zabavnih ansamblov), skrbelo za slovensko knjižnico, ki naj bi prišla v Stuttgart že v bližnji prihodnosti, pomagalo pri šolanju slovenskih otrok predvsem glede zbiranja podatkov o otrocih samih in sploh skrbelo za kulturno, prosvetno in družabno življenje Slovencev v Stuttgartu in okolici oziroma v vsej pokrajini Baden-Württemberg.

Slovensko delavsko kulturno-umetniško društvo (ime še ni dokončno izbrano) naj

bi bilo pri nemških oblasteh registrirano kot samostojno društvo, ki pa naj bi delovalo v tesni povezanosti z nemškimi sindikati in tudi z obstoječim Jugoslovanskim klubom v Stuttgartu. Društvene prostore naj bi imelo v hiši, ki jo za vse Jugoslovane ureja mesto Stuttgart.

Iniciativni odbor v Stuttgartu si je že izdelal okvirni program dela, kamor je uvrstil tudi vrsto privlačnih prireditev, ki naj bi pritegnile kar največje število naših rojakov. Med drugim naj bi bila v prihodnjem letu tudi ponovljena podobna revija slovenskih ansamblov. Najbolj aktualne pa so seveda priprave za ustanovni občni zbor in za prireditev, ki bo najprej — to bo veliko slovensko pustovanje, ki bo v soboto 6. februarja v razstavni dvorani v Sindelfingnu.

J. P.

Konzularna pisarna v Feldkirchu

V Feldkirchu, Vorarlberg, v Avstriji je začela s 1. oktobrom stalno delovati konzularna pisarna SFRJ. Stranke sprejema od ponedeljka do petka od 9. do 12. ure, v četrtek pa tudi od 15. do 18. ure. Telefon konzularne agencije je 38-88.

Vsak prvi in tretji torek v mesecu bodo tudi v Innsbrucku konzularni dnevi za naše delavce s področja Tirolske. Konzularni dnevi so v prostorih pokrajinskega sveta sindikatov za Tirolsko na Südtirolerplatz 14-16/VI.

Novi prostori Jugoslovanskega kluba v Zürichu

Jugoslovanski klub v Zürichu deluje od 1. novembra dalje v novih prostorih na Bachmattstrasse 53/IV, 8046 Zürich. Nova telefonska številka kluba je (051) 62 25 64. Prostori so odprti vsak dan od 10. do 14. ure, ob torkih, četrtek in sobotah pa tudi od 19.30 do 21.30 ure. Knjižnica je odprta tako kot do zdaj ob torkih od 19.30 do 24. ure.

DOPISUJTE
V
RODNO GRUDO

Prometni strokovnjak vam želi:

Srečno pot v domovino!

V preteklih letih se je cestni promet pri nas močno povečal. Zdaj vozi po naših cestah približno še enkrat več vozil, kot pred tremi, štirimi leti. Ta razvoj prometa je potegnil za seboj tudi razvoj cestno-prometnih predpisov in pravil. Mnogi izmed teh predpisov, ki so bili v veljavi prejšnja leta so že zamenjani z novejšimi, učinkoviteje urejajo promet na cestah. Tako smo pred nekaj leti dobili nov Temeljni zakon o varnosti prometa, ki je zamenjal prejšnje, za sodoben promet zastarele predpise. Ta novi Temeljni zakon se v mnogih točkah približuje tovrstni zakonodaji, ki je v veljavi v deželah z mnogo bolj razvitim prometom kot pri nas. V nekaterih točkah pa se zaradi posebnosti naših cest, pokrajin in drugih razlogov v marsičem razlikuje od inozemskih, pa čeprav so temeljna prometna pravila skoraj enotna v vsej Evropi.

Promet ni vsak dan enakomerno gost, temveč niha. Včasih je bolj, drugič manj intenziven. Zelo močan pa je v času dnevnih prometnih konic. Dnevi, ko je promet posebno gost, so sobote, nedelje, dnevi pred prazniki in med samimi prazniki. Promet ob sobotah in nedeljah je gost in počasen zato, ker se ljudje vozijo iz mesta ven, na deželo, na obiske itd. Ob nedeljah pa se vračajo domov. V jeseni in pozimi je vožnja še bolj zahtevna, posebno ob sobotah in nedeljah, ker je na cestah precej tovornega prometa, ki ga v času turistične sezone ni bilo. Ob praznikih se domačim voznikom pridružijo še vozniki iz inozemstva, ki prihajajo k nam na obisk in veliko naših državljanov, ki delajo v inozemstvu in se vračajo za nekaj dni k svojim domačim.

V teh dneh je zabeleženih tudi precej prometnih nezgod. Posebna nevarnost nastopi ob dnevih pred in po novoletnih praznikih, ko se na naših cestah srečujejo vozniki z vozili malodane iz vse Evrope in so navajeni na posebnosti prometa v deželi, kjer živijo. Zaradi tega in morda zaradi razlik med našimi in tujimi prometnimi predpisi nastopijo večkrat nevarne prometne situacije. Zato priporočamo previdno in potrpežljivo vožnjo, brez nepo-

Slovenske ceste so prepolne domačih in tujih vozil

trebnih prehitovanj. To naj še posebno velja za vožnjo v koloni.

Podatki iz prejšnjih let nam kažejo, da je veliko vozil, ki pridejo ob tem času v Jugoslavijo, neprimernih za vožnjo. Imajo izrabljene gume, slabe zavore, nepopolne luči, večkrat so preobremenjena in podobno. Povrh vsega so mnoga vozila stara, kupljena za mal denar iz »druge roke«. Taka vozila vam ne morejo zagotoviti varne vožnje. Torej, predno odpeljete v domovino, poskrbite tudi za vaše vozilo tako, da bo tudi s te strani varnost potovanja zagotovljena.

Voznikom, ki v teh dneh potujejo v domovino, se navadno mudi. Čimprej bi radi prišli domov k svojim družinam. Zato gredo mnogi takoj po delu na pot in vozijo hitro in neprekinjeno do doma. Tak način vožnje vam odsvetujemo, saj hitra vožnja zahteva spočitost in zbranost, tega pa na dolgih vožnjah ni. Zato se med vožnjo večkrat ustavite, odpočijte se, razgibajte in šele nato vozite naprej. Če ste utrujeni in zaspani, raje zaspite in pridite domov malo kasneje, kot da pridete v bolnišnico ali celo v mrtvašnico. Je pa še ena možnost, da se izognete utrujajoči vožnji. Pojdite domov raje z vlakom ali letalom, saj so letos uvedli veliko izrednih vlakovnih in letalskih prevozov. Na tako dolgi vožnji motijo še razni vremenski vplivi, peljete namreč skoz vrsto pokrajin z različnim vremenskim stanjem. Tako ni nič čudnega, če boste na svoji

poti skoz dež, sneg, poledico neprijetno presenečeni. Prehod iz enega vremenskega stanja v drugo ima lahko nevarne posledice. Bodite pripravljeni na vse in imejte s seboj tudi opremo za vožnjo po snegu. Posebno nevarno postane, če je sneg pravkar zapadel. Ne pozabite tudi na lopato, vrečo peska in snežne verige. Na poledici pa so gume »ježevke« zelo dobrodošle. Tudi hitrost vožnje naj ne bo prevelika.

V prazničnih dnevih, ko praznujete in obiskujete sorodnike, znance in prijatelje, se zabavate in podobno ste kot vozniki pred veliko skušnjava, da bi ga nagnili kozarček preveč. Letos je pri nas zelo dobra kapljica, ki prehitro zaide v glavo. Zato, če želite praznike zaliti z rujnim vincem, bodite v vozilu raje potnik, kot voznik. Je bolj varno. Lani je blo v takih dneh veliko prometnih nesreč prav zaradi alkohola.

Na povratku v tujino vam svetujemo, da greste pravočasno od doma, pa čeprav je to težko storiti. Svetujemo vam, da greste na pot dobro spočiti in prespani brez »mačka v glavi«. Vozite previdno in od časa do časa napravite krajši postanek. Ob taki vožnji boste prišli na cilj mnogo bolj varno in manj utrujeni. To bo tudi v veselje sorodnikov, prijateljev in znancev, kar si zagotovo tudi vi želite.

Želimo vam srečno potovanje in dobro počutje v domovini.

Marjan Metljak

Očka, zakaj?

Z rokicami si je zakrival oči in jokal, jokal. Nenadoma pa se je iztrgal iz otrokovih ust presunljivi krik: »Očka, zakaj?!« Njemu je omahnila dvignjena roka. Premislil se je, da bi ponovno udaril. Sunkovito se je obrnil in odvihral iz kuhinje. Petletni Milan si je še vedno z rokicami zakrival oči in ihtel. Desno lice je imel temnordeče od udarcev. Tam pri štedilniku je stala mama in se obračala proč. Nič ni rekla. Le jokala je, jokala je čisto tiho. Le Majdki v zibelki je bilo vse vseeno. Kakor zmerom je veselo čebljala sama s seboj in se igrala s pisano ropotuljico.

Tone je sedel v sobi in si zakopal obraz v roke. Hudo je bil razburjen. Nekaj v njem se je prelomilo in ga žgalo kot ogenj. »Očka, zakaj?!« je kričalo v njem. Zakaj, zakaj, zakaj?! je klicalo in kljuvalo po njegovem srcu. Iskal je odgovor. Misel je tipala v okrvavljeno srce. Odgovora pa ni našel.

Pred tremi leti sta se z Mileno spoznala v Nemčiji na delu. Ko sta že nekaj časa hodila skupaj mu je povedala, da ima doma sinka Milančka. Njen fant jo je pustil, še preden se je otrok rodil in odšel na delo v Avstralijo. Ni se več oglasil. Ona pa ga ni iskala. Preveč ji je bilo bridko. Sklenila je, da ga ne bo iskala nikoli. Da bo sama skrbela zase in sinka. Zato je šla delat v Nemčijo.

Ko je zvedel za otroka ga je zazebló v srcu. Ves teden se ji ni oglasil. Mozgal je v sebi. Potem pa se je odločil in jo spet poiskal.

»Boš res imel mojega otroka enako rad kot mene?« ga je takrat vprašala in je prosila: »Sezi mi v roko in poglej v oči in obljudi!«

Obljudil je in bil je prepričan, da bo to obljudo lahko držal. Ko sta obiskala otroka, se mu je prikupil. Bil je bister in prikupen.

»To je tvoj očka, objemi ga!« ga je predstavila mati. Fantek je pohitel k njemu in ga objel zaupljivo in prisrčno: »Moj očka, ljubi očka!« je vzkliknil, kakor da je že dolgo čakal nanj.

Potem sta se poročila, kmalu zatem vrnila iz Nemčije in živeli so skupaj. Vse bi bilo lepo, vse bi bilo prav, ko bi ne bilo

tistih vprašanj njegovih sorodnikov in znancev: »Kako Tone, da si si nakopal otroka? Ga boš posvojil? Ne bodi neumen. Poišči njegovega očeta in zahtevaj, da on plačuje zanj. Tako mlad, pa si nprtiš tujega otroka...«

Kakor žgoč ogenj so kapala ta vprašanja. Za njimi je ostajala sled vse globlja in globlja.

Tudi mali Milan je to občutil. Saj se je njegov očka čudno spremenil. Nič več ga ni objel, ni mu prinašal majhnih darile, skoraj nikoli se mu ni več nasmehnil, kadar je zaupljivo pritekkel k njemu. Postal je osoren in trd. Za vsako malenkost se je razjezil in dostikrat trdo udaril.

Milanček ni vedel za tisto, kar je greblo v Tonetu. Ni slutil, da ta v mislih vse bolj pogosto gleda otrokovega očeta tam v Avstraliji in ga kar sliši, kako se mu posmehuje: »Ha, kar skrbi za mojo zalego, jaz se požvižgam na to...«

Nekoč je zahteval od Milene, da poišče otrokovega očeta in zahteva alimente. Začudena in žalostna se je zastrmela vanj: »Saj si vendar obljudil, da boš ti otrokov oče, kaj si pozabil?« Zajokala je.

Potem ni več silil s tem vanjo, ker je bila takrat noseča in se ni smela razburjati. A z otrokom je postajal vse bolj strog. Za vsako malenkost ga je udaril. Zakaj? Nikoli se ni tega vprašal.

Ko je prišla Majdka, je bilo še huje. Milančka je tepel še večkrat. Moral je. Ko ga je zagledal, so ga zasrbele dlani. Opažil je, da je otrok postal plah, zadržan. Nikoli več mu sproščeno nasmejan ni pritekkel nasproti. Tudi žena je postala tiha, redkobesedna in včasih je jokala.

Tako je tudi danes udaril. Seveda, imel je vzrok. Milanček ni ubogal, šel je k sosedom brez dovoljenja. Udaril je pač. Koliko očetov stori tako. Otroke je treba tudi na takšen način vzgajati. Tako se je opravičeval pred samim seboj.

A vse je preglasilo pretresljivo otrokovo vprašanje: »Očka, zakaj?«

Zakaj, zakaj, zakaj! je nenehno kričalo v njem. In nenadoma na ta terjajoči »zakaj« ni vedel odgovora. Ni našel opravičila. Postal je sram pred samim seboj.

Ina

Dragica Dolenc je na prireditvi v Malmöju z občutkom recitala pesem Domovini, ki jo je tudi sama sestavila

Dragica Dolenc, Malmö, Švedska

Domovini

*Naše noge hodijo po trdih tujih tleh,
naše oči zrejo v temno tuje nebo...
O, domovina, kako mehka so tvoja tla,
kako zelo modro je tvoje nebo.*

*Glej, kako krvavi so naši žulji,
naši žulji, ki služijo tujcu,
kako grenak je tuj kruh,
tuj kruh, ki ga moramo jesti.*

*Rojaki, zapojmo skupaj domovini,
naj vidi, kako jo pogrešamo vsi,
naj ve, da čakamo na njen varni objem,
naj sliši, kako se jočemo za njo.*

*Draga domovina, mi vemo,
da v srcu nosiš misli na nas...
Ko smo odhajali, se nismo zavedali,
da nam bo po tebi v tujini tako hudo.*

Socialno zavarovanje Jugoslovanov na Švedskem

Obveznost zavarovanja

Po splošnem zakonu o socialnem zavarovanju iz leta 1962 morajo biti na Švedskem obvezno zavarovani vsi švedski državljani, ki so stari vsaj 16 let, pa tudi tujci, ki prebivajo na Švedskem in so vpisani v register švedskega prebivalstva. Jugoslavija je s to državo sklenila — razen sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v tej državi — tudi konvencijo o socialni varnosti (5. julija 1968). Ta konvencija določa, da morajo biti jugoslovanski državljani na Švedskem obvezno zavarovani v vseh panogah socialnega zavarovanja. Če nekateri jugoslovanski državljani ostanejo še naprej v pristojnosti jugoslovanskih predpisov o socialni varnosti, čeravno prebivajo in tudi delajo na Švedskem. To so:

- osebe, ki jih pošlje jugoslovanska delovna organizacija na delo na Švedsko, pa ostanejo še naprej v delovnem razmerju pri jugoslovanski organizaciji; za takšne osebe veljajo največ še 12 mesecev jugoslovanski predpisi o socialnem zavarovanju;
- letalsko osebje, ki so jugoslovanski državljani in zaposleni pri jugoslovanski letalski družbi;
- posadke ladij pod jugoslovansko zastavo;
- diplomatsko in konzularno osebje SFR Jugoslavije na Švedskem, kakor tudi osebje v službi teh predstavništav.

Zdravstveno zavarovanje

V Švedski je v veljavi nacionalno, to je vseljusko zdravstveno zavarovanje, ki ga izvajajo splošne zavarovalne družbe oziroma blagajne. Vsakdo mora biti včlanjen v eno izmed teh blagajn in plačevati vanjo določen prispevek, razen tistih z nižjimi prejemki. **Prispevka so oproščeni** tudi tisti, ki so dopolnili starost 67 let ali pa so že poprej uveljavili pravico do starostne rente ali pokojnine. Prav tako se prispevki ne pobirajo za otroke do 16. leta starosti.

Konvencija o socialni varnosti med Jugoslavijo in Švedsko določa, da imajo jugoslovanski delavci in tudi njihovi družinski člani enake pravice iz zdravstvenega

zavarovanja, kakor domačini, dokler prebivajo na Švedskem. Vendar ima ta konvencija — podobno kakor konvencija med Jugoslavijo in Švico — posebnost, da zdravstveno zavarovanje naših delavcev na Švedskem ne zajema hkrati tudi družinskih članov teh delavcev, ki so ostali v Jugoslaviji. Na Švedskem se namreč zagotavlja zdravstveno varstvo le posamično in to le v primeru, da zavarovanec **prebiva na Švedskem**. Ker konvencija ne more dati tujim državljanom več pravic, kakor pa jih daje notranja zakonodaja lastnim državljanom, morajo naši delavci, zaposleni na Švedskem plačevati jugoslovanskemu zdravstvenemu zavarovanju **poseben prispevek za zdravstveno varstvo družinskih članov, ki so ostali v Jugoslaviji**. Ta prispevek se plačuje v pavšalnem znesku, ki ga vsako leto na novo določi skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja v Jugoslaviji. Za Slovenijo znaša npr. prispevek v letošnjem letu mesečno 57,40 din, s tem prispevkom pa so zdravstveno zavarovani vsi družinski člani, ki so upravičeni do tega varstva po jugoslovanskih predpisih.

Zavarovanje za invalidnost, starost in smrt

Švedsko zavarovanje za starost, invalidnost in smrt pozna dvojne dajatve za te zavarovane primere, in sicer dajatve v nacionalnem (vseljusdem) zavarovanju in dajatve v t. i. dopolnilnem zavarovanju. V prvem zavarovanju so zavarovani vsi švedski državljani in z njimi izenačeni tujci (tudi Jugoslovani), ki stalno prebivajo na Švedskem. Vsakdo, ki doseže na Švedskem starost 67 let, doseže redno nacionalno starostno pokojnino, lahko pa uveljavi ob določenih pogojih starostno pokojnino tudi že z dopolnitvijo 63. leta starosti, pri čemer se pokojnina ustrezno zmanjša. Pravico do nacionalne invalidske pokojnine pa pridobijo švedski državljani in z njimi izenačeni tujci, če postanejo po dopolnitvi 16. leta starosti, vendar pred dopolnitvijo 67. leta (oz. 63. leta) starosti vsaj 50 % nezmožni za pridobivanje. Vdovi in otrokom umrlega uživalca nacionalne rente (pokojnine) gre pravica do družinske rente, če niso že sami pridobili

pravico do nacionalne osebne invalidske ali starostne rente.

Druga vrsta zavarovanja za starost, invalidnost in smrt je na Švedskem t. i. **dopolnilno zavarovanje** za te primere, v katerem pa so zavarovane samo osebe v delovnem razmerju in druge aktivno pridobitne osebe, ki zaslužijo nek določen minimum v letu.

Pogoji za pridobitev pravice do nacionalne rente za starost, invalidnost in smrt so za jugoslovanske državljane — pa tudi za druge tuje državljane — precej težki. Da bi pridobil pravico do nacionalne pokojnine, mora živeti jugoslovanski državljani po dopolnitvi 18. leta starosti vsaj petnajst let na Švedskem, od česar vsaj pet let neposredno pred uveljavitvijo zahtevka za nacionalno pokojnino. Seveda mora izpolnjevati tudi pogoje starosti, kot so predpisani za te vrste pokojnin (67 oziroma 63 let). Podobni pogoji so predpisani tudi za vdovsko pokojnino in za otroško pokojnino, kjer se poleg pogojev, ki morajo biti izpolnjeni v osebi zavarovanca, predpisani še posebni pogoji v osebi družinskega člana (vdova je morala ob smrti zakonca prebivati na Švedskem vsaj 15 let, otrok pa vsaj pet let pred smrtjo očeta). Jugoslovanski državljani tudi ne morejo prejemati dajatve iz tega zavarovanja, ki so vezane na premoženjsko stanje, če odidejo iz Švedske.

Za pridobitev pravice do dopolnilne pokojnine, t. j. do pokojnine iz delovnega razmerja, veljajo določbe o seštevanju zavarovalnih obdobj, prebitih v zavarovanjih obeh držav. Če so ob takem seštevanju izpolnjeni pogoji tako za jugoslovansko, kakor za švedsko pokojnino, odmeri švedsko zavarovanje jugoslovanskemu delavcu samostojno švedsko pokojnino, jugoslovansko invalidsko-pokojninsko zavarovanje pa sorazmeren del pokojnine, odpadajoč na jugoslovansko in zavarovalno dobo.

Zavarovanje za nesrečo in poklicno bolezen

Kot v nekaterih drugih državah, je tudi na Švedskem to zavarovanje urejeno v posebni zavarovalni panogi in tudi s po-

sebnim zakonom. V tem zavarovanju so obvezno zavarovane osebe v delovnem razmerju (nad 16 leti starosti). Izrečno pa so izvzeti iz tega zavarovanja tisti, ki delajo pri svojih zakonskih soprojih, kakor tudi drugi družinski člani, ki delajo skupaj z očetom ali materjo v družinskem podjetju.

Za nesrečo na delu se smatra na Švedskem vsaka poškodba, ki zadene delavca neposredno pri delu ali v zvezi z delom, ki ga mora opravljati po delovni pogodbi, pa tudi poškodba, ki jo dobi delavec, če opravlja delo na račun neke tretje osebe. Z nesrečo na delu so izenačeni primeri, ko se delavec poškoduje na poti na delo ali z dela domov, ter na potovanju po nalogu svojega delodajalca.

Poklicne bolezni, za katere je delavec zavarovan v tem zavarovanju, so tudi na Švedskem — kot pri nas — našteje v posebnem seznamu poklicnih bolezni. Tudi poklicna bolezen mora nastati v zvezi z opravljanjem dela, ki ga mora delavec opravljati po delovni pogodbi. Poklicne bolezni so na Švedskem popolnoma izenačene z nesrečo na delu.

Konvencija o socialni varnosti med Jugoslavijo in Švedsko predvideva tudi v tej panogi popolno izenačenje jugoslovanskih delavcev s švedskimi delavci glede pridobivanja pravic iz tega zavarovanja, ki niso vezane na predhodno delovni staž. Za jugoslovanske državljane ne veljajo v tej panogi zavarovanja omejitve, ki se sicer postavljajo tujcem na Švedskem. Jugoslovanski delavci morajo torej dobiti polne dajatve iz tega zavarovanja, čim izpolnijo zakonsko predpisane pogoje.

Če bi se pri jugoslovanskem delavcu pojavila poklicna bolezen šele potem ko je delal tako v Jugoslaviji, kakor tudi v Švedski na delih, ki povzročajo poklicno bolezen, gredo dajatve iz tega zavarovanja v breme tiste države, v kateri je delavec delal **nazadnje** na takšnih delih. Če pa je socialno zavarovanje ene od držav-podpisnic sporazuma priznalo že dajatve za takšno poklicno bolezen, pa se pozneje ta bolezen poslabša, je to isto zavarovanje odgovorno tudi za povečane dajatve zaradi poslabšanja stanja, razen če je delavec delal tudi v tej drugi državi podpisnici sporazuma na delih, ki povzročajo poklicno bolezen te vrste.

Otroški dodatki

Otroški dodatek je na Švedskem — podobno kot druge dajatve iz socialne varnosti — nacionalna dajatev za vse otroke do 16 let starosti. To pravico imajo tudi tujci, prebivajoči na Švedskem, vendar ob po-

goju, da je otrok vpisan v švedsko matično knjigo in da za otroka skrbi nekdo, ki ima stalno prebivališče na Švedskem. Pogoj za otroški dodatek je lahko izpolnjen tudi tedaj, če prebiva otrok ali eden od staršev vsaj šest mesecev na Švedskem.

Pravica do otroškega dodatka ni podvržena nobenemu premoženjskemu cenzusu (kot je to npr. v Jugoslaviji), temveč dobivajo upravičenci ta dodatek ne glede na premoženjsko stanje. Dodatek se izplačuje običajno materi ali drugi osebi, ki skrbi za otroka.

Konvencija o otroškem dodatku ne pove drugega, kakor to, da velja za jugoslovanske državljane pogoj, da je prebival otrok ali vsaj eden od staršev vsaj šest mesecev na Švedskem, ali pa, da skrbi za otroka neka druga oseba, ki prebiva stalno na Švedskem ali je vpisana v register švedskega prebivalstva. Iz tega torej sledi, da jugoslovanski delavci, zaposleni na Švedskem, **nimajo pravice do švedskih otroških dodatkov za svoje otroke, ki so ostali doma v Jugoslaviji.**

Zavarovanje za brezposelnost

Zavarovanje za brezposelnost je na Švedskem **neobvezno**. Izvajajo ga sindikalne blagajne za brezposelnost na prostovoljni podlagi; prispevek za to zavarovanje se plačuje, če se delavec zanj odloči, skupaj s sindikalno članarino. Pogoj za dajatve iz tega zavarovanja je, da je **bil delavec** pred nastopom brezposelnosti včlanjen v blagajno za brezposelnost vsaj 52 tednov in da je v tem času redno plačeval prispevek za to zavarovanje.

Podpora iz blagajne za brezposelnost se daje za posamezen primer največ za pet dni, skupaj pa največ za 150 dni brezposelnosti. Za prvih pet dni brezposelnosti ne gre — razen v posebej opravičenih primerih — nobena denarna dajatev.

Osebe, ki se niso včlanile v švedsko blagajno za brezposelnost, pa vendarle dobivajo v primeru brezposelnosti določene — čeprav manjše — dajatve, in sicer od državnega urada za delo. Dajatve so različne, če gre za samskega delavca, ali za delavca z zakoncem, ali za delavca z družino.

Konvencija o socialni varnosti med Jugoslavijo in Švedsko nima nobenih določb o zavarovanju za brezposelnost, ker sloni švedski sistem, kakor smo omenili, na prostovoljnem včlanjenju v švedsko blagajno za brezposelnost. Zato so navezani jugoslovanski delavci, ki postanejo v Švedski brezposelni, izključno na švedske predpise o zavarovanju za brezposelnost.

V zadnji številki »Rodne grude« smo med vprašanji naših bralcev obravnavali tudi možnost podaljšane jugoslovanskega invalidsko-pokojninskega zavarovanja v Švici ob istočasnem članstvu v švicarskem rentnem zavarovanju. Takrat smo napisali, da bomo bralcem sporočili, kakšno stališče bo o tem vprašanju zavzel jugoslovanski zvezni zavod za socialno zavarovanje, ki je pristojen za tolmačenje takih in podobnih vprašanj za vso Jugoslavijo. Zvezni zavod za socialno zavarovanje v Beogradu je zavzel stališče, da v nobeni državi, s katero ima Jugoslavija sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, ni možno hkrati s pridobivanjem pravic iz zavarovanja tiste države — sopodpisnice konvencije plačevati tudi jugoslovansko invalidsko - pokojninsko zavarovanje. V času, ko je npr. jugoslovanski delavec zaposlen in zavarovan v švicarskem rentnem (t.i. AHV) zavarovanju, pridobiva namreč pravice iz tega zavarovanja, ki mu daje sorazmerno starostno ali invalidsko rento že tudi po enem samem dopolnjenem letu tega švicarskega zavarovanja.

Nelogično bi torej bilo, da bi v istem času, ko pridobiva zavarovanec pravice iz švicarskega zavarovanja, pridobival hkrati tudi pravice iz jugoslovanskega zavarovanja. Vse konvencije o socialni varnosti namreč prepovedujejo, da bi se isto obdobje zavarovanja štelo dvakrat za pravice po konvenciji. To bi bilo tudi nepravilno do jugoslovanskih zavarovancev, ki ne morejo s prostovoljnim plačevanjem višjega ali dopolnilnega zavarovanja — to je namreč po jugoslovanskih predpisih o pokojninskem zavarovanju izključeno — pridobivati večjih pravic, kakor pa jih pridobivajo iz svoje redne zaposlitve. Jugoslovansko pokojninsko - invalidsko zavarovanje pa upošteva v primeru, če jugoslovanski državljani, ki je bil zaposlen tudi v Švici, ne bi imel dovolj jugoslovanske zavarovalne dobe, za samo **pridobitev pravic** do jugoslovanske pokojnine **tudi švicarsko zavarovalno dobo.**

Ker so nekateri jugoslovanski zavodi za socialno zavarovanje do zdaj dopuščali podaljšati jugoslovansko invalidsko - pokojninsko zavarovanje tudi v času, ko je jugoslovanski delavec delal v Švici, bodo morali ti zavodi vrniti prizadetim delavcem vse prispevke, vplačane v jugoslovansko zavarovanje v času, ko so bili delavci včlanjeni v švicarskem rentnem zavarovanju. V prihodnje pa po stališču jugoslovanskega zveznega zavoda v teh primerih podaljšanje ne bo več mogoče.

KAKO POVEŠ PO NEMŠKO

Na bolniški blagajni

1. Rad bi zavaroval pri vaši bolniški blagajni svojo ženo in otroke, ki živijo v Jugoslaviji.
2. Seveda je možno, ker je to predvideno v sporazumu o socialnem varstvu, sklenjenem med vašo in našo državo.
3. Poprej pa morate predložiti naši bolniški blagajni potrdilo o vaših družinskih članih, ki jih vzdržujete v Jugoslaviji.
4. Prosim, kje dobim takšno potrdilo in kdo ga mora izpolniti?
5. To potrdilo bi morali dvigniti že ob odhodu iz Jugoslavije, in sicer pri pristojnem jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje, kjer ste nazadnje bili zavarovani.
6. Dobi pa se tudi pri nas.
7. Izpolniti ga morate v treh izvodih.
8. Napisano je v slovenščini in nemščini, zadostujejo pa podatki v slovenskem jeziku.

An der Krankenkasse

1. Ich möchte gern, wenn möglich, meine Frau und meine Kinder, die in Jugoslawien leben, bei Ihrer Krankenkasse versichern.
2. Natürlich ist das möglich, denn das ist ja im Abkommen über die sozial Sicherheit vorgesehen, das zwischen Ihrem und unserem Staat abgeschlossen wurde.
3. Vorher müssen Sie jedoch unserer Krankenkasse eine Bescheinigung über Ihre Familienangehörigen, die von Ihnen in Jugoslawien unterhalten werden, vorlegen.
4. Bitte, wo kann ich eine solche Bescheinigung erhalten und wer stellt sie aus?
5. Diese Bescheinigung sollten Sie sich schon vor der Abreise aus Jugoslawien ausstellen lassen und zwar bei der zuständigen jugoslawischen Kommunalen Sozialversicherungsanstalt, bei der Sie zuletzt versichert waren.
6. Sie können sie aber auch bei uns bekommen.
7. Sie müssen sie in drei Exemplaren ausfüllen.
8. Sie ist deutsch und slowenisch geschrieben, es genügen aber die Angaben in slowenischer Sprache.

9. Podatke mora vpisati v potrdilo jugoslovanski komunalni zavod za socialno zavarovanje v občini, v kateri živi vaša družina.
10. Kako se bo zagotovilo zdravstveno varstvo moji družini v Jugoslaviji?
11. Na predpisanem dvojezičnem obrazcu bo naša bolniška blagajna potrdila, kateri od družinskih članov ima po naših predpisih pravico do zdravstvenega varstva iz bolniškega zavarovanja.
12. To potrdilo pošlje naša bolniška blagajna naravnost pristojnemu jugoslovanskemu komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje v občino, v kateri živi vaša družina.
13. En primerek potrdila dobite vi.
14. Kdo bo plačal zdravnika in druge zdravstvene storitve, ki jih bo potrebovala moja družina v Jugoslaviji?
15. Stroške bo nosila naša blagajna, ki bo poravnala račune, predložene po jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje.
16. Za vašo pojasnila najlepša hvala!

9. Die jugoslawische Kommunale Sozialversicherungsanstalt der Gemeinde, in der Ihre Familie lebt, muss die Angaben in die Bescheinigung eintragen.
10. Wie wird der Krankenversicherungsschutz meiner Familie in Jugoslawien gewährt?
11. Auf dem vorgeschriebenen zweisprachigen Formular wird unsere Krankenkasse bestätigen, wer von Ihren Familienangehörigen unseren Vorschriften gemäss Anspruch auf Krankenversicherungsschutz hat.
12. Diese Bescheinigung schickt unsere Krankenkasse direkt an die zuständige jugoslawische Kommunale Sozialversicherungsanstalt, der Gemeinde, wo Ihre Familie lebt.
13. Ein Exemplar der Bescheinigung bekommen Sie.
14. Wer zahlt den Arzt und andere Leistungen der Gesundheitsdienstes, die meine Familie in Jugoslawien benötigen wird?
15. Die Kosten wird unsere Krankenkasse tragen; sie wird die Rechnungen, die ihr durch die jugoslawische Kommunale Sozialversicherungsanstalt vorlegt werden, begleichen.
16. Vielen Dank für Ihre Auskünfte!

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Bralci naj upoštevajo pravila o izgovoru in razlago nemških besed v Rodni grudi, št 2—10!

B. Pomen nemških besed:

1. möglich — mogoče
2. die Krankenkasse — bolniška blagajna
3. versichern — zavarovati
4. das Abkommen — sporazum
5. die Sicherheit — varstvo
6. vorgesehen — predviden
7. abschliessen — skleniti
8. vorher — prej, die Bescheinigung — potrdilo, der Fa-

1. milienangehörige — družinski član, unterhalten — vzdrževati, vorlegen — predložiti
2. erhalten — dobiti
3. ausstellen — izstaviti
4. zuständig — pristojen
5. zuletzt — nazadnje
6. das Exemplar — izvod, ausfüllen — izpolniti

8. genügen — zadostovati
9. die Angabe — podatek
10. die Sozialversicherungsanstalt — zavod za socialno zavarovanje
11. eintragen — vpisati
12. die Gemeinde — občina
13. gewähren — zagotoviti
14. vorgeschrieben — predpisan
15. zweisprachig — dvojezičen
16. bestätigen — potrditi

8. die Vorschrift — predpis
9. gemäss — glede na, po
10. der Anspruch — pravica
11. zuständig — pristojen
12. schicken — poslati
13. der Arzt — zdravnik
14. zahlen — plačati
15. die Leistung — storitev
16. benötigen — potrebovati
17. vorlegen — predložiti
18. begleichen — poravnati

Stari in mladi so se zavrteli ob prijetnih domačih zvokih v Sallauminesu.

Foto: J. Prešeren

Francija

Proslava Dneva republike v Sallauminesu

Jugoslovanski izseljenci v severni Franciji smo tudi letos, 15. novembra, proslavili dan jugoslovanske republike. Pokrovitelj proslave, naš veleposlanik v Parizu Ivo Vejvoda, je bil službeno zadržan in zastopal ga je generalni konzul Nedeljko Zorič z drugim diplomatskim osebjem. V tem času nas je obiskala tudi delegacija trboveljske občine na čelu s predsednikom Laznikom.

Tolikšno število gostov na naši proslavi nam je dokaz, da kljub razdalji, ki nas loči, vendarle nismo pozabljeni od stare domovine, še manj pa od našega narodnega predstavništva, ki nam rado pomaga v vseh težavah. Uspeh proslave je bil zagotovljen z nastopom ansambla Tineta Jelena iz Trbovelj. Aplavz, ki so ga bili deležni, kaže na to, kako je naš človek navezan na svojo domačo glasbo in pesem.

Ob začetku proslave je spregovoril nekaj besed Bogdan Pogačnik, dopisnik ljubljanskega dnevnika »Delo« v Parizu, in orisal pomen tega praznika za vse Jugoslovane, obenem pa prikazal uspehe Slovencev doma in po svetu. Za njegove besede se mu iskreno zahvaljujemo.

Našim mladim odbornikom in odbornicam moramo izreči vse priznanje za njihovo delo pri organizaciji proslave. Pridno so pomagali pri postrežbi in pri raznašanju vabil rojakom, raztresenim po vsej severni Franciji. Mladina se dobro zaveda, da je treba pomagati nam ostarelim odbornikom in da se bo le tako obdržala naša skupna stvar.

Marija Gigarjeva je v Malmöju zaigrala na harmoniko dve pesmi

Predsednik Združenja je v svojih uvodnih besedah dejal, da Združenje deluje v prid celotnega izseljenstva in povabil je tudi druge Jugoslovane, ki še niso člani, da so jim vrata vedno odprta. Odbor Združenja se zahvaljuje vsem, ki so kakorkoli pomagali pri uspešni organizaciji te naše prireditve.

Justin Čebul, predsednik

Na obisku pri rojakih

Konec oktobra lani so obiskali jugoslovanske rojake, ki žive ali so na začasnem delu v Parizu in okoliških krajih, nekateri znani solisti srbske narodne zabavne glasbe in orkester Radojke in Tineta Živkoviča iz Beograda. Nastopili so 30. in 31. oktobra in 1. novembra v dvorani »Mutualité« v Parizu, ki je ena največjih dvoran v glavnem mestu Francije. Prireditve so bile dobro obiskane. Gostovanje sta organizirali Produkcija gramofonskih plošč pri RTV Beograd ter Radio Beograd — oddaja za naše delavce na tujem.

Švedska

Prireditev v Malmöju

Naša prva prireditev, ki smo jo pripravili člani Kulturnega združenja jugoslovanskih republik v Malmöju, je mimo. Prebredli smo veliko težav, vložili veliko prizadevanj in truda. Začeli smo brez finančnih sredstev. S prvo prireditvijo smo se želeli predvsem predstaviti ljudem in jih seznaniti z našim delom. Največ zaslug, da smo bili tudi Slovenci vključeni v to prireditev, ima Margareta Krašovčeva, ki se je trudila, da bi bil tudi slovenski delež na tej prireditvi čim boljši. Dogovorila se je tudi z nekim slovenskim narodno zabavnim ansambлом za sodelovanje. Obljubljali so mesec dni. Teden dni pred nastopom pa so nas pustili na cedilu in nastop odpovedali. To nas je zelo prizadelo. Tako sta nas zastopali le dve nastopajoči: trinajstletna Marija Gigarjeva, ki je na harmoniko zaigrala dve švedski pesmi, ter Dragica Dolenčeva, ki je lepo recitala pesem »Domovini«, ki jo je sama sestavila.

Kljub vsem težavam je prireditev lepo uspela. Dvorana, ki nam jo je brezplačno dala na razpolago mestna knjižnica, je bila popolnoma zasedena. V prihodnje upamo, da bo naš uspeh še večji in da bomo našim rojakom dali še več. K. M.

Lepa prireditev Zarje

V letošnji kulturni sezoni so naši ameriški Slovenci spet pripravili dolgo vrsto kulturnih prireditev, ki so dokaz, da naša slovenska kultura v Ameriki še krepko živi. Največ prireditev je seveda v Clevelandu. Tam se vrste kar iz tedna v teden. Dne 25. oktobra je bila v Slovenskem društvenem domu na Recherjevi cesti lepo uspela prireditev znanega pevskega zbora Zarje. V prvem delu koncerta je mešani pevski zbor zapel vrsto narodnih in umetnih pesmi.

Dve pesmi — narodno v priredbi E. Adamiča »Vipavska« in angleško »Born Free« — so pevci zapeli v spomin svojega umrlega soustanovitelja in dolgoletnega predsednika zbora Leonarda Poljšaka. V drugem delu pa so lepo podali prijetno spevoigro v enem dejanju »Pri zlatem sodčku«, ki jo je na besedilo M. Legova uglasbil Danilo Cerar. V posameznih vlogah so nastopili: Ann Safred, Jennie Fatur, Frank Kokal, Frank Mramor, Ann Kokal in Andy Turkman. Režirala sta Sophie Elersich in Andy Turkman. Pevovalna zborovodkinja Josephine Turkmanova.

Na mednarodni razstavi v Chicagu

V Chicagu je bila konec oktobra mednarodna kulturna razstava na Navy Pier, kjer so sodelovali tudi Slovenci. Imeli so dva paviljona. V prvem so bili razstavljeni in tudi na prodaj razni slovenski domači izdelki, kakor leseni poslikani krož-

Pevski zbor »Zarja« ob koncertu 25. oktobra 1970. Zbor vodi Josephine Turkmanova.

Holandija

Vseslovensko srečanje v Heerlenu

V soboto, 14. novembra, so se v Heerlenu zbrali skoraj vsi Slovenci, ki še živijo v Holandiji, na tradicionalno »vseslovensko prireditev«. Pripravila jo je zveza društev svete Barbare, še posebej pa so se pri organizaciji prireditve potrudili vsi člani pevskega zbora »Zvon« in slovenske folklorne skupine. Posebna privlačnost prireditve je bil nastop ansambla iz Slovenije, ki je bil tokrat iz Trbovelj — ansambel Tineta Jelena. Kot posebno drag gost pa je nastopil tudi združeni pevski zbor iz belgijskega Limburga pod vodstvom Vilija Roglja.

Nepozabno mi je, kako čudovito razpoloženje znajo naši holandski Slovenci ustvariti v dvorani. Dobra in hitra postrežba, vesela omizja, sproščeni obrazi vsepovsod in navdušenje ob vsaki slovenski polki ali valčku. Še posebej je bil zanimiv »venček narodnih«, ki so ga skoraj vsi prisotni zapeli in zaplesali in seveda začeli s slovensko priljubljeno vižo »Mi se imamo radi...« V pisani vrsti niso bili samo Slovenci, še bolj navdušeni so bili prisotni domačini, Holandski, ki se nekateri smatrajo že kar za Slovence. K tem naj prištejemo predvsem zaslužnega pevovodjo »Zvona« Josefa Willemsa, ki se mu orosijo oči, ko mu nekdo reče, da je bolj zaveden Slovenec kot marsikateri pravi Slovenec...

Nekateri trdijo, da se Slovenci v Holandiji hitreje kot drugod stapljajo s tujci, da pozabljajo slovensko in podobno. Sam nisem imel tega občutka, vsaj ne v tistem

slabem dnevu, ki sem ga preživel med njimi. Ugotovil sem sicer, da je precej mešanih zakonov in da so otroci iz teh zakonov pač Holandski, vendar je podobno povsod. Nemalo otrok slovenskih staršev, že rojenih v Holandiji, pa vendar še govori slovensko. Otroka Franca Drenovca iz Brunssuma skoraj že lahko štejemo za naš tretji rod v Holandiji, pa vendar prav lepo govorita slovensko. In prepričan sem, da nista edina.

Tudi letošnja vseslovenska prireditev v Heerlenu je uspela. Organizatorji so zatrjevali, da je to predvsem po zaslugi ansambla iz Slovenije, ki vedno privabi največ ljudi, vem pa, da je uspela tudi po zaslugi njih samih, ki so se v resnici vsi potrudili, da bi prireditev v redu potekala. Med gosti je bila tudi predstavnica jugoslovenske ambasade iz Haaga Manda Vargaš-Klajn, precej gostov pa je bilo tudi iz Belgije in Nemčije.

Jože Prešeren

Zadnji koncert turneje je bil v Washingtonu, kjer smo se ponovno poslovili tudi od nekaterih clevelandskih prijateljev. Na levi sta kongresman Vanek in organizator koncerta Bogomil Cokel

niki, ter razni okrasni iz železarske Krope. Spretna Jennie Puchekova pa je prikazovala klekljanje čipk, to našo staro domačo obrt. V drugem paviljonu pa so bile številnim obiskovalcem na voljo razne okusno pripravljene pristne slovenske jedi.

Gostovanja ansamblov

Izseljenska matica Hrvatske je skupaj s Hrvatsko bratsko zajednico iz Pittsburgha ter ameriško menagersko organizacijo Barrett v oktobru organizirala pettedensko turnejo znanega hrvatskega folklornega ansambla »Lado« po Združenih državah Amerike. Ansambel je nastopil v Clevelandu, Chicagu, Detroitu, Pittsburghu, Traffordu in drugih mestih, kjer so večje jugoslovanske nasebine. Med drugim je ansambel »Lado« doživel izreden uspeh v Washingtonu, kjer je nastopil v največji dvorani »Constitution Hall«, ki je bila nabitopolna. Nekaj pred tem so v Washingtonu gostovali tudi »Zagrebski solisti«, ki so jih glasbeni kritiki v tamkajšnjih listih prav lepo ocenili. O gostovanju narodno zabavnega ansambla Lojzeta Slaka, ki je s svojim nastopom v tem mestu zelo uspešno zaključil gostovanje po ZDA, pa smo že poročali.

V Detroitu so izbrali Miss Jugoslavije

Jugoslovanski radio klub v Detroitu Mich. je lani 25. oktobra priredil koncert, na katerem je nastopila folklorna skupina »Šumadija« ter zagrebška pevka Elena Sabjak, ki je pela jugoslovanske narodne pesmi. Glavna privlačnost prireditve je bila izvolitev Miss Jugoslavije 1970 za Detroit. Natečaj za jugoslovansko Miss Detroit je bil razpisan septembra in so o njem vsako nedeljo poročali v jugoslovanskem radijskem programu, ob sobotah pa v srbskih in makedonskih radijskih oddajah.

Prijavilo se je 25 kandidatk. Izmed teh je žirija izbrala za jugoslovansko miss Detroit 1970 prikupno 18-letno študentko Kosovko Saičić, ki je po poreklu Črnogorka, rojena pa je v Beogradu. Poleg častnega naslova Miss Jugoslavije za leto 1970 v Detroitu je prejela tudi prvo nagrado — brezplačno letalsko vozovnico za obisk Jugoslavije.

Na drugo mesto je bila izvoljena študentka Vesna Kostičeva iz Makedonije, stara 19 let, ki je prejela nagrado sto dolarjev.

Miss Jugoslavija za Detroit — Kosovka Saičić, 18

Tretjo nagrado 50 dolarjev pa je prejela Srbkinja Stanislava Milovanović.

Prireditvev je obiskalo nad tisoč izseljencev jugoslovanske narodnosti.

Avstralija

Vice Vukov na obisku

Lani v oktobru nas je obiskal znani in priljubljeni pevec popevk in narodno zabavnih pesmi Vice Vukov iz Jugoslavije skupaj s pevko Elviro Voča in pianistom Stjepanom Mihaljincem. Priredili so enajst koncertov. Nastopili so v Canberri, Melbourneu, Sydneyu, Perthu, Adelaidi in še nekaterih večjih krajih, kjer žive naši ljudje. Pevec nam je povedal, da je bila to že njegova šesta prekomorska turneja. Pred tem je gostoval trikrat v Združenih državah Amerike, enkrat v Južni Ameriki in enkrat v Kanadi. D.

Koliko novih Jugoslovancev

Po statističnih podatkih avstralskih oblasti se je od 1. julija 1969 do 30. junija 1970 naselilo v Avstraliji 26 tisoč Jugoslovancev. Neposredno iz domovine jih je dopotovalo 9 tisoč, iz drugih evropskih dežel (Avstrija, Italija, ZR Nemčija, skandinavske dežele) pa 17 tisoč. Po številu priseljencev v Avstralijo v tem obdobju zasedajo Jugoslovanci drugo mesto za priseljenci iz Velike Britanije.

Za tiskovni sklad

so prispevali:

AVSTRALIJA: Karl Bezjak 12,50 din, Franc Kavčič 0,40 US \$;

AVSTRIJA: Jožef Mautz 10.—Sch;

BELGIJA: Alojzija Spec 10.—Bfr, Jožefa Simončič 25.—Bfr, Ivan Štumpfl 100.—Bfr;

FRANCIJA: Elizabeta Turnšek 5.—FF, Justin Čebul 1.—FF, Alojz Robek 2,50 FF, Viktor Moltara 5.—FF, Ivanka Urbas 20.—FF, Ivanka Zakošek 5.—FF, Franc Narobe 5.—FF, Leopold Maguš 7.—FF, Jože Gabrovec 20,00 din, Franc Filipič 50,00 din, Maria Bressi 2,50 din, Franc Pavlič 10,00 din, Pepca Pečnik 5,00 din, Marko Sajovic 10,00 din;

HOLANDIJA: Anton Robek 1.—Hfl, Gril Franc od rojakov obiskovalcev 50.—Hfl, Franc Anderluh 3.—Hfl, Egidij Vršaj 2,50 din;

ITALIJA: Vladimir Gregorič 2.000.—Lit;

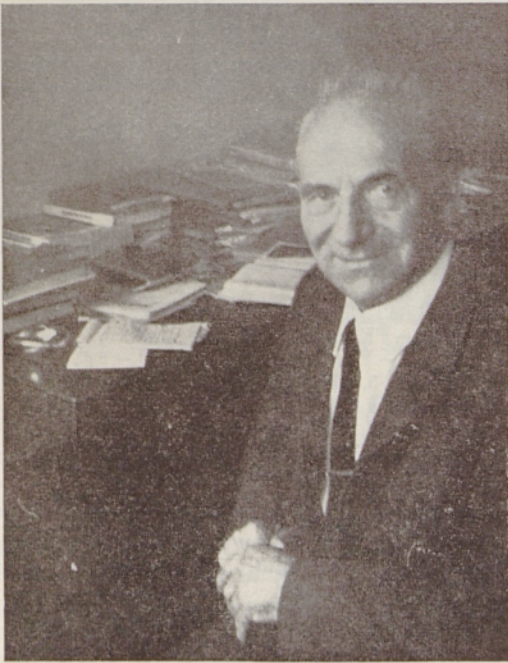
KANADA: Frank Bremšak 2.—\$, Victor Zupanc 2.—\$, Rose Marolt 3.—\$, Leslie Hull 2.—\$, Ivan Nemanič 1.—\$, V. F. Ručigaj 5.—\$, Rezka Mahne 2.—\$, Amalija Poje 2.—\$, Alojz Smolich 1.—\$, Anton Urbas 1.—\$, Helena Cvornjek 2.—\$, Dušan Kisel 2.—\$, Janez Kuzma 2.—\$, Marija Kovačič 6,25 din;

NEMČIJA: Marica Kumer 4.—DM, Miha Zupanc 1.—DM, Maria Schnell 5.—DM, Alojz Vavpotič 20.—DM, Martin Perc 26.—DM, Milan Marcijan 3.—DM, Cvetko Černigoj 3.—DM, Maks Frölich 3.—DM, Franc Kosmač 2,50 din, Rudi Urankar 5,00 din, Jože Leher 2,50 din, Marie Zdolšek 25,00 din, Anton Petrovich 2,50 din, Alojz Stare 10,00 din, Carolina Winter 10,00 din;

ŠVICA: Anica Klarič 2,50 din, Michaela Wunderlin 1.—Sfr;

ZDA: Joe Pintar 4\$, Leopolda Vozel 2\$, Mary Spik 1\$, Luis Podpavec 9\$, Edward Tomsich 5\$, Antonia Champa 1\$, Joško Jerkič 3\$, Mary Kobal 5\$, Tony Primc 5\$, Alma Lazar 0,50\$, Mary Ercek 2\$, Sabina Zgrabljic 2\$, Frances Krasovec 1\$, Anna Pollock 2\$, Ana Gosar 2\$, Leo Štolfa 1\$, Antonija Ezzo 1\$, Jennie Troha 2\$, Ančka Opeka 0,50\$, Mary Šusteršič 1\$, Anton Zaitz 1\$, Rosie Jurman 1\$, Ana Jesenko 5\$, Rudolf Tomšič 2,50\$, Mary Lenarčič 1\$, Charles Bogataj 1\$, Frances Smrtnik 1\$, Cecilia Subelj 1\$, Tillie Kuhar 1\$, Kati Bernik 2\$, John Jergel 1\$, John Zugich 2\$, Gertrude Trinkaus 1\$, Janko N. Rogelj 13\$, Frank Ekar 2\$, Marica Lokar 2\$, Frances Mele 1\$, Frances Rak 5\$, Max Marolt 2\$, Mary Kukar 2\$, Justin Saitz 1\$, Charles Tercek 2,50\$, Frances Kobilica 100,00 din, Ignac Resetich 11,00 din, Matilda Podboršek 100,00 din, Ana Čuden 7,50 din, Karel Šabjan 2,50 din, Mira Cerandina 10,00 din, Ana Zelenc 22,00 din, Joe Smerajc 100,00 din.

Vsem se iskreno zahvaljujemo!

Andrej Grapulin iz Martiguesa

Ko smo si lansko poletje segli v roke z rojakom Andrejem Grapulinom iz Martigues v Franciji, smo takoj uganili, da je po rodu s Primorske, čeprav že dolgo živi po svetu. Po poklicu je gradbeni tehnik, v Martiguesu pa živi zadnjih osemnajst let. Ta kraj, ki ima okrog 35.000 prebivalcev, leži na jugu Francije, 35 km od Marseillesa. Prej pa je Grapulin živel v Indiji in to precej časa celo neprostoVOLjno, ko je bil v angleški internaciji.

V Martiguesu je danes le še šest slovenskih družin. Včasih je tu delovala izseljenska organizacija, ki je bila posebno aktivna v letih 1946—59. Zatem pa je njeno delo polagoma zamrlo, ker so se naši ljudje odselili. Leta 1967 pa so ustanovili Kulturno društvo, ki ima blizu štirideset članov. Predsednik je Paul Paskal. Občasno imajo družabne prireditve. Najbolj priljubljena med temi je tista, na kateri izvolijo vsakoletno Miss Martigues. Lani je bila za Miss izbrana Danica Mahničeva, ki je doma iz Bele krajine. Rojak Grapulin je izvoljeni lepotic v verzih sestavil lepo prigodnico.

Naši ljudje v Martiguesu imajo lepe domove. Tudi Andrej Grapulin s soprogo

živi v lepi novi hiši. Ko je bila dograjena, so se zbrali rojaki, da se z njim skupaj povesele. Tako se radi večkrat zberejo in skupaj zapojejo. Prijetno je s prijatelji, a vendar rojak Grapulin nosi v srcu veliko željo: rad bi se vrnil v svojo rodno Primorsko in kot upokojenec preživel večer svojega življenja na rodnih tleh. A tu so težave. Čeprav je trdo delal 43 let, je to njegovo delo razdrobljeno na leta, ko je delal doma pod Italijo, na delo v Indiji in zdaj v Franciji.

Prav gotovo pa se bomo še srečali, saj nam je ob slovesu obljubil, da če drugače ne, bo prihajal k nam na obisk.

Najstarejši Mojstrančan

To je Hlebanja Valentin, rojen v Mojstrani leta 1883. Takole pripoveduje:

»Bilo nas je pet otrok, trije fantje in dve tekleti. Živeli smo skromno. Hodil sem v ljudsko šolo. Ko sem bil star štirinajst let, sem zaprosil očeta, da bi se rad učil za mizarja. Leta 1897 sva odšla v Villach (Beljak) k Leopoldu Majerju, kjer sem se izučil mizarske obrti. Nato sem se zaposlil doma pri mizarskem mojstru Janezu Kovaču, zatem pa sem nekaj časa delal pri Janezu Pavličiču. Tu sem imel sodelavca Janeza Artelja iz Radovljice, s katerim sva leta 1903 skupaj odšla v svet. Ustavila sva se v Judenburgu, kjer sva

Dom rojaka Andreja Grapulina v Franciji

ostala le nekaj mesecev. Nisva namreč našla nobene zaposlitve za čez zimo. Zato sva se vrnila domov, kjer sem se zaposlil v tovarni cementa v Mojstrani. Tam sem delal vse dokler me niso poklicali k vojakom v Celovec.

Konec prejšnjega stoletja se je veliko ljudi z Gorenjske izselilo v Ameriko, zlasti v Minnesoto. Večina jih je dobila tam zemljo in si sama ustvarila farme. Tudi moja dva strica sta bila takrat med njimi. Ko se je moj brat Jakob leta 1905 vrnil od vojakov, je pisal svojemu stricu Gregorju Hlebanji, če lahko pride v Ameriko. Naslednje leto je s svojim prijateljem Jožetom že zapustil domovino. Zaposlil se je v tovarni papirja. Pisal mi je, naj tudi sam pridem za njim. Po odsluženju vojaščine leta 1907 sem dobil dovoljenje in sledil bratu v Ameriko. Pot je bila zelo dolga. Iz Ljubljane do Belgije sem potoval z vlakom, naprej do Kanade z ladjo in do Minnesote zopet z vlakom. Na postaji so me pozdravili slovenski fantje, ki so kot jaz prišli za kruhom v Ameriko. Že čez dva dni sem se zaposlil v tovarni papirja v mestu Sartel. Stanoval sem z bratom, ki si je s prisluženim denarjem zgradil hišo. Najini sorodniki so živeli na farmi blizu bratovega in mojega doma. Brat se je kmalu poročil s hčerko slovenskih staršev.

Imes sem močno domotožje in tako sem že po štirih letih sklenil, da se vrnem v domovino. Doma sem se zaposlil v tovarni cementa v Mojstrani in se leta 1913 oženil.

Čez leto dni se je pričela prva svetovna vojna; moral sem z drugimi fanti na rusko fronto. Bili smo žalostni, vendar smo vso pot prepevali domače pesmi. Žal mi je bilo, ker nisem poslušal brata in ostal v Ameriki. Dejal sem si: »Zdaj pa imam Ameriko, ko me peljejo v Rusijo.« Tam smo ostali nekaj mesecev. Leta 1915 pa je Italija napovedala vojno Avstriji in vrnilo smo se nazaj v Ajdovščino. Tam smo deset dni čakali v rezervi na povečanje, nato pa odšli na fronto proti Gorici v Sant Mihel. V novembru sem doživel veliko ofenzivo. Spominjam se tiste deževne noči, grmelo je in se bliskalo. Zadet sem bil v nogo. Ranjence so nas čez dva tedna odpeljali v bolnici na Dunaj ali v Budimpešto. Našo skupino so spravili v Budimpešto. Imel sem zastrupljenje krvi. Ko sem ozdravel, nisem bil več sposoben za bojevanje. Tako sem se vrnil

Pred povratkom v Jugoslavijo je potrebno urediti svoje pravice v Kanadi

Iz Kanade se vrača v domovino vedno več naših rojakov, med njimi tudi tisti, ki so odšli iz Jugoslavije še pred vojno. Mnogi izmed njih pa ne uredijo pred odhodom v domovino svojih pravic, ki so jih pridobili z delom v tej državi, misleč, da bodo lahko uredili te pravice tudi iz domovine, to je iz Jugoslavije.

Vse povratnike opozarjamo, da so kanadski predpisi posebno glede pokojnin izredno strogi. Kanadsko pokojnino dobi lahko samo tista oseba, ki je prebivala v Kanadi polnih deset let pred datumom, ki tisto osebo upravičuje do kanadske pokojnine. Če pa nekdo ni bil polnih deset let pred izpolnitvijo zahtevane starosti za pokojnino v Kanadi, lahko kljub temu pridobi kanadsko pokojnino, če je prebival v Kanadi dvakrat toliko časa, kolikor je bil odsoten med zadnjimi desetimi leti pred izpolnitvijo pogojev za pokojnino. V takih primerih pa zahteva kanadska pokojninska zakonodaja, da je morala tista oseba vseeno prebivati v Kanadi najmanj eno polno leto pred dopolnitvijo zahtevane starosti.

V nobenem primeru ni torej mogoče, da bi se naš rojak preselil v domovino, preden izpolni starostni pogoj po kanadskih predpisih. Res je, da marsikoga pritegne domovina poprej in računa, da bo lahko uredil vsa svoja vprašanja preko kanadske ambasade v Jugoslaviji ali jugoslovanske ambasade v Kanadi. Nekateri naši rojaki, ki so se predčasno vrnili v domovino, tudi zbolijo, tako da na noben način ne morejo zadovoljiti kanadskih pogojev za priznanje pravice do kanadske pokojnine. Kanadski organi boleznijo ali kakšne druge nezmožnosti za vrnitev v Kanado v nobenem primeru ne upoštevajo, tako da se je že nekajkrat zgodilo, da je ostal takšen naš rojak, ki se ni mogel vrniti v Kanado vsaj za eno leto, izgubil vse svoje pravice za dolgoletno delo v tej državi.

Naši rojaki se v vedno večjem številu vračajo tudi iz drugih prekmorskih držav, predvsem iz Argentine in drugih držav Južne Amerike. Vsem tem velja naše opozorilo, naj še pred odhodom v domovino uredijo svoje pravice iz dela v teh drža-

vah, ker je pozneje spričo ogromnih razdalj in delno neurejenih prilik v teh državah to skoraj brezizgledno.

dr. L. S.

Izplačevanje nemške pokojnine v Francijo

Živim v Franciji in imam prijateljico, ki je zelo bolna, ima pa zelo nizko francosko pokojnino. Nekaj pokojninske dobe pa ima tudi v Zvezni republiki Nemčiji in jo zanima, ali bi mogla dobiti iz Zvezne republike Nemčije pokojnino sem v Francijo. Prosim za odgovor in se vam vnaprej zahvaljujem.

J. S., Montigny, Francija

Znano nam je, da sta Francija in Zvezna republika Nemčija že pred časom sklenili med seboj dvostranski sporazum (convention) o socialnem zavarovanju, podobno, kakor je tak sporazum z Zvezno republiko Nemčijo in tudi s Francijo sklenila Jugoslavija. Med osnovnimi načeli vsake takšne konvencije pa je tudi načelo, da se pokojnine, pridobljene v eni od držav, ki sta med seboj sklenili konvencijo, izplačujejo brez ovir tudi v drugo od držav — pogodbenic. Zato bo vaša prijateljica lahko prejela pokojnino, pridobljeno v Zvezni republiki Nemčiji, tudi v Francijo, proti predložitvi potrdil, da še živi in da ni zaposlena.

Če vaša prijateljica še ni uveljavila ustreznih nemške pokojnine oziroma rente, mora za to vložiti zahtevo pri pristojnem francoskem organu, ki ji izplačuje francosko pokojnino. Le-ta bo ukrenil vse potrebno pri nemškem organu socialnega zavarovanja, ki je pristojen za odnose s Francijo na področju socialnega zavarovanja, zaradi priznanja ustreznih nemške rente. Seveda mora vaša prijateljica predložiti potrebna dokazila, da je bila v Zvezni republiki Nemčiji dejansko zavarovana. Če bo prišlo do priznanja nemške rente, se bo nekoliko spremenila tudi dosedanja francoska renta vaše prijateljice.

domov in znova poprijel za delo v cementarni.

Po vojni sem hotel nazaj v Ameriko, pa nisem dobil dovoljenja od ameriškega konzulata, ker sem služil v avstrijski

Valentin Hlebanja

vojski. Tako sem dokončno ostal doma, hodil v službo v tovarno in delal na posestvu.

Po drugi svetovni vojni sem dočkal pokojnino ob delu doma in v službi v mizarstvu delavnici, kjer še danes, pri 88-tih letih, redno delam. Sem najstarejši možak v Mojstrani. Brat Jakob, ki je za stalno ostal v Ameriki, pa ima zdaj že 90 let. Imel je sedem otrok, ki so kakor on farmarji.

Posestvo v Mojstrani je prevzel moj sin Zdravko Hlebanja in pri njem zdaj živim. V veliko veselje so mi vnuki, ki jih imam v Mojstrani, Ljubljani in drugih krajih Slovenije. Pogosto me obiskujejo.

Pozdravljam vse Slovence po svetu, posebej še brata Jakoba in vse njegove v Ameriki!

Slovensko pustovanje v Sindelfingu

Rojaki v okolici Stuttgarta! Na pustno soboto, 6. februarja bo v razstavni dvorani v Sindelfingu pri Stuttgartu veliko slovensko pustovanje z zabavnim programom. Za plav in razvedrilo bo igral ansambel Slavček, nastopil pa bo tudi pevski zbor Domači zvon! Pridite in povešelite se z nami!

Poroke prek oglasov

Osamljenost! Občutek, ki čedalje pogosteje šari po človekovi notranjosti. Osamljenost — zakaj? Zaradi življenjskega tempa, pomanjkanja časa skoraj nepretrganega dela in pehanja za gmotnimi dobrinami? Marsikaj in marsikje tudi zaradi tega, kajti »sodobno življenje« krha zaupanje človeka do človeka, »pre-

Azra Kristančič
dipl. psiholog

padi« med ljudmi pa so čedalje globlji. Življenjski načrti večine ljudi so si zelo podobni, glavni »mejniki« so povezani z zakonitostmi psiho-fiziološkega razvoja. Preživijo otroštvo, obdobje zorenja in poklicnega usposabljanja, poroko... In vendar doživljajo življenjska obdobja različno, odvisno od okolja in človeka samega. Močnejši vpliv osebnostnih značilnosti se kaže predvsem na tistih delih življenjske poti, na katere posameznik lažje vpliva (izbiranje poklica, iskanje življenjskega tovariša itd.). Za vse nekatera obdobja niso enako pomembna, pa tudi cilji prizadevanj so različni. Ljudje smo različni in zato ni nič čudnega, če si nekateri zastavijo za svoj življenjski cilj uspeh v poklicu, še večkrat pa finančni učinek nekega poklica. Drugim pomeni mnogo več osebna zrelost, tretjim srečno družinsko življenje...

Cilji in poti se razlikujejo. Ta ugotovitev je zelo stara, prav tako pa je stara resnica, da ni človeka, ki bi z lahkoto prenesel čustveno osamljenost in občutek, da nikamor ne sodi in nikomur ne pripada. Ljudje si želijo čustvene topline in takšne medosebne odnose, ki izpolnjujejo eno izmed osnovnih človeških potreb: da ima rad in da ga imajo radi. In kje drugje kot v razmerju med moškim in žensko so boljša tla za gojenje vzajemnega čustvovanja?

Nekateri to osnovno potrebo potisnejo na »stranski tir« življenja. Predolgo zanamaranje čustvenega življenja pa se kmalu maščuje in večkrat zapusti hude posledice za vse življenje. Ljudje nekega dne ugotovijo, da jim nekaj manjka, da jim gmotne dobrine ne pomenijo več toliko

kot včasih, da jih poklicno delo ne osrečuje več, skratka ugotovijo, da potrebujejo človeka, s katerim bi delili navdušenje, veselje in radost, pa tudi malodušje in žalost ob neuspehih.

V tujini je takšnih in podobnih doživljanj ter notranjih vrenj še več. Potreba po čustveni toplini je močnejša, prav tako pa je močnejša potreba po dajanju in sprejemanju čustev. Zato je tudi občutek osamljenosti večje breme, ker ga spremlja tudi močnejša čustvena stiska.

Človek se prilagaja, deloma tudi spremeni, globoko v sebi pa le ostane takšen, kakršen je bil v otroštvu. Spomini na otroštvo in domači kraj se vtisnejo v vsako osebnost in redki so tisti, ki jih odganjajo, pa čeprav so spomini marsikdaj lepši, kot je bila resnica. Mnogi nikoli ne morejo pozabiti domačega kraja. In ker nočejo ali ne morejo nazaj, si želijo vsaj človeka, ki bi v njegovo stanovanje ali življenje prinesel vsaj košček domovine, košček topline, ki jo tako pogreša.

Toda, kje najti fanta ali dekle, ki bi bila naše gore list? Mnogi se najprej spomnijo oglasov v časnikih ali ženitnih posredovalnic. Zakaj ne? Skoraj v vsaki številki z oglasi beremo, da želi Slovenec ali Slovenka, ki delata kdo ve kje v daljnem svetu, spoznati Slovenko ali Slovenca, ki po možnosti naj ne bo manjši ali večji kot toliko in toliko, ki naj bo star toliko in toliko in ki naj ima takšno ali drugačno izobrazbo.

Za temi skopimi podatki pa se največkrat skrivajo veliki upi in goreče želje. Upi, ki jih je nekdo nosil v sebi leta in leta, podobno, ki si jo je nekdo ustvaril ali ustvarila o svojem življenjskem tovarišu ali tovarišici. Za skopimi podatki v malih oglasih so skrite intimne misli in želje, ki jih čas ni spremenil prav zaradi tega, ker so tako globoko zakopane.

Prav zaradi tega so upi preveliki, pričakovanja nerealna, pogosto zelo poveličevana in jih je zaradi tega težko spraviti v sklad z resničnimi ljudmi in resničnim življenjem. Posledice so znane: večji so gradovi v oblakih, globlje padejo in mnogo hujše je srečanje z resničnostjo. Zlasti še, če zidamo gradove v oblakih z osebo,

ki je niti ne poznamo, katere obrise le slutimo, skratka z osebo, ki je plod dolgoletnega sanjarjenja. Med sanjarjenjem, ki nima meja, navadno pozabljam na vsakdanost, kakršna koli že je, na njene prednosti in pomanjkljivosti.

Ljudje pogosto pozabljajo, da so se spremenili, pa čeprav se tega morda niti ne zavedajo in da je okolje, v katerem živijo, vtisnilo svoj pečat na navade, nagnjenja, prepričanja, nazore, skratka na vse tiste »dele« osebnosti, ki so pomagali, da so se prilagodili novemu okolju. Svojo osebnost so počasi in neopazno prepletli z nekaterimi značilnostmi ljudi in dežele, v kateri živijo, pa čeprav so v srcu ostali Slovenci in Jugoslovani.

Ko fant ali dekle naposled vidita svojo izbranko ali izbranca je navadno navdušenje tolikšno, da pozabita trezno razmisliti, ali so pogoji za skladno in srečno življenje. Poroka po hitrem postopku še okrepi prijetno razpoloženje. Po odhodu svatov ali po poročnem potovanju se zakonca začneta šele spoznavati. Z velikim razočaranjem ugotavljata čedalje več tistega, kar ju moti ali celo onemogoča skupno življenje. Konec skupne poti dveh, ki se šele začneta spoznavati v času, ko bi se morala že temeljito poznati, je skoraj vedno enak: ločitev z vsemi posledicami, tudi gmotnimi.

Razočaranja pa so možna tudi takrat, če oba mislita, da se temeljito poznata. Nekoč sta se morda res poznala, toda čas stori svoje. Dekle ali fant iz domačega kraja nista več tisto dekle ali fant, kot sta bila pred desetimi ali petnajstimi leti! Čas opravi svoje. Tudi domači kraj se spreminja, spreminjajo pa se tudi ljudje v njem. Spremembe v skupnem življenju kmalu splavajo na površje. Skupno življenje pa ne prizna in ne prenese čustvene zaslepljenosti, pa čeprav je le-ta posledica močne ljubezni, domotožja ali hrepenenja po osebi iz domačega kraja.

Ni pomembno, kako sta se fant in dekle spoznala. Pomembno je, da se dobro spoznata in trezno premislita, ali sta za skupno življenje. Dejstvo, da je nekdo naše gore list, je lahko prednost, nikakor pa ne jamstvo za srečno ali vsaj znosno

zakonsko življenje. Temeljito velja spoznati osebnost bodočega življenjskega tovariša ali tovarišice, ugotoviti, kako misli o pomembnih življenjskih vprašanjih, kakšni so njegovi ali njeni interesi in življenjski nazori. Če dodamo še resnico, da je za sklenitev zakonske zveze priporočljiva osebna zrelost obeh partnerjev, potem je razumljivo, zakaj je tako težko najti pravo pot iz osamljenosti in zakaj je še težje zgraditi uspešno ter srečno življenje žene in moža, pa čeprav rojaka in rojakinje.

Sicer so znani primeri porok po hitrem postopku, ki so prinesle srečno življenje. Toda to je loterija.

Loterija pa osreči zelo, zelo malo ljudi.

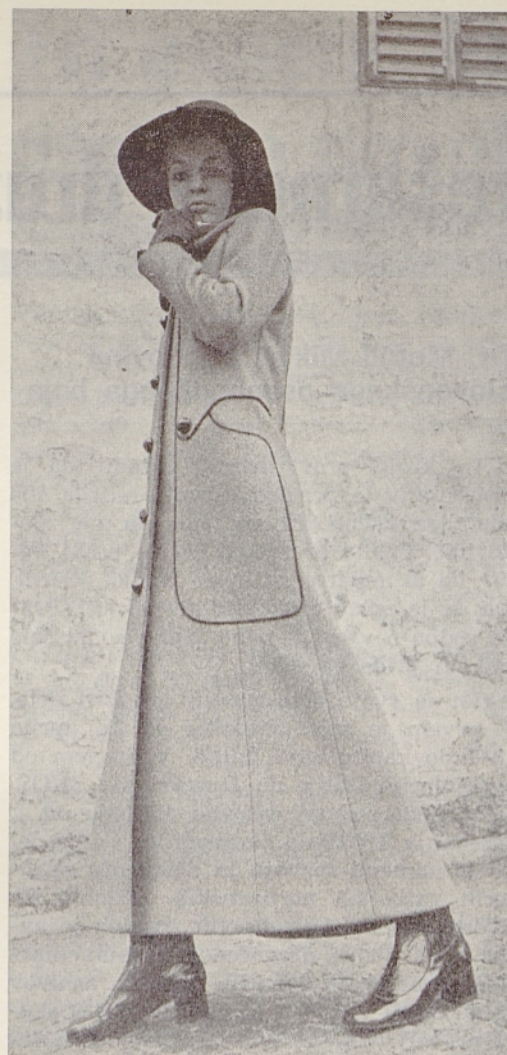
Kakšni smo?

Se radi smejete šalam v humorističnih listih? Kako da ne, saj so dostikrat prav posrečene. Najbolj posrečene si celo zapomnimo ter jih ob priložnosti povemo znancem, da se še skupaj malo nasmejemo. Ampak — hm... Morda bi se pa včasih tudi sami sebi lahko malo posmejali, kaj menite? Kakšni smo pravzaprav?

Ali se poznamo? Kakšni smo na primer v družbi? Ali morda tudi mi spadamo k tistim, ki pridejo na prijateljski obisk »samo za urico«, potem pa obsede in se nikamor ne ganejo, čeprav gostitelji že kar diskretno zehajo? Morda smo pa bolj tiste sorte, da zvrčamo kozarček za kozarčkom (zakaj pa ne, ko je pa zastoj!), potem pa postanemo od sile zgovorni in na vsak način hočemo, da vsi poslušajo samo nas in naše morda niti ne posebno duhovite šale. Kar precej jih pa sodi k tistim (morda smo med temi?), ki gredo v drugo skrajnost. Da postanejo, ko imajo kozarčkov čez mero »pod kapo«, od sile morasti. Kar na lepem se začno smiliti sami sebi, morda začno celo z očitki na račun drugih ali svojcev, ki so tudi v družbi. Lahko pa tudi, da smo celo med tistimi »junaki«, ki jih pijača tako razkuri, da bi se kar brez vzroka z vsakomur stopili. In če drugače ne morejo pokazati svojega junaštva, kot za stavo razbijajo kozarce.

Seveda takšnih gostov in prijateljev niso nikjer posebno veseli, zato jih prihodnjič raje ne povabijo. Če tudi vas kdaj ne bodo več kam vabili, se malo zamislite, kako je s to rečjo.

Res je zlato pravilo, ki pravi: Vse do prave mere! Le škoda, da na to tolikokrat in tako radi pozablamo.

Marsikdaj bi bilo najbrž dobro, da bi se spomnili na to tudi v zvezi z našim oblačenjem in ličenjem. Današnja moda je hudo raznolika, hudo radodarna, dostikrat tudi precej ekstravagantna, prav lahko pa postane tudi precej neokusna, če se ji slepo pokorimo. Mini, midi in maxi, drzno naličen obraz, umetne trepalnice in nohti, lasulje, pa fantovske trajne itd.

Za nekatere je prav to, za druge pa je boljše, malo drugače, malo bolj zmerno. Seveda nihče ne pravi, da je treba čez vse moderno potegniti črto, le pred vsako odločitvijo je dobro, da malo razmislimo. Predno si omislimo držen mini ali tudi pretiran maxi, je prav prej vprašati za nasvet svoja leta in kritično presodimo svojo postavo.

Podobno je tudi pri ličenju. Ne preko mere, boljše malo manj. Ne pozabimo, da lepota in prikupnost ne poudarja samo to, kako smo oblečeni in tudi sicer na zunaj urejeni, temveč še v večji meri to, kakšni smo sicer v odnosu do soljudi, do družbe.

Ina

Jutri za kosilo

Grahova juha iz vrečke

Svinjski svaljki

Piré krompir

Zeljната solata

Riževa pogača

Svinjski svaljki

Kos sveže nemastne svinine narežemo na tanke zrezke, katere potolčemo in malo posolimo. Posebej pripravimo nadev iz 20 dkg zmlete svinine, v vodi namočene dobro ožete žemlje, jajca, nekaj rezin sesekljanega peteršilja in ščepa majarona. Nadev dobro premešamo in ga namažemo na zrezke. Nato vsak zrezek zvijemo in spnemo z zobotrebcom ter spečemo na olju. Svaljke pečemo počasi, vmes prilijemo malo tople vode ter posodo pokrijemo, da se meso duši. Nato naredimo podmet iz žlice moke in vode, pol žlice kaper in ščepa popra. Podmet dodamo omaki, ki naj ponovno prevre.

Riževa pogača

Iz moke, 3 dkg surovega masla, 1 rumenjaka, mlačne vode in ščepa soli naredimo bolj mehko testo in ga pustimo pol ure počivati. Za nadev skuhamo četrto kg riža (lahko že prejšnji dan) na mleku. Riž mora biti gost. Sladkamo ga, odišavimo z vanilijevim sladkorjem ter nastrgano limonino lupinico in cimetom. Ohlajenemu primešamo dva rumenjaka, 1 dcl pregrete smetane in trd sneg dveh beljakov (po želji lahko dodamo nadevu tudi pest rozin). Testo razvaljamo, ga poškopimo z raztopljenim maslom nato pa namažemo z nadevom polovico testa, ga zvijemo in damo v namaščen pekač. Pogačo pečemo v srednje vroči pečici eno uro. Postrežemo toplo.

Nove knjige Prešernove družbe

Znana ljudska založba Prešernova družba v Ljubljani je za leto 1971 pripravila za svoje naročnike in bralce bogat, lep in raznolik izbor knjig.

Prešernov koledar za leto 1971

ki ga je uredil Tone Fajfar in umetniško opremil Karel Zelenko, je zares lepa knjiga. Na naslovni strani je barvni motiv s slovenskimi kurenti. Koledarski del pa ima dvanajst celostranskih reprodukcij Zelenkovih jedkanih. Albert Širok objavlja zanimiv razgovor z našim znanim sedeminoosemdesetletnim upodabljalcem našega narodopisja — slikarjem Maksimom Gasparijem — »Maksim Gaspari o Prešernovi podobi«. Razgovor je v zvezi z nedavno časopisno polemiko o Prešernovih podobah, od katerih zadnje odkritje in najbolj verjetno res pravo Prešernovo podobo objavlja koledar na uvodni strani. Prešerna je upodabljalo veliko umetnikov in vsak ga je gledal malo po svoje. Med njimi je bil seveda tudi Maksim Gaspari. Kako je on gledal in dojemal lik tega našega velikega pesnika, pa boste videli iz podob objavljenih v članku.

Leposlovne prispevke so v koledar napisali Miško Kranjec, Mira Miheličeva in Ivan Potrč. Iz bogate vsebine pa povejmo samo še nekaj naslovov obsežnejših člankov: Dr. Milko Kos: »Ob 1400 letnici prihoda Slovencev v sedanjo domovino«, Dr. France Škerlj: »Kako je propadla stara Jugoslavija«, Tone Fajfar: »Program slovenskega osvobodilnega boja«, Tone Ferenc: »Hoteli so nas uničiti«, Janko Jarc: »Kočevski Rog — partizanska trdnjava in zaledje«, Miško Kranjec: »France Bevk«, Dr. Anton Trstenjak: »Stranpota sodobne mladine«, Boris Kuhar: »Na safari v Kenijo«, Emil Kržičnik: »Rojstni podatki naše prihodnosti«. Zanimivi in koristni so tudi razni koledarski podatki, med katerimi boste našli tudi naslove vseh jugoslovanskih predstavništva v tujini, kakor tudi naslov o tujih diplomatskih in konzularnih predstavništva v Jugoslaviji.

Dr. Metod Mikuž: Zgodovina slovenskega osvobodilnega boja

O tej knjigi pravi avtor v uvodu, da je pravzaprav le pregled razvoja našega štiriletnega osvobodilnega boja in ne zgodovina. Veliko prezkodaj je še, pravi avtor, da bi mogli prav in po resnici oceniti, kar se je začelo pred tridesetimi leti. Pravo sodbo o vsem tem bo lahko podal šele rod, ki pride za nami.

Avtor je svoje delo razdelil na štiri dele. V prvem je zajel razdobje od 27. aprila 1941 do kapitulacije Italije. V drugem od kapitulacije Italije do I. zasedanja SNOS. V tretjem opisuje časovno obdobje od I. zasedanja SNOS do osvoboditve. Četrty del pa je namenil razvoju in delovanju nekaterih važnejših partizanskih ustanov. Na dvesto sedeminoosemdesetih straneh je avtor zbral veliko dragocenega dokumentarnega gradiva iz domačih in tujih arhivov in ga strnil v celoto, ki povede bralca skozi najbolj ognjena leta v zgodovini našega naroda.

Leopold Suhadolčan: Sledovi molčečih

V knjigi sta dve deli. Prvo je dalo knjigi tudi naslov. V tej je glavni junak policijski raziskovalec Dan, ki v mestu raziskuje primere avtomobilskih nesreč. Med osumljenci je skupina meščanov, od katerih je vsak po svoje iztirjen in malovreden tip. Zgodba se mestoma skrivnostno zaplete, niti streljanja ne manjka. Močnejša in vsebinsko boljša, čeprav krajša, je druga zgodba »Nočni vlak«. Pripoveduje o treh ljudeh z neporavnanimi računi med seboj, ki se nenadoma srečajo v istem kupeju nočnega vlaka na poti v Nemčijo. Bivša vojaka in zapornika se peljeta v Nemčijo na delo, direktor Lukan, ki je bil kriv, da sta bila zaprta, pa prodajati delovno silo. Knjiga je zanimiva, bila pa bi še bolj, če teksti na nekaterih mestih ne bi bili tako razvlečeni.

PREŠERNOV KOLEDAR 1971

Pavle Zidar: Pišem knjigo

V posvetilu je pisatelj povedal, komu je to knjigo namenil. Zapisal je: »Vsem tem imenitnim mulcem na svetu!« Knjigo piše Igor, trinajstletnik (in imeniten mulc). Iz svojega zornega kota opazuje ljudi in jih presoja. Za njegovo fantazijo in sanje ni pregrad. Celo tja do Moskve in Washingtona jo mahne (seveda v sanjah) in jo prav po pobalinsko zagode politikom, da bi preprečil vojno. Knjiga je napisana živo. Čeprav je namenjena in posvečena »tem imenitnim mulcem«, jo bodo tudi vsi drugi radi prebrali in se ob njej včasih tudi našmejali.

F. S. Finžgar: Prerokovana

Franc Saleški Finžgar je bil pisatelj, katerega dela radi vzamemo v roke še in še, čeprav smo jih že velikokrat prebrali in niso napisana po »današnji modi«. Bere-

Tri generacije – avtorji otroške novoletne prireditve

mo jih zaradi zvena pisateljave klene domače besede, zaradi ljudi, ki žive v teh knjigah in so tako iz enega kosa izrezani in z ljudsko modrostjo obdarjeni, da bi se človek kar pomenkoval z njimi. »Prerokovana« je knjiga »slik« iz prve svetovne vojne. Te »slike« — novele in črtice imajo naslove: Prerokba zore, Boji, Kronika gospoda Urbana, Golobova njiva in Slike brez okvira. Finžgar jih je pisal med prvo svetovno vojno. To je pripoved župnika in človeka, ki je tesno povezan s svojimi farani doživljal in preživljal te-žave in bolečine vojne.

D. H. Lawrence: Izgubljenka

Angleški pisatelj D. H. Lawrence je bil sin rudarja. Imel je razne zaposlitve, nazadnje je bil učitelj. Končno pa je pustil tudi to in se posvetil pisateljstvu. S tem se je preživljal, a dostikrat mu je prav trda predla. Umril je že pred štirimi desetletji za tuberkulozo, star komaj 45 let. Njegov roman »Izgubljenka« je prvič izšel v Angliji leta 1920. To je življenjska zgodba gosposkega dekleta, ki se omoži s fantom nižjega stanu. Nekatere trdijo, da je zgodba mestoma podobna pisateljavi življenjski zgodbi. Knjiga bo nedvomno prijetno branje za dolge zimske večere.

Rudi in Božo Janhuba: Družabne igre

Gotovo bodo prav vsi od mladih do starih ta priročnik z veseljem pozdravili. Saj drži, da so tudi igre eden izmed sestavnih delov človekovega življenja in da nikakor niso samo za otroke in namenjene izključno zabavi. Mnoge igre vsebujejo bogate prvine učenja in znanja, utrjujejo vezi družabnosti in tovarštva, obenem so nam pa v razvedrilo. V knjigi boste našli: igre na šahovnici, igre z dominami, igre s kartami, igre s kockami, igre s številkami, besedne igre, logične uganke, križanke, igre iznajdljivosti, igre spretnosti, igre z vžigalicami, igre gibanja in ravnotežja itd. itd.

V teh opisih smo vam na kratko predstavili knjige iz letošnje zbirke Prešernove družbe. Prebrali in presodili bolj podrobno pa jih boste sami.

I. S.

Tistim, ki so preživljali svoje otroštvo med in po prvi vojni, so prav gotovo ostale v spominu pravljice Frana Milčinskega, ki se je, kot nas uči naša literarna zgodovina, prvi med Slovenci zares lotil pisanja za otroke. Njegove pravljice, zlasti tiste šaljive o Butalcih in o Poldrugem Martinu radi berejo tudi današnji otroci, prav posebno pa jim je všeč njegova mladinska povest »Ptički brez gnezda«. Fran Milčinski pa ni bil le eden prvih slovenskih pravljicarjev. Zaoral je ledino tudi na polju dramske književnosti za otroke in mladino. V svojih igrah je izpovedal izreden smisel za humor in dramsko napetost ter tenek posluš za mladega gledalca. Najbolj znana in priljubljena je njegova na narodno pesem naslonjena igra »Mogočni prstan«, ki so jo naša gledališča z uspehom uprizarjala tudi po zadnji vojni.

Igrica, ki jo je ljubljansko Mladinsko gledališče izbralo za uprizoritev pred letošnjimi novoletnimi prazniki, pa so otroci doslej slišali le v radijski izvedbi, v poklicnem gledališču pa še ni bila uprizorjena. Njen naslov je »Vesela zgodba o žalostni princeski«, tisti žalostni princeski, ki joka in joka in je za svoje solze porabila že vse dvorne robce in celo rjuhe, svoji žalosti pa ne ve ne vzroka in ne tolažbe. Zato njen zaskrbljeni očka in knez obljubi visoko nagrado — pol kneževine in rodno hčer za ženo tistemu, ki bo rešil princesko žalosti in jo spravil v smeh. Prihajajo snubci, ugibajo to, poskušajo ono, a si prislužijo le »keho« in smrt. Šele oproda Gašper ugame pravo: so ljudje, ki se prijemljejo za srce in jokajo in stokajo in mislijo, da jim je duša bolna, v resnici pa ni drugega, kot da imajo pretesne čevlje. In glej — princeška poskusi, sezuje čevlje in rešena je svoj žalosti bolečin. In da bi bil konec še bolj srečen, jo Gašper, ker je že oženjen, odstopi s kneževino vred mlademu princu, svojemu gospodarju, zase izprosi obilno večerjo, nesrečne snubače pa reši iz kehe in jim izprosi življenje.

Da bi bila igrice malo daljša, sodobnejša in še bolj vesela, je poskrbel Frana Milčinskega sin Frane — ali kot ga pri nas

bolj poznamo — Ježek, napisal je nove verze, pridal nekaj novih veselih prizorov in si izmislil še to in ono v zabavo in smeh. Na oder pa je »Žalostno princesko« postavil in zrežiral Frana Milčinskega vnuk, oziroma Franetov sin Matija, tako da je, kot pravimo, vse najvažnejše delo pri uprizoritvi ostalo »v žlahti«. Kot najmlajši iz treh rodov rodbine Milčinski, se je potrudil, da je dal »Princeski« moderno odrsko obliko — namesto ječe, kamor zapirajo neuspele snubce, je krona, namesto draguljev na kroni so ping pong žogice, s katerimi se igralci tudi poigrajo, knežji prestol je gugalni stol, na katerega visoki knez lahko prileze le po lestvi, itd. — spremenil je »Princesko« v veseli »musical«, ki se v še dodatno veselje otrok, konča s prihodom dedka Mraza in z vseplošnim obdarovanjem malih gledalcev. Na predstavo je gledališka direkcija povabila šolarje iz vse Slovenije, tako da se ob njej niso zabavali le ljubljanski otroci, ampak tudi tisti iz manjših in bolj oddaljenih krajev.

Razstava »trojke Bled«

V Moderni galeriji v Ljubljani so pred kratkim razstavljali svoja najnovejša dela slikarja Melita Vovk-Štihova (morda se je še spominjate po ilustracijah otroških strani v Rodni grudi, letnik 1969) in Polde Oblak ter kipar Slavko Oblak, ki so neformalno oblikovani v skupino »trojka Bled«. Že samo ime pove, da jih družijo kraj, od koder so doma.

Vsi trije se odlikujejo z modernimi likovnimi prijemi, saj gre vsaj pri obeh slikarjih za poskuse prostorskih rešitev. Polde Oblak pa se poslužuje tudi povsem novega materiala, styropora, ki ga funkcionalno vključuje v svoje kompozicije. Polde Oblak stalno živi v Münchnu v ZR Nemčiji.

Kipar Slavko Oblak se je prav tako izšolal v tujini in s seboj prinesel bogate izkušnje in izoblikovano umetniško govorico.

Ljubo Ravnikar: Gorenjska pokrajina (akvarel)

Zaljubljen v slovenske kozolce

Ljubo Ravnikar je slikar kozolcev, gorenjskih hiš, starih kašč, mlinov in slovenske pokrajine. To je njegova posebnost v svetu sodobnih slikarjev, ki se trudijo, da bi bili originalni s prikazovanjem človekove razrvane notranjosti, ki potem tako ali drugače popači podobo sveta, v katerem živi.

Slikar se proglašja za slikarja starih lepot, ki so obsojene na smrt. Zato se je ves predal lovu na te lepote, ki jih je zob časa načel in bodo jutri izginile iz pokrajine, ostale pa bodo na njegovih slikah.

»Poglejte te kozolce na Rupi pri Kranju, kako propadajo,« mi je pokazal na eni svojih zadnjih slok lesenih kozolcev, zverženih pod težo časa in sena. »Že drugo leto jih bodo zamenjali z betonskimi stebri,« je pristavil z obžalovanjem.

»Ah, moral bi živeti pred sto leti,« še vzdihne naš sobesednik. S tem je hotel povedati, kako žal mu je za starimi hišami, ki jih hitro podirajo in nadomeščajo z novimi.

»V starih hišah se počutim toplo, domače in varno«, pripoveduje slikar, ki danes nosi že šesti križ, vendar je to zelo živahen in veder mož.

Te stare hiše, ki jih slikar tako strastno prenaša na svoja platna, vzbujajo v slikarju posebno doživljanje lepote in romantike. »Zame je to nostalgija za nečim, kar bo vsak čas izginilo,« pravi.

Čeprav slikar s svojimi slikami ohranja jutrišnjo preteklost, je kot človek sodoben. Ne odklanja svet današnjega člove-

ka, temveč živi v njem in je del njega. Skuša ga razumeti in se tudi opredeljevati. Ljubo Ravnikar živi v starem delu Kranja, v hiši, ki kot kako gnezdo visi na starodavni skali. »Tu imam mir,« se pohvali.

Nekje na steni sem našla zapis, da je v življenju vredno samo tisto, kar človek doseže s trudom in potrpljenjem.

»Slikar mora biti potrpežljiv in še enkrat potrpežljiv,« pove naš sobesednik in pripoveduje, kako včasih ure in ure presedi bodisi pod žgočim soncem bodisi v ostrem mrazu in v svojih slikarski zagnanosti pozabi na vročino, pozabi na mraz in se popolnoma preda svojemu delu.

Mnogo živcev, pravi, da mu je požrla šola. »Jemal sem jo preresno,« je dejal. Ljubo Ravnikar je namreč dolga leta služboval kot profesor risanja na kranjski gimnaziji. Zdaj je v pokoju.

Danes živi le za svojo umetnost. Predal se je svetu svojih akvarelov oziroma svojemu romantičnemu realizmu. Čeprav to ni bil vedno. V prvih letih svojega ustvarjanja, zlasti ko je še obiskoval akademijo na Dunaju, je koketiral z impresionizmom. Potem je bil dolgo ekspresionist in to v letih, ko je slikal socialno bedo in bičal krivice v času med obema vojnama. Ekspresionistične so tudi njegove slike oziroma skice iz vojnega obdobja, ko je bil slikar interniran v Abruzzih v Italiji.

»Z abstrakcijami se včasih samo pozabavam,« pove; do abstraktnega slikarstva ima namreč poseben odnos. »Slika je osebno doživetje, zato se ob abstraktni sliki vedno vprašam ali bi jaz to sliko hotel gledati vsak dan oziroma ali mi ta slika kaj pove.«

Albina Podbevšek

Slikar Ljubo Ravnikar v svojem ateljeju v Kranju

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Pod izrazom besedni zaklad knjižnega jezika razumemo vse izraze, ki se uporabljajo v knjižnem jeziku. To je najširša opredelitev. Uporabili smo jo zato, da bomo lahko spregovorili o vseh najvažnejših stilnih razlikah v besednem zakladu. Ker ta opredelitev ni edina možna, jo je treba še nekoliko utemeljiti in opisati.

Skoraj vsak živi jezik, med njimi tudi slovenski, ima dve glavni obliki, ena je knjižna, ki se lahko piše ali govori, druga je govorna; to uporabljajo ljudje, ki ne znajo knjižnega jezika ali pa tudi drugi, kadar ne uporabljajo knjižnega jezika. To drugo obliko jezika sestavljajo narečja in pogovorni jezik. Besed iz narečij in pogovornega jezika nekateri ne štejejo v besedni zaklad knjižnega jezika. Z gornjo opredelitvijo smo pa zajeli tudi nekatere narečne in pogovorne besede, in sicer tiste, ki so dobile svoje mesto v knjižnem jeziku, kot večkrat uporabljeno sredstvo za barvanje ljudi in okolja.

Besedni zaklad je zbran v slovarjih, ki so lahko različnih tipov od splošnih do posebnih, od enojezičnih mimo dvojezičnih do večjezičnih. Navadno slovarji ne izčrpajo vsega besednega zaklada, ampak samo njegov najvažnejši del. Če bi v kakem slovarju poskušali zajeti ves besedni zaklad knjižnega jezika, bi bil njegov obseg nenavadno velik, ker imajo razviti knjižni jeziki izredno veliko izrazov. Njihovo pravo število je težko ugotoviti. Če pa računamo, da imajo slovarji srednjega tipa, kakršen je tudi prvi del novega Slovarja slovenskega knjižnega jezika, čez sto tisoč gesel, si lahko mislimo, da je število vsega izrazja visoko. Posebno še če upoštevamo, da ima lahko beseda več pomenov in da so nekateri izrazi sestavljeni iz več besed.

O besednem bogastvu našega jezika in še posebej o besednem zakladu knjižnega jezika so doslej že veliko razpravljali jezikoslovci, t.j. ljubitelji in drugi. Lahko rečemo, da je ta tema pri nas večno živa. Nobeno drugo področje jezika ne vzbuja in ni vzbujalo pri jezikoslovcih in drugih uporabnikih jezika tolikšnega zanimanja kot besedje.

Zakaj? Beseda je ena izmed osrednjih jezikovnih enot. Poleg tega je razmeroma najbolj oprijemljiva in najlažje določljiva. Tudi pomen nosi. Pa še eno je važno. Izmed vseh sestavin jezika se besedni zaklad razmeroma najhitreje razvija. Že starši opažajo, da otroci uporabljajo nekaj njim nenavadnih ali še neznanih besed. Zaradi vsega tega vzbuja besedni zaklad posebno pozornost.

Nekaj posebnih razlogov za bogato razpravljanje o besednem zakladu moramo iskati v specifičnih slovenskih razmerah.

Na bogatenje našega jezika je dolgo časa vplivala politična podrejenost številčno močnejšim narodom, in sicer tako, da je slovenščina sprejela veliko tujih izrazov. Ko se je začela oblikovati nacionalna zavest, smo postali občutljivi za tuje leksikalne prvine, predvsem za nemške izposojenke, ki jih je bilo največ. Tako je postala ta občutljivost ob sodelovanju še drugih faktorjev ena od silnic, ki so pripeljale do čiščenja slovenskega jezika. To čiščenje je trajalo precej dolgo, se med tem razvijalo in se pokazalo v več stopnjah. Nekaj teh stopenj poznamo pod imenom purizem.

Zelo veliko razprav in sestankov o besedju so sprožile posebne slovenske razmere pri ustvarjanju poimenovanj za nove pojme, zlasti pri iskanju terminov. Terminologije so se pri nas začele razvijati z zamudo, zato je bilo dela ogromno. Pa tudi sprotno terminološko dohajanje razvoja posameznih strok je bilo težavno, ker so bile poimenovalne naloge vedno velike, delavcev je pa primanjkovalo.

In še en vzrok, zakaj imamo sestavkov o besednem zakladu znatno več kot o drugih jezikovnih predelih, je treba omeniti. Izmed besed, ki so bile ali pa so še v rabi v naših narečjih ali pa v drugih neknjižnih plasteh, je prišel v knjižni jezik samo del. Brez pridržkov so sprejemali v knjižni jezik besede, kjer je bilo slovensko sorodstvo očitno. Ljudskih izposojenk pa so se dolgo časa tako izogibali, da so tudi pretiravali. Iz strahu pred tujkami pogosto niso

sprejeli v knjižni jezik takih besed, ki imajo najširše slovansko sorodstvo in tega ni bilo moči na hitro ugotoviti zaradi glasoslovnih razvojov. Zlasti se je to dogajalo z besedami, ki niso bile močno razširjene. Take razlike so ustvarjale stalno napetost med besediščem knjižnega jezika in narečji. Ta pa se je med drugim pokazala tudi v razmišljanjih o teh razlikah.

Znanstveno se da prikazovati besede z več strani. Nekateri odkrivajo zgodovino besed, drugi ugotavljajo zakonitosti sodobne rabe. Do nedavnega je bilo pri nas zlasti pogostno in priljubljeno raziskovanje besedja z zgodovinske plati. Nekako od začetka tega stoletja naprej so po svetu čedalje močnejše prizadevanja po raziskovanju sodobnega knjižnega jezika. Taki pogledi so kmalu začeli prihajati tudi k nam, čeprav so se precej počasneje uveljavljali kot v svetu. Nekateri so jih tudi omalovaževali. Čim bolj se je tako raziskovanje uveljavljalo, tem pogosteje so se vrstile obravnave vprašanj, kako določene besede opravljajo naloge v sodobnem jeziku. Danes tako raziskovanje nima več resnih nasprotnikov. Pokazalo se je, da ima tako obravnavanje besedja kot tudi drugih predelov jezika izredno velik praktični pomen pri učenju jezika. Šele po znanstvenem pretresu lahko jezikoslovje uči, kakšno nalogo more posamezno jezikovno sredstvo opravljati oziroma kakšen pomen ima in v kakšnih okoliščinah se more uporabljati. Nova raziskovanja so tudi jasneje odkrila, da nimajo vse enote besednega zaklada enakih vrednosti, kar je izredne važnosti za uporabo jezika. Uporabnost besede je njena stilna lastnost, ker beseda s to svojo lastnostjo soustvarja stil besedila, v katerem se uporablja. Najvažnejše je bilo pa to, da so nova raziskovalna prizadevanja poskušala odkriti v teh neenakostih red, sistem. To se jim je tudi posrečilo. Z uveljavitvijo raziskovanja sodobne rabe besed pa se raziskava zgodovine besedja ni umaknila iz našega jezikoslovja, ker je ohranila ves svoj pomen, temveč še naprej cvete, zlasti etimološko raziskovanje.

France Novak

Zima Vrščaj

Rdeča rutica

Bilo je pozimi. Zapadel je visok sneg. Otroci so komaj dočakali, da so odrasli z buldožerji očistili ulice. Zdaj so se lahko šli sankat na griček, ki je nastal v času, ko so zgradili tri velike hiše, v katerih otroci stanujejo. Tudi Alenka se je šla sankat. Mama vidi griček s svojega okna, Alenke pa ne bi mogla razločiti med otroki; iz daljave so ti otroci podobni drug drugemu. Zato je Alenki dala na glavo rdečo volneno rutico.

»Tako, zdaj pojdi,« je rekla Alenki. »Pred mrakom pridem pote.« Odprla je vrata in porinila sani po snegu; pred vrati je stal stari prijatelj Runo, sosedov pes.

»Runo je tu,« je rekla Alenka. To je pomenilo, prinesi košček sladkorja, kajti Runo je dobil vsak dan pri njih košček sladkorja.

Runo je dobil sladkor, Alenka je bila zadovoljna in mama je gledala za njo, kako je s težavo vlekla sani. Runo je tekkel za njo. Potem je mama zaprla vrata in sedla k pisalnemu stroju.

Začela je pisati pravljico za Alenko in njene prijatelje. Pisala je, pisala, stran za stranjo je pisala pravljico, v prav-

ljici pa so se dogajale čudovite reči, dogajale so se v daljnih, neznanih krajih in pravljica je dobila tako moč nad mamo, da je na Alenko popolnoma pozabila.

Stemnilo se je. Mama ni več videla tipk, prižgala je luč in pisala naprej. Tedaj je zapraskalo po vratih. Najprej je samo zapraskalo, potem je zacvililo, nazadnje zalajalo. Seveda, bil je Runo. Mama je bila tako zatopljena v pravljico, da ga je slišala šele tedaj, ko je zalajal. Planila je pokonci in tedaj se je spomnila na Alenko — saj je že tema! — in odprla vrata.

Runo je stal pred njo in jo prijateljsko gledal. V gobčku pa je imel Alenkino rdečo ruto!

Mama se je prestrašila. »Kje je Alenka! Runo! Kaj se je zgodilo z njo!« je zavpila in ne da bi se ogrnila je v temi stekla na ulico proti gričku. Runo pa za njo. Še preden sta prišla do grička, je mama vedela, da otrok ni več tam, ker je bilo vse tiho.

Kje je Alenka? jo je v srcu zbudila skrb. Pobožala je psa po glavi. »Runi, kje je Alenka?« Runo je sočutno zalajal in stekel po cesti naprej.

»Runo!« ga je poklicala mama. Runo se je ustavil, se ozrl in zalajal. Nekaj ve Runo, si je rekla mama in naglo stopila za psom. In res. Ko je videl, da se je odločila iti z njim, je veselo zalajal, pomahal z repom ter stekel do tretje hiše, zadnje v ulici. Pred hišo je bilo polno sani. Na pragu je pes počakal.

Še preden je mama prišla do hišnih vrat, se je v prvem nadstropju odprlo okno. »Soseda! Pri nas so otroci! Tudi vaša Alenka. Kar gor pridite!« je klicala z okna neka druga mama in že zaprla okno.

Alenkina mama se je oddahnila. Pobožala je psa, ki jo je pozorno opazoval. Videl je, da je zadovoljna.

Mama je šla v prvo nadstropje. Tam so otroci sedeli okrog mize, na mizi pa je bila torta. Torta za rojstni dan male Nataške. Ko so se sankali, je Nataška povedala otrokom:

»Jaz imam danes rojstni dan.«

»Si dobila torto?« je vprašala Alenka.

»Sem, okrašeno s kostanji in gobami,« je odgovorila Nataška.

»Kaj je napisano na torti?« je vprašal Matjaž.

»Živela Nataška je napisano,« je rekla Nataška. »Pridite gledat mojo torto.« Vsi so bili za to. Stekli so proti Nataškini hiši, pustili sani pred vrati. Alenka pa je po poti izgubila svojo rdečo rutico; tega še opazila ni.

Ko je Nataškina mama zagledala toliko otrok, jih je povabila k mizi. »Torte ne boste samo gledali,« je rekla.

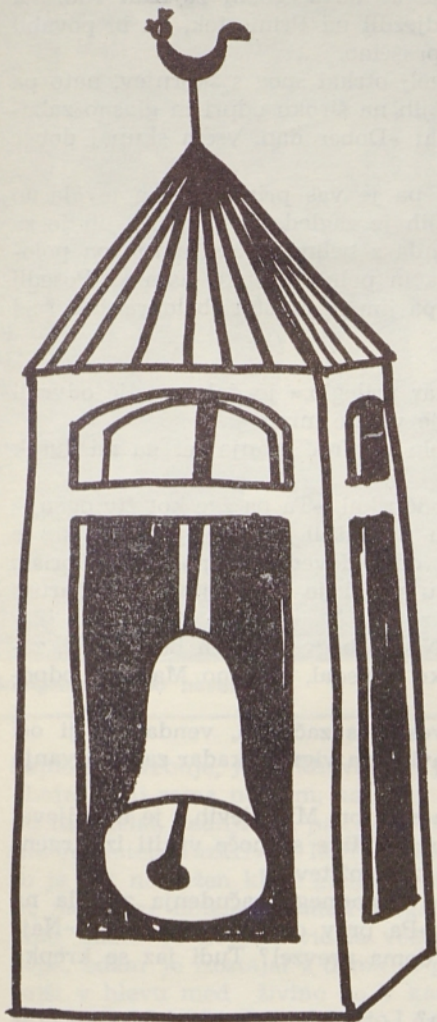
»Vsak dobi svoj kos. Je prav tako, Nataška?«

»Je! Je!« je vzkljnila Nataška. Otroci so jedli, potem so se igrali in so pozabili, da jih doma čakajo mame.

Ko je vstopila Alenkina mama z rdečo rutico v rokah, so utihnili. »Kar veselite se naprej,« je rekla Alenkina mama. »Samo Runotu dajte kaj dobrega, ker mi je prinesel tole rutico in povedal, kje ste. Spodaj čaka.«

Otroci so zdrveli po stopnicah navzdol in vsak je imel kaj v rokah: košček sladkorja, jabolko, kos kruha, košček čokolade. Obkrožili so psa in ga bogato obdarili.

Tako je tudi Runo praznoval Nataškin rojstni dan. Živela Nataška!

Matej Bor:

U G A N K A :

Obesili so ga, po njem bijó,
a kaj mu mar — on poje vam
glasno.
(uolaz)

Agrež Franc:

Z I M A

Starka zima z gore
se je spustila na polje.
Prinesla sabo mraz in sneg,
pokrila z njim je dol in breg.

Mi se mraza ne bojimo,
ven na sneg se zapodimo,
kepamo se, da je kaj,
to za nas je pravi raj.

Marija Vogelnikova

Sneg, zima, sneg

Zbogom, soba in topla domača peč,
zbogom, stol in knjiga. Zunaj je zima.
Vsaka minuta belega časa je dragocena.
Sneg, sneg, zima in sneg. Celo belo
nebo se seli v kosmičih na zemljo,
lovi se na plašče in kape, sede na
strehe avtomobilov. Z vetrom pleše
in pada in pada. Vse hiše po mestu
so si natakile bele klobuke. Črni

dimniki so si navlekli kuharske kape.
Med rogovilami vej v parku čepijo be-
la gnezda.

Pod nogami smrek so razpeti beli šo-
tori.

Ceste so bele; beli pločniki so igri-
šča. Beli bregovi so sankališča. Mla-
ke in ribniki so drsališča brez vstopni-
ne. Sankamo se in drsamo, smučamo
se in padamo. Bele kepe so smeh, ki
si ga mečemo v noge in plašče in
rdeče nosove. Hej! Hej za sneg, za
zimo in sneg, za belo nebo po bre-
govih, za rdeče nosove...!

POZIMI, KO SNEŽI

Ljudska pesem s Koprive na Krasu

Cici — cici,
kje so vaši strici?
»Tam v beli gorici
belo moko sejejo,
črn kruh narejajo!«

Utva

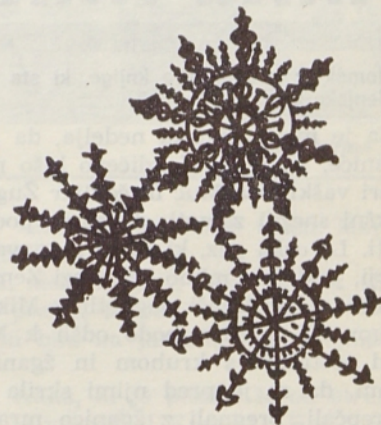
KOLE, KOLE, KOLEDO

Kole, kole, koledo,
novo leto je prišlo!
Kaj nam bo prineslo?

Zdravje, delo, jelo,
da bo dobra volja,
da bo večja moč
pri oranju polja.
Če bo polje preorano,
s klenim zrnjem posejano,
polne kašče bodo žita,
vsa družina sita.

Kdor lenobo pase,
trava mu ne rase,
pusta mu je njiva.
Skozi strehe veter vleče,
in nikjer ni sreče.
V prazni kašči pajek prede,
revščina na prag mu sede.

Kole, kole, koledo,
novo leto je prišlo!
Kar zavijajmo rokave
in premagajmo težave!

Marko Golar

POZIMI V GOZDU

Bela tišina,
še tišja
od belih trepalnic
zasanjanih smrek.

Nič ni, nič.
Še tisto,
kar se usuje
z dreves,
molči, molči.

Le cvet,
stkan iz plešočih
snežink,
se v soncu
otožnem
na vejah iskri.

Vas Hrib je središče Loškega potoka

Lojze Zupanc

Anka Mikoljeva

Odlomek iz istoimenske knjige, ki sta jo izdali založba Obzorja in Dolenjska založba

Bila je mrzla zimska nedelja, da je mraz zbadal v oči in nosnice, ko so v Magdičevo hišo namenili: kovač Kragelj, stari vaški tesa Muc in čevljar Žugelj. Zemelj so prekrivali takšni snežni zameti, da so se pod njimi skrile vse vaške poti. Le ozka gaz, ki so jo že navsezgodaj prehodili pomašarji, je držala mimo hiš skozi Zemelj in dalje proti Otoku. Ko so se prošnjači nagnetli v Mikoljevo hišo, da bi se še pogovorili, preden bodo odšli k Magdičevim, jim je sam ded postregel s kruhom in žganico, kajti Anko je bilo sram, da se je pred njimi skrila v kuhinjo. Dedci so se okrepčali, pregnali z žganico mraz iz grla, pomoževali z dedom Mikoljem in se oščavno odpravljali k sosedovim. Ko pa je navsezadnje kovač Kragelj le prvi vstal izza mize ter odšel pred onima dvema venkaj, je v mrzli veži zaklical proti kuhinji:

»No, pa srečno, Anka!«

Zapustili so vežo med glasnim smehom. Niso pa še stopili na vaško gaz, ko jih je s sosednjega dvorišča že spazila Ankina prijateljica Barica, ki je z vlačugo vlekla vedro iz vodnjaka ter natakala kapnico v keblico. Tudi oni so jo zagledali, brž ko so stopili na leseni gank. In stari Muc jo je s priliznjenim glasom pozdravil: »O, Barica, dušica, saj ti bo v tem mrazu zmrznila rokica...«

Ona pa mu ni ostala dolžna. Vse skupaj je podražila, ko jim je poltiho zapopevala pesmico:

»Huh, huh,
mati peče kruh,
otec toči vino,
svati ido mimo.
Zovite jih simo,
da se pogostimo!«

»Ali boš tiho, raglja!« jo je prekinil kovač in ji hudomušno pomežiknil. »Tudi ti prideš na vrsto. Če ne ta predpust pa k letu!«

»Ojej, motite se, stric!« se je zasmejala. »Moj še dudo vleče.«

Pri Magdičevih so našli doma samo gospodinjo. Marko je bil v hlevu, Lojze pa je že navsezgodaj zajezdil Ridžana ter po visokem celcu odjezdil na Primostek, da bi povabil sorodnike na jutrišnjo praščino.

V veži si je kovač Kragelj otrkal sneg s škornjev, nato pa potrkal na hišna vrata, jih na široko odprl in glasno zabasiral že s sobnega praga: »Dober dan, vsem skupaj dober dan!«

»O, možje, sosedje, kaj pa je vas prineslo?« se je glasno začudila Magdička, ko jih je zagledala. Povabila jih je za mizo, jo v naglici pogrnila z belim prtom, nanjo pa položila nenačeti hleb kruha in polno zelenko žganice. Posedli so za mizo, gospodinja pa jim je po stari belokranjski šegi ponudila:

»Odrežite! Pijte!«

»Hja, saj se bo zares kar prileglo,« je dobre volje odvrnil čevljar Žugelj. »Zunaj je vražje mrzlo.«

Natočil je iz zelenke poln kozarec žganja ter ga na dušek zvrnil vase.

»Haaaaa... Ha!« se je odduškal. »Ta pa žge kot živ ogenj.« Odrezali so si kruha in poskušali žganico, medtem ko je Magdička kar koprnela od radovednosti, po kaj so prišli. Po daljšem odhrkavanju pa si je Kragelj zavihal baruse in pričel:

»Takole je, Magdička: Nisem bogve kakšen besedavelj, zato ti bom kar na kratko povedal, da smo Markovi odposlanci.«

»Markovi?« se je na ves glas začudila, vendar so ji oči zablislile ko speča žerjavica na vignju, kadar zapuha vanjo kovaški meh.

»Saj dobro veš, kako je zdaj pri Mikoljevih,« je nadaljeval kovač. »Ded Mikolj je star, Mike se noče vrniti iz Argentine, Anka pa je godna za možitev.«

Zavzdihnila je in se od nenadnega začudenja zguzila na protigno ob topli peči. »Pa prav on?« je zatarnala. »Najstarejši je. Kdo pa bo doma prevzel? Tudi jaz se krepko staram...«

»Ho, ali nimaš še enega? Lojzeta?« ji je stari Muc nagajivo pomežiknil.

»Bo pa Lojze ostal doma in pripeljal k vam nevesto, hihi!« se je zahihital čevljar Žugelj.

Zmedli so jo, da ni vedela, kaj naj jim odgovori. Ob spoznanju, da bo izgubila sina prav zdaj, ko ga Magdičev grunt

Griblje

Šranganje — po novem

Foto: Marjan Ciglič

najbolj potrebuje, je vzdihovala in ponavljala ko v sanjah: »Lojze? Saj sama ne vem, kaj je z Lojzetom. Včasih je tako rad delal, zadnji čas pa...« Obmolknila je v hipu, ker jim ni hotela razkrivati lastne srčne stiske in bolečine, ki jo je kot nadležen klošč grizla iz dneva v dan. Ne, ni jim ne mogla ne hotela povedati vsega, kar jo je peklo in peklo, odkar je Lojzeta videla večkrat majavega kot treznega, odkar je izostajal z doma in prenekatero noč prespal rajši v hlevu med živino ko v kamri z bratom Markom. »Lojze je trmoglav in muhast,« je potožila, ne da bi povedala kaj več. »Kaj naj počnem sama z njim na gruntu. Pa tudi premlad je še——« je končala z jokavim glasom.

»Mislim, da bo najbolje, če ti kar povem, Magdička, kaj se dogaja z Lojzetom,« je dejal Kragelj. »Že od pomladi sta si z Markom navzkriž.«

»Da, res je,« je zavzdihnila.

»Zaradi Anke se ne trpita,« je kovač sunil kar v živo. »Oba bi jo hotela imeti za ženo,« se je nasmehnil, hoteč spremeniti žalostno resnico v šalo. »Ampak Lojze bo že poprijel na gruntu, boš videla, ko bosta Marko in Anka poročena. Unesel se bo.«

»In spametoval, hihi!« je pritegnil svojo modrost še Žugelj. »Jeza bo skipela iz njega,« je odrezal stari Muc.

»Misliš?« se je pričela tajati ko sneg na vigrednem soncu.

»To si pa menda vendar že slišala, da se imata Marko in Anka rada. Ali ne?« je Žugelj zapolnil mučno tišino. »Kaj bi jima torej branila?«

»Staramo se, staramo, Magdička,« je zatarnal Muc. »Mladim bo treba napraviti prostor.«

Kragelj pa je brž dodal: »Mikoljev grunt je trden. Marko bo prišel na dobro, Magdička.«

»Saj, saj...« je zajecjlala, medtem ko ji je šlo na jok. »Saj je vse čista resnica, kar praviš, ampak, ampak——« Kar utihnila je, ker si ni bila na jasnem, ka naj jim še reče.

»Povej, Magdička, ali ni Anka, ki jo poznaš še od otroka, pridno in čedno dekle?« je vpraševal Kragelj. »Hej, ko bi bil jaz še mlad... Anko bi mu odpeljal izpred nosa! Da, Marku bi jo odpeljal, da veš!«

Žugelj se je na vsak stavek, ki ga je bil spregovoril Kragelj, hihital ko ženska in se nacejal z žganico ko žejni vol. »Kar odloči se, Magdička!« se je zresnil Kragelj. »Bolje je, da pir konča prepir med bratoma, da se ne bosta še kar naprej sovražila. Ali ne?«

Zdaj je končno vendarle tudi Magdička zvedela, zakaj se njena sinova že od pomladi dalje ne trpita, zakaj že mesece in mesece režita drug na drugega. V spomin si je priklicala njuno zdravo in tepencijo, ko so spomladi in trtju opravljali drugo kôp. Kragljevo odkritje jo je potrdilo v vpraševanju, zakaj se Lojze že tako dolgo ne meni za življenje na domu, zakaj že tako dolgo zanemarja delo na gruntu. »Šele zdaj moram zvedeti,« je vroče razmišljala z užaljenostjo v srcu, da je vsa vas prej vedela kot ona, kaj razdvaja njena sinova. »Vsi so mi prikrivali resnico, vsi,« je grebla po razboleni zavesti. In vse to iznenadno spoznanje jo je tako izmučilo, da je glasno zajokala.

Kovač pa, bistro nabriti, tokrat le ni uganil, kaj je Magdičko spravilo v jok. Misli je, da joče zaradi tega, ker ji je žal za Marka, če bo šel od hiše.

Turizem v Sračjem dolu

Zbrali so se Sračjedolci in so modrovali. »Tako ne gre več naprej,« so rekli. »Vse vasi v naši in v sosednjih farah se že lahko ponašajo s kakšnimi znamenitostmi. Samo naš Sračji dol je še zmeraj kakor pravi ostanek preteklosti. Čeprav premoremo več duš kakor marsikatera vas tod naokrog in navsezadnje tudi več pridelka pa repov v hlevih.«

»Tako je!« so glasno pritegnili še tisti, ki so doslej samo molče prikimali ali celo dremali v kotu. »Skrajni čas je že, da tudi mi pljunemo v dlan in postanemo moderni, kakor se danes temu pravi!«

Kako so potem še modrovali o tej modrosti, nam ni znano, kajti zapisnikar Štef je domov grede iz gostilne svoje papirje nekam založil. Vemo pa to, da so tisti večer izvolili nekakšno komisijo, ki bo globoko razmislila o vsej zadevi in sestavila pravcati idejni osnutek.

Pust se je že trikrat obrnil in že v tretje je šlo proti Martinovemu, ko je omenjeni idejni osnutek vendarle prišel pred sračjedolsko javnost.

Letine bogate, gospodinje košate, tako pravijo. Morebiti so prav tedaj bile v Sračjem dolu zadnje tri letine dokaj bogate, kajti silno bogat in bleščeč je bil tudi idejni osnutek.

»Vse poti v vasi bomo asfaltirali,« je stalo v njem, »in vsaki izvesili njeno ime, tako da bomo imeli prave ulice. Po njih bodo vozili avtobusi, ki bodo povezovali vse konce vasi s središčem. Da bomo pa še bolj povezani med seboj, bomo po vsej vasi napeljali telefon. Na tistem koncu vasi, ki mu pravimo Gmajna, pa bomo postavili pravo moderno sosesko s stanovanjskimi bloki in stolpniciami, otroškimi vrtcem in igriščem, veleblagovnico in hotelom ter zimskim olimpijskim plavalnim bazenom...«

To in še drugo je bilo zapisano v idejnem osnutku in ko so Sračjedolci vse to slišali, se jim je kar milo storilo od ginjenosti. »Kako prelepo bo pri nas!«

so se možje trepljali po ramenih, ženske pa so si brisale oči, kakor bi gledale kakšno ganljivo igro po televiziji.

Tedaj pa je vstal Pepek, ki je prvi prišel do sape, in dejal:

»Lepo se že sliši ta pravljica, lepo. Kaj pa denar, kje ga bomo dobili toliko?! To bi vendar ogromno veljalo...«

»Ja, seveda, denar!« so se tedaj udarili po čelu. »Na to smo pa čisto pozabili!« »Denar za to naj nam da država!« se je od zadaj oglasil Vanč. »Naši načrti so vendar čisto napredni.«

»Država?!« je skomignil Tunč. »Mar misliš, da sedi na zakladih? Ko bi imela kaj denarja odveč, bi prej kot nas podprla našo občino, ki ima s svojimi tovarnami samo izgubo. Ne, od države ne moremo pričakovati niti prebite pare.«

»Če je tako, potem pa bomo morali denar zbrati kar sami,« so se oglasili nekateri. »Razpišimo samoprispevek za modernizacijo Sračjega dola. Prispevali bomo vsi, ker smo vsi za napredek.«

»Pa življenje je tako drago, pa otroke je treba šolati,« so mu pritegnili drugi. »Kaj nam je treba telefona, saj se lahko pogovarjamo ob litru pri Naceku. Pa kaj nam bo tisti olimpijski plavalni hudir, saj komaj kateri od nas zna plavati. Pa tista veleblagovnica bo samo pripomogla k temu, da bo v vasi še več greha, ker bomo veliko kradli v njej. Da ne govorimo o hotelu, kjer se bodo ponoči mlade ženske slačile pred gledalci in še vse drugo. Pa...« so govorili drug čez drugega in idejni osnutek, naj je bil še tako lep in vabljiv, je padel v vodo.

Ker pa so bili Sračjedolci večinoma za to, da postanejo moderni, so modrovali naprej in so prišli do ugotovitve, da morajo izmisliti nekaj takega, kar jih ne bo dosti stalo, vendar bodo od tega imeli veliko koristi. Dognali so, da termalnega kopaljšča ne morejo odpreti, ker pri njih ne izvira nobena topla ali vsaj smrdljiva voda, da tudi zimskega športnega centra ne morejo usta-

Slovenska lovišča, kot jih vidi Pavliha:
— Dajte, no, oča, kakšna škoda neki! Kaj pa v Afriki, kjer hodijo sloni v ajdo!

noviti, ker daleč naokrog ni nobenega poštenega hriba, ter da tudi nikakor drugače ne morejo zganjati turizma.

Tedaj pa je vstal Martinek in predlagal, da bi imeli lovišča. V njih bi lahko gospodje iz mesta in tujine lovili različno divjad, Sračjedolci pa bi pobirali lepe denarce za vstop v lovišča in za vsak odstrel. Gozdov da imajo dovolj okoli vasi, samo za divjad bi bilo še treba poskrbeti.

Tako se je začela velika akcija v Sračjem dolu. Nakupili so zajcev, fazanov, jerebic in druge drobne divjadi, napravili v sadovnjakih z mrežo obdana gojišča in v njih skrbeli za čimvečji porast števila živali. Ko je prišel čas lovopusta, so prišli tudi lovci in takrat so Sračjedolci divjad odnesli v gozd in jo tam izpustili lovcem točno pred cev, da je bilo čimveč odstrela in se je blagajna primerno napolnila. Posel jim je šel kar dobro od rok, kmalu so začeli k njim prihajati lovci tudi iz Italije, kjer jih je toliko, da za nekatere še vrabcev zmanjka za odstrel.

Sračjedolci so po malem začeli služiti z lovom dodatne denarce in so bili večinoma zadovoljni. Razen tistih, ki so jim nekateri kratkovidnejši ali manj spretni lovci postrelili tudi nekaj krav in pujsov, in razen Martineka, ki ga je neki Italijan zamenjal za gamsa in mu sedalo napolnil s šibrami. Naši zgodbi bi dodali še razgovor z njim, vendar ga ne mormo. Ko smo ga obiskali na njegovem domu, je o lovu in lovcih pa bogu, svetnikih in materi govoril same take, ki sploh niso za v tisk.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Subičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave. CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekte!

Kemoservis - Fotomaterial

LJUBLJANA, TRG REVOLUCIJE 2

Uvoz-izvoz ter notranja trgovina z laboratorijskim in fotografskim materialom na debelo in drobno nudi pri prodaji fotografskega blaga v poslovalnicah

FOTOMATERIAL, LJUBLJANA, Cankarjeva 7 in

FOTOMATERIAL, LJUBLJANA, Gradišče 4

10 % popusta pri plačilu s tujo valuto.

GOZDNO GOSPODARSTVO MARIBOR

Z GOZDNIMI OBRATI:

Ruše, Lovrenc na Pohorju, Podvelka, Ožbalt ob Dravi, Maribor, Reka-Pohorje, Slov. Bistrica, Oplotnica, Ptuj in Ormož.

OBRATOM ZA GRADNJE

OBRATOM ZA UREJANJE GOZDOV

OBRATOM ZA LOV IN RIBOLOV in

OBRATOM ZA GOSPODARJENJE S STANOVANJSKIMI HIŠAMI

ureja, neguje, vzgaja in gospodari z gozdovi SLP ter gozdovi v državljanski lastnini, samostojno gradi gozdne komunikacije in gozdarske stavbe, goji divjad in izvaja lovski in ribolovni turizem.

Narodna banka Jugoslavije centrala v Ljubljani

— kreditira poslovne banke,

— opravlja plačilni promet s tujino (akreditivi, inkasi, nakazila),

— opravlja vse bančne posle po sejamskih sporazumih z Italijo in Avstrijo,

— prodaja in odkupuje tuje valute, čeke in kreditna pisma,

— vodi devizne in dinarske račune tujih državljanov.

Tehno – impex

poslovno združenje LJUBLJANA,

BEETHOVNOVA 12

(tel. št. 23 915)

izvaja vse izdelke in polizdelke, ki jih proizvajajo člani
in njih kooperanti

uvaja surovine, reprodukcijski, pomožni in podobni material, opremo, stroje in druge potrebščine za svoje
člane in njih kooperante

izvaja investicijska dela v tujini

zastopa tuje firme

Tehno – impex

Helios

kemična
industrija
Domžale

ZA POTREBE INDUSTRIJE IN ŠIROKE POTROŠNJE PROIZVAJAMO IN PRIPOROČAMO

Temeljne barve in kite

Oljnate in špiritne lake

Emajl Dom, Lumalin, Lumalin extra Tesarol, Tesolux, Piratol super — za notranje in zunanje premaze

Ideal lak za parket

Emajl za pod in šolske table

Nitro emajle za les in kovino — VIRCO, VIRCOLUX

Nitro lake v sijaju in matu za brizganje, polivanje in umakanje

Nitro lake za kanalsko sušenje

Kislinostrdilne eno in dvokomponentne lake in emajle NITROPLAST, HELIODUR

Disperzijske barve HELIOPLAST

Polyuretanske — DD — lake in emajle

Izolacije, lužila in pomožna sredstva

Premaze za embalažno in kovinsko industrijo (zračno in pečno sušeče)

Premaze za avtomobilsko industrijo — MOBIL, AVTOLUX za zračno pospešeno in pečno sušenje

Premaze po TU in JZ standardih

Barve za označevanje cest — SIGNIT

Sintetične barve za zid, beton in podobno — RESISTOL in HELIODEN

Disperzijske barve HELIOPLAST

Premaze, odporne na visoke temperature

Različne sintetične smole (alkydne in druge) za industrijo premaznih sredstev

Svinčev minij za premazna sredstva in steklarstvo

Svinčeva glajenka akumulatorska, pečarska in običajna

Svinčevi in cinkovi kromati

Stabilizatorji za PVC

Barve in pomožna sredstva za usnje

Nativni škrobi: krompirjev in koruzni

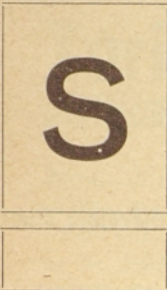
Modificirani škrobi za papirništvo in tekstil

Krompirjevi in koruzni dekstrini

Dekstrinska in škrobna lepila

Sintetska lepila za papir-plastika, papir-kovina

Zavarovalnica

S

SAVA

vam želi

SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1971!

Zaupajte tudi vi svoja zavarovanja ZAVAROVALNICI SAVA,

ki je po številu zavarovanj največja v Jugoslaviji!

PROSVETA

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.
ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

Prosveta 2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Turistično društvo Begunje na Gorenjskem

Ob štiridesetletnici ustanovitve društva želimo vsem Slovencem po svetu srečno, zdravo in zadovoljno leto 1971 in jim kličemo: Na svidenje!

SLOVENE BY DIRECT METHOD

The study course, entitled ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD, was issued by the Slovenska izseljenska matica in Ljubljana. It was written by Dr. Jože Toporišič, a member of the faculty of the University of Ljubljana.

This first contemporary study course of the Slovene language ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD has been designed for everyone who wants to learn Slovene — for those who are partially familiar with the language and wish to improve it, and for those who desire to learn the Slovene language from the beginning. The study course is composed of six 45 RPM records of lessons in Slovene. The book of over 270 pages contains 49 lessons and explanations of the Slovene language in English.

It is possible to use the book by itself; however, the use of the records helps considerably in the study method. The book also contains a dictionary of approximately 2000 words used in the text, and provides a vocabulary of current spoken Slovene. Also included in the book are two indexes — subject and thematic — and a concise systematical grammar review.

Were your parents or ancestors Slovene? Are you planning to visit Slovenia? Are you studying Slavic languages? Do you have business connections with Slovene companies? This study course on records ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD will be of considerable help to you. Slovene is no more difficult than many other languages: all it takes is the desire to learn!

You may order the complete course ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD by writing to:

Slovenska izseljenska matica,
Ljubljana, Cankarjeva 1/II — Yugoslavia.

The price in Yugoslavia is 189 dinars.

The price in all foreign countries is 15.60 US dollars.

For larger orders ask for a discount. The regular registered mail rate is considered in the price; for air mail an additional charge is made. With larger orders, air mail freight, FOB to the nearest international airport to you, is considered in the price.

pletenina

tovarna trikotažnega perila,
Ljubljana, Zaloška 14

je vključila v svoj proizvodni program naslednje novitete:

- vse vrste kopalnih oblek iz najsodobnejših surovin in najnovejših krojev,
- trenirke za odrasle in otroke ter trenirke po svetovno znani licenci ADIDAS,
- proizvode iz movila: otroške pajace in plenice,
- vse vrste ženskega, moškega in otroškega perila

Priporoča se in želi vso srečo v novem letu
1971 PLETENINA LJUBLJANA

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5

TELEFON: komerc., uprava in računovodstvo h.c. 320-855, skladišče 57-490, 57-498

TELEGRAM: TEHNOUNION LJUBLJANA — TELEX 31-200 — P.P. 01-347
PREDSTAVNIŠTVA:

BEOGRAD: Brankova 32, telefon 629-933, 629-468

SARAJEVO: Djure Djakovića 6, telefon 38-060, 38-491

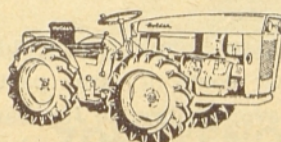
ZAGREB: Rade Končara 53, telefon 564-650, 564-660

Ima v svojih konsignacijskih skladiščih v LJUBLJANI veliko izbiro visoko kvalitetnih kmetijsko-obdelovalnih strojev

kmetijski traktorji, idealni tudi za obdelovanje vinogradov, sadovnjakov, nasadov hmelja in razne vrstne kulture

AM 2 CULTITRAC

Pogon na 4 kolesa, krmilj.
4 kolesa 1000 cm, 20 KS/DIN,
Razmak koles 78/116 cm
Višina 100 cm — Teža 820 kg

AG-3 CULTITRAC

1500 ccm, 30 KS/DIN, pogon in krmiljenje na 4 kolesa, razmak koles 78/120 cm, višina 102 cm, teža 900 kilogramov

E-6 — ENOOSNI TRAKTOR

Izdelan za potrebe vrtnarstva, vinogradništva itd. Motor 200 ccm, 6 KS, 4 brzine naprej, 3 nazaj. Razmak koles 22/50 cm. Priključki: plug, kosilnica, freza, jermenica, čistilec snega. Teža ca. 100 kg.

Kosilnica REFORM je specialna ročna motorna kosilnica, prirejena za uporabo na hribovitih terenih, kjer je možno kositi pri vzponu 80 %. S svojo mehanično prilagoditvijo na naravne ovire je pokazala izredne sposobnosti v ravninskih predelih. Posebej se mora pohvaliti izredno lepa in kvalitetna košnja. Kosilnica je opremljena z 2-taktnim bencinskim motorjem ROTAX 6 KS, poraba goriva 1,20 l/h. Kosilnica ima 2 brzini, eno naprej in povratno, hitrost pri delu je 3,6 km/h. Osnovni učinek je 0,50 ha/h.

REFORM
MOTORNE KOSILNICE

tehno union

VOŠNJAKOVA 5

Telefon: h. c. 320 855

Servis in rezervni deli zagotovljeni!

Zahtevajte naše ponudbe in točne strokovne podatke!

JUGOBANKA

**Jugoslovani,
izseljenci po svetu!**

Prav gotovo veste, da je doba, ko smo varčevali denar doma, za nami, saj imeti denar doma ni varno pa tudi ne gospodarno. Zato zaupajte svoje prihranke Jugobanki, najstarejši jugoslovanski poslovni banki. Ta banka je sklenila sporazum z največjimi bankami v ZR Nemčiji, Avstriji in Švici, s katerimi so jugoslovanskim državljanom zajamčeni ugodnejši pogoji varčevanja.

Jugoslovani, ki so na delu v teh državah, lahko sedaj svoje prihranke v markah, šilingih in frankih dvigajo in uporabljajo tudi v Jugoslaviji, in to pri vseh podružnicah Jugobanke.

Jugoslovani v ZR Nemčiji lahko vlagajo svoje prihranke na dvojezične hranilne knjižice pri vseh podružnicah Bank für GEMEINWIRTSCHAFT AG v Nemčiji.

V Avstriji na dvojezične hranilne knjižice pri vseh podružnicah GENOSSENSCHAFTLICHE ZENTRALBANK A.G. in njenih hranilnicah (Raiffeisen, Landeszentralen in Raiffeisen-Ring-Stellen) in

v Švici na trojezične hranilne knjižice pri SCHWEIZERISCHE DEPOSITEN-UND KREDITBANK in SCWEIZERISCHER BANKVEREIN.

Obresti na te hranilne vloge so za 0,5 % večje od rednih obresti v teh državah in se obračunavajo v markah, šilingih in frankih.

Če si v Jugoslaviji želite zagotoviti stanovanje, delavnico, kmetijske stroje, avto itd., to lahko storite s kreditom, ki ga dobite pri Jugobanki. Le-ta daje kredite tistim vlagateljem, ki pri njej odprejo devizni račun. Banka daje tovrstni kredit do višine dvakratne dinarske protivrednosti deviznega prihranka.

Za sredstva na deviznih računih obračunava Jugobanka obresti po 6—7,5 %, glede na to ali želite s sredstvi razpolagati ob vsakem času (na vpogled), ali pa jih dvignete šele po določenem času (vezano varčevanje).

Vsa obvestila nudijo poslovalnice Jugobanke, ki so v vseh republiških in poslovnih središčih.

**Izkoristite bančne usluge,
ki vam jih nudi Jugoslovanska banka za zunanjo
trgovino s svojimi poslovnimi enotami
v Jugoslaviji in inozemstvu**

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO
TRANSPORTNO
PODJETJE
LJUBLJANA

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Pulju in Postojni

POSEBEJ VAM PRIPOROČAMO:

- posreduje vse informacije o železniškem transportnem prometu,
- prireja skupinske izlete po Jugoslaviji in v inozemstvo,
- organizira posebne vožnje z motornimi vlaki, posebni vlaki in s posebnimi vagoni,
- prodaja železniške vozne karte, spalnike in ležalnike na domačih in tujih progah,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- preskrbi potne liste in vizume ter menja tujo valuto,
- nudi vse ostale turistične storitve.

FERŠPED, specializirana železniška špedicija

- posreduje vse informacije za prevoze blaga,
- organizira vse špeditorske storitve pri blagovnih prevozih.

- naše poslovne vlake, ki vam zagotavljajo zelo hiter in udoben prevoz na relacijah Ljubljana—Beograd, Pula—Zagreb, Maribor—Rijeka, Ljubljana—Split. Ti vlaki imajo pri vožnji prednost pred vsemi drugimi;
- avtovlake, ki povezujejo severno Evropo z Ljubljano, v notranjem prometu pa še Ljubljano s Splitom, Beogradom in Pločami.

Potovanje z avtovlaki je udobno in hitro, na cilj pa boste prišli brez truda in spočiti.

Ob obisku svoje domovine prepustite skrb za organizacijo prevoznih, turističnih in špeditorskih storitev našim za to specializiranim organizacijam.

*srečno
in uspešno*

1971

*vam
želi*

Ljubljanska banka